

**Sewe ɲa wi yen na para
ZHɔBU
wi senre
Sewe wi nawa senre**

Zhɔbu sewe wi yen na para naɲa wa senre na, ɲa pàa pye na yinri Zhɔbu. Wila pye ma sin konaa a wi nawa pì filige wi na. Ali mbege ta kaɲɲbanra legere la gbɔn wi na, wila koro ma taga Yenɲele li na.

Pilige ka, a Sotanla wì si kari wa Yenɲele li yeri ma saa na baga Zhɔbu wi na, ma yo fɔ wì taga Yenɲele li na tɔnli ɲa wila taa wo kala na. Sotanla wila ki naga ma yo fɔ Zhɔbu wì taga Yenɲele li na katugu lì duwaw wi na. Kona, a Yenɲele lì si ti, a Sotanla wì Zhɔbu wi wa ma wele, maa kee yaara ti ni fuun ti jɔgɔ. Wi piile pàa ku konaa wi yaayoro ti ni; wi yarijende ti ni fuun tila kɔ. A yambewe pà si kaa to Zhɔbu wi na. Een fɔ wa ki jɔlɔgɔ kagala ke ni fuun ke ni, Zhɔbu wi sila wi jɔlɔgɔ ki go jen. Kala na làa kɔn ma tege wa Yenɲele li laga ki na, wi sila li jen.

Wenne taanri la pye Zhɔbu wi yeri; a poro si pan wa wi yeri, mbe pan mbe yerewe kan wi yeri. Ki sanga wi ni, leele pàa pye naga jate ma yo mbele pe maa kajenje piin, Yenɲele li ma duwaw pe na sanga pyew; mbele pe maa kapege piin, li ma jɔlɔgɔ wa pe na sanga pyew. Ki pye ma, mbe yala Zhɔbu wi wenne taanri pe jatere wi ni, Zhɔbu wi jɔlɔgɔ kila pye naga nari ma yo wì kapege pye. Een fɔ mbe yala Zhɔbu jatere

wo ni, ki kala li yege yowo pi yen le kpegeri ma toro. Ki jologo cenle na lo si daga wi ni, katugu wi tangalomo pila pye sinmbe Yenhele li yege na. Wii jen yingi na, a Yenhele li si ti, a ki jologo gbogo nga ki si to wi na. A wi sigi yenri Yenhele li yeri ma yo ligi yo ligi filige fo wi yen sinhe.

Yewige nga Zhobu wila yewe, Yenhele li sila yon sogomo kan wi yeri le teere, een fo laa li yee naga wi na. Yenhele laa kaa ki naga Zhobu wi na senyoro fannga woro ni, fo lo na Yenhele li maa nga piin, senwee piile pe se ya mbege pye. Pe se si ya mbege koro jen fyew yingi na Yenhele li mee kala na lo pye nakoma mbe na lo pye. Kona ma Zhobu wi ta wa wi dafu Yenhele li yege sogowo, wila wi yee tirige ma yere ki na fo Yenhele lo nungba li yen ma gbogo konaa ma kala jen. Kila pye naa kon shyen Yenhele li wogo ki na yege nga na, a wi sigi kapege ki jen maga yaga.

Wa sewe wi go kaaga senre ti ni, Yenhele laa songoro ma Zhobu wi tege wa wi yon lele li ni. Yaara nda tila jogo wi yeri, laa ti yongo shyenzhyen kan wi yeri. Zhobu wi wenne pe sila tanga ta. Zhobu wi sila wi jologo ki koro jen fyew, een fo wila koro ma taga Yenhele li na ma yo fo: Een fo, mi wo na, migi jen ma yo na go shofu wi yen yinwege na,
wo wi yaa ka pye pungofu mbe yiri mboo yee naga laga tara ti na.

Ali na na wire ti ka joga sa ko,
mi jate mi yaa ka Yenhele li yan yenle ni (19.25-26).

Zhobu sewe wi lesaga senre (1-2) konaa wi go kaaga senre ti ni (42.7-17), to ti yen wa sewe wi

nawa senre ti nandogomɔ. Senre nda Zhobu wo naa wi wenne pe ni paa pye na waa na pe yee kaan, konna nda Zhobu wo naa Yennele li ni paa pye na waa na pe yee kaan, ti yen ma yonlogo ma yala yuuro kolomɔ ni.

SEWE WI YEN MA KOONLO YEGE NGA NA

SEWE WI LESAGA SENRE 1-3

Zhobu wi kee yaara ti ni fuun tila jɔgo 1-2

Zhobu wila wi jɔlogo ki senre yo 3.1-26

Zhobu wi wenne taanri pe yerewe senre 4-26

Senre konɔbannda 4-14

Senre shyen woro 15-21

Senre taanri woro 22-26

Zhobu wi senyoro punɔgo woro 27-31

Zhobu wila wugu maga naga fo wi yen jeregisaga fu 31.1-40

Elihu wila para Zhobu wi ni 32-37

Yennele laa Zhobu wi yon sogo 38.1-42.6

SEWE WI KOSAGA SENRE: Yennele laa duwaw

Zhobu wi na 42.7-17

SEWE WI LESAGA SENRE

1-3

*Nana na paa pye na yinri Zhobu
wila pye ma sin,
a wi nawa pi filige wi na*

¹ Nana wa la pye wa Uzi[†] tara, paa pye naa yinri Zhobu. Ki nana wi nawa pila pye ma filige wi na konna ma pye lesinne. Wila pye na fyɛ

[†] **1:1 1.1:** Uzi tara tila pye wa Izirayeli tara ti yonloparawa kalige kee konna yonlo yirisaga kee yeri, wa Edomu tara wasege ki ni, wa Larabuye tara ti ni (Zhene 36.28; Zhere 25.20; Yunɔbo 4.21).

Yenñele li yege, maa yeε laga kapege pyege ki na.

² Pinambiile koloshyen naa sumborombiile taanri wila se.

³ Simbaala waga koloshyen (7 000) paa pye wi yeri, naa yongomeye waga taanri (3 000) ni, naa nere nda ti maa fali ti shyenzhyen tegesaga cenme kangurugo (500) ni, naa sofilele neele cenme kangurugo (500) ni konaa tunmbyeele legere ni. Ki naja paa pye naa jate ma we yonlo yirisaga keε tara woolo pe ni fuun pe na.

⁴ Zhóbu wi pinambiile paa koro na tooro pe yeε yinre ti ni na sogolo gboló sori na nii. Paa pye na pe nosepiile sumbono pe yinri fun na nii na woo ja pe ni.

⁵ Eεn fo na ki liwen piliye yi ka toro sanga na ni, Zhóbu wi maa piile pe yeri mbe pan mbe pe pye kpoyi. Wi ma yiri faa pinliwe ni mbe saraga sogowogo wo pe ni fuun nungba nungba pe mege ni; katugu wila pye naa yeε piin fo: «Kana ki mbe ya pye na piile pe kapege pye, kana pe Yenñele li mege ki jogo wa pe kotogo na.» Pa Zhóbu wila pye naga piin ma sanga pyew.

Zhóbu wi jogo kongbannga

⁶ Ma si yala, pillige ka, a Yenñele li merεgeye pe si kari wa Yawe Yenñele li yege sogowo; a Sotanla† fun wi si pan ma yere wa pe sogowo.

⁷ A Yawe Yenñele li si Sotanla wi yewe ma yo fo: «Ma yiri se yeri?» A Sotanla wi si Yawe Yenñele

† **1:6 1.6:** Sotanla mege ki koro wowi na fo: Na wi maa бага leelee na, nakoma na wi maa leelee waa na wele, nakoma leelee winfo.

li yɔn sogo ma yo fɔ: «Mì saa tara ti maga, mari yanriyanri ma toro.»

⁸ A Yawe Yɛnɛlɛ lɛ si Sɔtanla wi yewe ma yo fɔ: «Naga yɛn ma, mala tunmbyee Zhɔbu wi kala li kɔrɔsi mali yan? Lere kpɛ woro wa tara na paa wi yɛn. Wi yɛn lere ɲa wi nawa pi yɛn ma filige wi na konaa ma pye lesinɛ. Wi maa fyɛ mi ɲa Yɛnɛlɛ na yɛgɛ, maa yɛɛ laga lali kapege pyege ki ni?»

⁹ A Sɔtanla wɛ si Yawe Yɛnɛlɛ li yɔn sogo ma yo fɔ: «Naga yɛn ma, ma yo fɔ Zhɔbu wi yɛn na fyɛ mboro Yɛnɛlɛ ma yɛgɛ jaga wi le?»

¹⁰ Mboro ma ma yɛn naa go singi, wo naa wi go woolo konaa wi kɛɛ yaara ti ni fuun ti ni wi le? Maa kɛɛ tunɲo ki ni fuun ki yɔn, wi yaayoro tì jaraga laga tara ti lagapyew ki ni.

¹¹ Ɛɛn fɔ ma kɛɛ ki yirige wi kɛɛ yaara to naa wi go woolo pe na ma wele; mì taga ki na ma yo wi yaa ma mɛgɛ ki jɔgɔ kpɛnɲɛlɛnɲɛ.

¹² Kona, a Yawe Yɛnɛlɛ lɛ si Sɔtanla wi pye fɔ: «Wele, mùu kɛɛ yaara ti ni fuun ti yaga ma kɛɛ na. Ɛɛn fɔ maga ka jiri wo na.» Kona, a Sɔtanla wɛ si yiri le Yawe Yɛnɛlɛ li yɛgɛ sɔgɔwɔ ma kari.

¹³ Pilige ka, maga ta Zhɔbu wi pinambiile poro naa wi sumborombiile pe ni paa pye na nii na duvɛn woo wa pe ndɔ lɛrɛfɔ wi go ki ni,

¹⁴ a pitunɲɔ wà si pan ma gbɔn wa Zhɔbu wi na, mɛɛ wi pye fɔ: «Falinɛrɛ tì pye na tunɲo piin wa kɛɛ, a sofile nɛɛlɛ paa nii le pe tanla.

15 A Sabe tara fenne† pèle si pan ma to we na fyeege na, ma yaayoro ti yigi ma kari ti ni, mɔɔ tunmbyeele pe ni fuun pe gbo tokobi ni. Mi nunɔba mi fe ma shɔ mbe pan mbege yo ma kan.»

16 Maa ta wila pye na para bere, a pitunɔ wà yeege si pan naa, ma yo fɔ: «Yennele gbanlaga kason ki yiri wa naayeri ma to ma simbaala naa sikaala konaa tunmbyeele pe na, ma pe sogo ma pe kɔ pew. Mi nunɔba mi fe ma shɔ mbe pan mbege yo ma kan.»

17 Maa ta wila pye na para bere, a pitunɔ wà yeege si pan naa, ma yo fɔ: «Kalide tara fenne† pèle pe yee kon ma yiri gbogolomɔ taanri, ma pan ma to yongomeye pe na, ma pe yigi ma kari pe ni, ma tunmbyeele pe ni fuun pe gbo tokobi ni. Mi nunɔba mi fe ma shɔ mbe pan mbege yo ma kan.»

18 Maa ta wila pye na para bere, a pitunɔ wà yeege si pan naa, ma yo fɔ: «Ma pinambiile poro naa ma sumborombiile pe ni, pè pye na nii na duven woo wa pe ndɔ lerefo wi go ki ni,

19 le ki yongolo nunɔba ke ni, a tifeɔngbɔgo kà si yiri wa gbinri kee ki yeri, ma pan ma go ki yengele tijere ke gbɔn nɔgbanga ma ke jaanri. Go ki toori ma piile pe na, a pè ku. Mi nunɔba mi fe ma shɔ mbe pan mbege yo ma kan.»

† **1:15 1.15:** Sabe tara fenne pàa pye benɔanri pyefenne pele, mbele pàa pye na yinrigi wa Larabu tara ti yonɔparawa kalige kee yeri ma pan na tuun leele pe na wa gbinri wi ni. † **1:17 1.17:** Kalide tara fenne pàa pye leele pele, mbele pàa pye na yanri na ceen na toro wa gbinri wi ni, mbele pàa pye na yinrigi wa Larabu tara ti yonɔparawa kameɔge kee yeri.

²⁰ Kona, a Zhobu wì si yiri ma yere, maa derigbogo ki yigi maga wali, maa go ki kulu mbege naga fo kunwo kayanga gbɔn wi na; a wì si to tara maa yege ki jiile wa tara ma Yenɲele li gbogo.

²¹ A wì sho fo:
Mila yiri wa na no wi lara ma pan kewara,
mi yaa si ka songoro mbe kari kewara.
Yawe Yenɲele lo ligi kan,
Yawe Yenɲele lo li sigi sho.
Waa Yawe Yenɲele lo mege ko sonni!

²² Wa ki kagala ngele ke ni fuun ke ni, Zhobu wi sila kapege pye. Wi sila yo mbe ye Yenɲele li ni.

2

Zhobu wi jologo shyen wogo

¹ Pilige ka naa, a Yenɲele li merageye pe si pan ma yere Yawe Yenɲele li yege sogo. A Sotanla fun wì pan ma yere wa pe nandogomo Yawe Yenɲele li yege sogo.

² Kona, a Yawe Yenɲele li si Sotanla wi yewe ma yo fo: «Ma yiri se yeri?»

A Sotanla wì si Yawe Yenɲele li yon sogo ma yo fo: «Mi saa tara ti maga mari yanriyanri ma toro.»

³ A Yawe Yenɲele li suu pye fo: «Mala tunmbyee Zhobu wi kala li korosi mali yan ke? Lere wo wa woro wa tara na paa wi yen. Wi yen lere na wi nawa pi yen ma filige wi na, ma pye sinne. Wi maa fyε mi na Yenɲele na yege. Wuu yeε laga lali kapege pyege ki ni. Wì yere ngbanga

ma koro wi nawa pi ni pì filige wi na. Eɛn fɔ, a mboro nɛɛ na sunnu nala waa wi na mboo jɔɔ go fu.»

⁴ A Sotanla wì si Yawe Yenɲele li yɔn sogo ma yo fɔ: «Senwee wi wire to ti ma tɛɛ ma senwee wi wire ti sara† senwee wi mbe ya mboo kɛɛ yaara ti ni fuun ti kan, janɔ mboo yɛɛ go shɔ.

⁵ Eɛn fɔ ma kɛɛ ki taga wi na maa wire ti jɔɔ jɛnri ma wele, ki woro na lere kɔɔn shyɛn, wi yaa ma mɛɛ ki jɔɔ kpenɔbelenɔbe.»

⁶ A Yawe Yenɲele lì si Sotanla wi pye fɔ: «Wele, wi wire miri le ma kɛɛ, eɛn fɔ maga kaa gbo.»

⁷ Kona, a Sotanla wì si yiri le Yawe Yenɲele li yɛɛ sɔɔwɔ, mɛɛ kari. A wì si saa sagbanra tipere wa Zhọbu wi na lagapyew, maga le wa wi tɔndagala ke na fɔ ma saa gbɔn wa wi go ki na.

⁸ A Zhọbu wì si tiseleɛ le naa yɛɛ gbori ki ni, mɛɛ koro ma cɛn cɔnɔ ni.

⁹ A wi jɔ wì suu pye ma yo fɔ: «Ma yɛn ma pɔ ki na bere ma nawa pi koro pi filige ma na! Yenɲele li mɛɛ ki jɔɔ ma ku ye!»

¹⁰ A Zhọbu wì suu jɔ wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ma yɛn na para paa jɛle lembige yɛn. Naga yɛn ma, kajɛnɔ we yaa la taa Yenɲele li yeri, we se ka tipege ta li yeri wi le?»

Wa ki kagala ke ni fuun ke ni, Zhọbu wi sila senre ta kpe yo mbe kapege pye Yenɲele li na.

† **2:4 2.4:** Senwee wi wire to ti ma tɛɛ ma senwee wi wire ti sara, ki yaa pye ki senre nda, yomiyele lali, na li koro wi mbe ya pye fɔ senwee wi ma kala li ni fuun li pye, janɔ mboo yɛɛ go shɔ. Nakosima, na senwee wi wire ti ka jɔɔgo ta, wi mbe ya senpere yo Yenɲele li na.

*Zhobu wi wenne taanri
la saa wi kon ma wele*

¹¹ Wonlo nambala taanri la pye Zhobu wi yeri. Paa pye na nungba yinri Elifazi ma yiri wa Tema† ca, na wa yinri Bilidadi ma yiri wa Shuwa tara, na wa yinri Zofari ma yiri wa Naama tara ti ni. A pe si kaa jologo kagala ngele fuun kaa Zhobu wi ta ke logo. A pe ni fuun nungba nungba pe si yiri wa pe tara ti ni, ma yon wa nungba ma pinle mbe sa para Zhobu wi ni mboo kotogo ki sogo wi na.

¹² Ma pe ta wa lege, a pe si pe yere ti yirige ma Zhobu wi yan, pe suu jen, mee pe magangala ke yirige ma gbele ngbanga. A pe si pe derigboro ti walagi, na taambugo koli naga waa wa naayeri, naga wuun wa pe yinre ti na jatere pirindorogo ki na.

¹³ Kona, a pe si saa cen le tara wi tanla piliye koloshyen naa yembine koloshyen; lere kpe sila ya mbe senpyo yo wi ni, katugu paa wi jologo ki yan ki gbogo wi na ma toro.

3

Zhobu wila wi sepilige ki dangga

¹ Ko pungo na, a Zhobu wi si senre ti le ma para maa sepilige ki dangga†.

² Wila para ma yo fo:

³ Yenŋele sa ti na sepilige ki ko ki wo wa,

† **2:11 2:11:** Tema ca paa pye naga yinri tijinliwe fenne ca (Zhere 49.7). Shuwa naa Naama, ki yaa pye cara lari nakoma tara lari; lere sigi cara ti saga jen. † **3:1 3.1-19:** Zhere 20.14-18

konaa yembinε na ni pεge yo ma yo fɔ pε
pinambyɔ wa kugbɔ lε, Yεnɲεlε sa ti ki
yembinε li kɔ li wɔ wa!

⁴ Ki pilige ye, Yεnɲεlε sa ti ki kanɲga diwi,
mbe Yεnɲεlε li ta wa naayeri, liga ka jatere tεge
ki pilige ki na naa fyew.

Yanwa ka ka yiri ki pilige ki ni!

⁵ Diwi gbɔlɔ mbe ye ki pilige ki ni konaa kunwɔ
pi diwi wi tɔn ki na,

kambaara wɔrɔ mbe tɔn ki na,
diwi fyεrε woo mbe ye ki yɔnlɔ ki na!

⁶ Diwi gbɔlɔ mbe ye mbege pilige ki tɔn pew,
yɔgɔrimɔ kpε ka ka pye ki yembinε li ni yεlε li
piliye sannya yi sɔgɔwɔ,
ki yembinε paga kali jiri mbeli pinlε yende piliye
sannya yi ni!

⁷ Ee, ki yembinε li ni, jεlε ka ka ya yere kugbɔ ni,
yɔgɔrimɔ tinmε kpε ka ka logo ki yembinε li ni!

⁸ Yεnɲεlε sa ti mbele pe maa piliye yi danɲi pege
yembinε li danɲa,

poro mbele pe ma ya ma yarifεlεge Leviyatan ki
pye mbege yirige we!

⁹ Ki yembinε li yindogo yɔn wɔnɲgɔlɔ ke pye
diwi,

li lalaaga yanwa pi sige sa te, piga ka pan,
liga ka lalaaga yɔn yanwa pi yan!

¹⁰ Katugu lara nda tila na kugbɔ ki lε, ki yembinε
li sila kala la pye mbe ti paga kanla se,
mbe ti mi ka kaa ki jɔlɔgɔ ɲga ki yaan yεnlε ni.

11 Yĩngi na mi sila si ku wa na nɔ wi lara na sesaga?

Yĩngi na na sesaga ma yiri wa na nɔ wi lara, wɔnwɔn pi sila si shɔ na yeri?

12 Yĩngi na lere la si ta mala tenge wa wi tɔɔrɔ ti na?

Yĩngi na yinne la si ta ma kan na yeri, a mi wɔnri?

13 Ndeɛ ko sila pye, anmɛ mi yen ma sinle ma pye yeyinngɛ na wa fanga ki ni, anmɛ mi yen wa kunwɔ pi wɔnlɔwɔ pi ni na wɔnlɔ, anmɛ mi yen na wogo.

14 Mi jɛn na pye wa wunlumbolo poro naa tara ti legbɔɔlo pe ni, poro mbele pe maa wunlumbolo yinre kanni pe yɛɛ kan we.

15 Mi jɛn na pye wa wunlumbolo piile pe ni, poro mbele tɛ la pye pe yeri, a pɛ pe yinre ti yinyin warifuwe ni.

16 Nakoma mi se jɛn na pye laga, mi jɛn na pye paa pyɔ ɲa wì ku wa wì nɔ lara, a pɛ suu se wi yen, paa pipigile yen, ɲgele kè ku ke sila yɔnlɔ yanwa pi yan.

17 Wa ko laga ko ni, lepeepe pe se ya mbe kapege pye lere na, mbele pe yen tege na ma pye fanɲga fu fenne, pe yen na wogo wa ki laga ki ni.

18 Kasopiile pe yen wa yeyinngɛ na, pe woro na pe jɔlɔfenne pe magala li nuru naa.

19 Lepigile naa legbɔɔlo pe yen ja, kulo wì shɔ wi tafɔ wi fanɲga ki kɛɛ.

20 Yin̄gi na Yen̄jele li mee mbele pe yen na jolo
pe yaga pe ma yanwa pi yan?

Yin̄gi na mbele pe nawa pi tanga pe na, li mee
pe yaga yinwege na?

21 Pe maa kunwo pi singi, een fo pila pan mbe pe
le,
pe maa kunwo pi lagajaa ma we penjagboro jawa
na†.

22 Ndeε ki pye pe fanra ti ta, a pe pe le,
pe jen na yin nayinme ni mbaa yogori jenge.

23 Mi yen lere wa, na wi suu karisaga ki jen,
na Yen̄jele lùu yon ton keε ki ni fuun ki na,
yin̄gi na Yen̄jele li silan yaga yinwege na naa?

24 Katugu jenge nga mila jeen ko ki pye na
yaakara re,
na kayanga gbelege ki yen na yinrigi konlo fu.

25 Nga mi yen na fye ki yegε, ko ki mala ta,
nga kila na sunndo wi koon na na, ko ki gbon na
na.

26 Mi woro na yeε kan, yeyin̄ge woro na na,
wogosaga si woro na na;
een fo yewerege ko ki yen na na.

ZHOBU NAA WI WENNE TAANRI PE SENYORO

4

4-26

*Elifazi wi senyoro kongbannda:
Wi yo Yen̄jele li daga
mbe senwee wi koro*

† 3:21 3.21: Naga 9.6

¹ Kona, Elifazi ɲa wìla yiri wa Tema ca wì si sɛnrɛ ti ɛ ma Zhọbu wi pye fɔ:

² Na lere wa ka yo wi yaa para ma ni, ki yaa pye ma yeri tege le?

Ɛɛn fɔ ambɔ wi mbe si ya pyeri mboo sɛnrɛ ti yaga mbayoro?

³ Wele, mboro mà nagawa kan lelegɛɛ yeri, mbele pe fanɲga kì kɔ pe ni, a mà fanɲga kan pe yeri.

⁴ Kìla pye, lere ɲa ka kurugo mbe to, ma yɔn sɛnrɛ ti ma ki fɔ wi kan wi ma yiri, mbele pàa pye tege ni, màa pe saga ma pe kan fanɲga ni.

⁵ Koni jɔlɔgɔ kì to mboro jate na, a ma wire tì si fanla ma na!

Koni kì gbɔn mboro na, ma sunndo wila kɔɔn ma nà.

⁶ Ma Yɛnɲɛle yɛge fyɛɛ to ma ti daga mbe pye ma kɛɛ kansaga wi le?

Ma nawa mba pì filige ma na, po ma pi daga mbe pye ma jìgi tagasaga wi le?

⁷ Jatere pye ki wogo ɲga ki na, lere ɲa wi yɛn jɛɛgisaga fu, wiwiin ma yan wi tɔngɔ ma wɔ wa?

Lesinmbele wiwiin ma yan wi kɔ ma wɔ wa?

⁸ Mi wo na, miɲi wele maga yan fɔ mbele pe maa kambasinnde ti piin,

konaa na tipege ki sanri paa yariluguro yɛn, pe yaa kaga tonli wi ta.

⁹ Yɛnɲɛle li ma pe fɛ li yɔn tifelegɛ ki ni ma pe tɔngɔ,

li nanɲbanwa tifelegɛ ki ma pe kɔ ma pe wɔ wa.

10 Kunruwo mba pe yen na kuunru paa jaraye
 yen, konaa na jengeri paa cenre yen,
 Yenhele li maga ko,

li ma ki jara yirifonmbolo pe ngangala ke kaari.

11 Jara wi ma ku kara lawa kala na,
 jara piile pe ma gbɔn ma jaraga.

12 Senlaara tari ti ye na nungbolo,
 ki kalegere senre, na nungbogolo keri logo.

13 Yembinε, sanga na ni senwee wi jatere wi ma
 gbɔn ma piri wɔɔnrɔ na,
 sanga na ni senwee wi ma wɔnlɔ ma ku,

14 ki wagati wi ni, a fyere naa sunndo kongɔ silan
 yigi;

fɔ a na wire ti ni fuun tila seri na na.

15 A tifene yinne la silan fe wa na yege sogɔwo,
 a na wire ti ni fuun ti si to na na suu.

16 Yaraga ka la pye ma yere le ki laga ki na, εen fɔ
 mi saa ya mbege cenlomɔ pi jen mbe wali
 pi na;

yaraga ka cenlomɔ la pye ma yere na yege
 sogɔwo.

A mi si magala jele la logo ma yo fɔ:

17 «Naga yen ma, senwee na wi yen kufɔ, wo
 mbe ya mbe pye sinhe mele Yenhele li yege
 na?

Naga yen ma, senwee wi mbe ya pye fyongɔ fu
 mele wi dafɔ wi yege na?

18 Ki kaa pye Yenhele lii taga li tunmbyeele pe na,
 ki kaa pye poro mbele li merεgye li pungosara
 yan pe na,

19 li yaa taga senwee piile mbele pe wire ti yen
 joro poro na mele?

Poro mbele pè taambugò tɛgɛ ma pe gbegele,
poro mbele pe mbe ya mbe pe purugu wa tara
paa fyɛngɛ yɛn we.

²⁰ Mbege ɛ pinliwɛ ni sa gbɔn yɔnlɔkɔgɔ, pe ma
tɔngɔ ma wɔ wa,
pe ma kɔ ma wɔ wa, lere kpɛ na la jatere piin pe
na naa.

²¹ Pe yinwege mana li ma kɔn[†],
pe ma ku mbege ta pe fa kajɛnmɛ ta gbɛn.»

5

Elifazi wì yo Zhòbu wì jɔlɔgɔ
kì yiri wo jate yeri

¹ Koni yeri ma wele! Ambò wi yaa ta mbɔɔn yɔn
sogo?

Mɛrɛgɛkpoyi wiwiin ma yaa yeri wi pan wɔɔn
saga?

² Nanɔɔbanwa pi ma lembige ki gbo,
kɔnrɔ tandorogo ki ma kambajɛnnɛ wi gbo.

³ Mìla lembige ki yan kila jiti na kee yɛgɛ,
le ki yɔngɔlɔ nɔngba ke ni, a mì sigi sege woolo
pe danɔa ma yo fɔ:

⁴ Yɛnnɛɛ sa ti sagafɔ ka ka ta ki piile pe na,
kiti mbe to pe na, lere ka ka ta mbe yere pe ni
mbe pe sho!

⁵ Yarilire nda pè kɔn, Yɛnnɛɛ sa ti funɔgo yɛn
mbele na, pe pan peri ka pew!

Ali yarilire nda wa wuuro ti sɔgɔwɔ, pe ti ni fuun
ti koli!

Yɛgɛ mbatinwɛ fɛnnɛ poo kɛɛ yaara ti koli!

[†] **4:21 4:21:** Nga kì yo fɔ: *Pe yinwege mana li ma kɔn*, Yɛnnɛɛ
sɛnrɛ sɛwɛɛɛ pele ni, ki yɛn ma yɔnlɔgɔ fɔ pe paraga go ki
manɔala pè ke kɔɔnlɔ.

6 Jɔlɔgɔ kila fi mbe yiri wa tara paa tige yen,
tege nga senwee wi na, kila fi wa tara paa yan
yen.

7 Eɛn fɔ senwee wi ma se mbaa jɔlɔ,
paa yege nga na kason ma fugu kparira ma yiri
wa naayeri.

8 Mi wo na, ndɛɛ mi ja pye mboro, mi jɛn nala
kala li le Yɛnɲɛle lo kɛɛ;
mi jɛn nala kala li yege yo lo kan.

9 Yɛnɲɛle li maa kagbɔgɔlɔ piin, ɲgele kɛ toro
senwee wi jatere pyege na;
li maa kafɔnɲɔlɔ ɲgele piin ke se ya jɛn mbe
kɔ.

10 Lo li ma ti tisaga ki ma pan laga tara ti na,
lo li ma ti tɔnmɔ pi ma pan mbe wasege ki
yinɲgi.

11 Li ma mbele pɛ pe yeɛ tirige pe yirige naayeri,
li ma mbele yeɛsanga gbɔn pe na pe yirige mbe
pe sho.

12 Tijinliwɛ pee fɛnnɛ pɛ kagala ɲgele kɔn mbe
pye, li ma ke jɔgɔ;
ɲga fuun pɛ yɔn kɔn na piin ki ma jɔgɔ pe kɛɛ.

13 Li ma kajɛnmbele pe yigi pe yeɛra tijinliwɛ pee
pi ni,
mbe nambara fɛnnɛ pe kakɔnndɛgeɲgele ke jɔgɔ
fyɛleɛge na†.

14 Diwi wi ma ye pe na yɔnlɔ na;
yɔnlɔ ɲgbanga na, pe maa talitali na toro ma
mbe yo yembine li.

15 Eɛn fɔ Yɛnɲɛle li ma fyɔnwɔ fɔ wi sho ki leele
pe yɔn senpere ti kɛɛ,

† 5:13 5.13: 1 Korɛn 3.19

mbe pe sho mbe pe wo wa fannga fenne pe kee.

16 Li ma jigi tagasaga kan na wi fannga ki ko wi yeri,
 een fo li ma tipere pyefenne pe yonro ti ton pe na.

17 Ki kala na, Yennele li ka lere na jeregi mboo le kono, ferewe yen ki fo wi woo;
 Yennele na yawa pi ni fuun fo maga ka je li yerewe senre ti na[†].

18 Katugu lo li ma senwee wi welege, lo li mee wi sagbanra ti fo;

lo li maa pye wi maa yaa, lo li mee wi sagala.

19 Jorowo kagala kogoloni mbe gbɔn ma na, een fo Yennele li yaa ma sho ke ni fuun ke ni;
 ali na li kolshyen wolo ka pan, la mbe taga lo na, jologo se gbɔn ma na.

20 Funjo sanga ni, li yaa ma sho kunwo pi kee,
 malaga sanga ni, li yaa ma sho tokobi wi kee.

21 Yennele li yaa ma sho lepeele pe lesangara senre ti kee,
 na jogowo ka pan sanga na ni, ma se ka fyɛ.

22 Ma yaa kaa tege jogowo sanga naa funjo sanga ni, mbege yan fo ki woro yaraga ka,
 ma se kaa fyɛ yan wongaala pe yegɛ;

23 katugu sinndere se ka pye wa ma keere ti ni,
 yan wongaala pe yaa ka pye yeyinnye na ma ni.

24 Ma yaa kaga yan fo yeyinnye ki yen wa ma go,
 na maga ka sa ma yaayoro ti wele wa ti kasaga,
 ma yaa ki yan fo ka kpe si la wa ti ni.

[†] 5:17 5.17: Yomi 3.11-12; Ebu 12.5-6

25 Ma yaa kaga yan fɔ ma setirige piile pe yen na lege,
fɔ ma sege woolo pe yen na lege paa yan nga wa wasege ki yen.

26 Ma yaa ka ɛ mbe tin yinwege ki na si jen mbe ku pɔɔn le wa fanga ki ni,
paa yege nga na pe ma kaa yarilire pɔgɔlɔ gbogolo yarilire konsanga ni.

27 Wele, wè ki kala li cancan jenje mali wele, pa li si yen ma.
Mboro ma daga mbege logo, mboɔn yeɛ kala yɔn li ni.

6

*Zhɔbu wila yɔn sogomɔ kan
maa wennɛ pe jeregi*

¹ Kona, a Zhɔbu wì si Elifazi wì yɔn sogo ma yo fɔ:

² E, ndɛɛ ki pye pe mbe ja ya mbanla jɔlɔgɔ ki taanla culo na mbege jen!

Ndɛɛ ki pye pe mbe ja ya mbanla tege kagala ke ni fuun ke taga taanlayaraga na mbe ke jen!

³ Kaselege ko na, na jɔlɔgɔ ki jen na nugu mbe wɛ kɔgɔje yɔn taambuɔ ki na,
ko kì ti mi yen na para nala yeɛ tooro.

⁴ Katugu Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ lilan wɔn li jɔlɔgɔ wangala ke ni,
ke shɔnrɔ pere tì ye na wire ti lagapyew ki ni.

Sunndo kongo kagala ngele Yenñele li maa waa senweele pe na, kè yere malinje wi na na mege ni.

⁵ Naga yen ma, yan sofile wi mbe ya mbaa gbele yan wogo na mboo ta wi yen ma yere le yan tipirige ki tanla le?

Naga yen ma, negge ki mbe ya mbaa gbele mbege ta ki yen ma yere le ki yaakara ti tanla le?

⁶ Naga yen ma, tanwa woro yaakara nda ni, lere mbe ya mberi ka ko fu le?

Naga yen ma, ngojene tipinne tanwa ma pye wa li nawa lafige ki ni le?

⁷ Ki yaakara nda mi sila pye na jaa mbe jiri ti na, to ti pan ma pye na yaakara re, ali mbege ta ti yen mala mben.

⁸ E, nga mi yen na yenri Yenñele li yeri, ndee ki pye ki mbe ja ya pye na kan!

Na jigi wi yen yaraga nga na, ndee Yenñele li mbe jaga kan na yeri!

⁹ Mila jaa Yenñele li yenle ki na lilan tongolo, lili kee nga kila na go singi ki laga na na, lilan laba teere!

¹⁰ Pa kona, na kotogo ki jen na sogo na na, mi jen naa yeni mbaa kanni nayinme ni, ali wa ki jologo gbogo nga ki ni, katugu mii je Yenñele na li yen kpoyi li senre ti na.

¹¹ Een fo fannga si koro na ni naa mbaa ki kosaga tanga singi,

mi yaa kɔ kowɔ mba na po yen yingɔ mbe sigi
kun na yeɛ ni?

12 Naga yen ma, na fanŋga ki yen paa sinndɛleɛge
fanŋga yen wi le?

Na witige ki yen paa tuguyenɛ yen wi le?

13 Sagafɔ kpɛ woro na na naa,
ali yere yirisaga jɛɛle lo si koro na yeri naa.

14 Lere ŋa wi yen na jɔlɔ, wi daga wi wenne pe
kagbaraga ki ni,
ali na kaa pye wigi yaga, wi woro na fye naa Yafɔ
Yenŋɛle li yeɛɛ.

15 Na wenne pànla java paa lafogo ma kaa lere
java we,
pànla java paa yanwira lafogo ka yen, ŋga ki
lapyɔ wì waga pew.

16 Were sanga wi kosaga, tɔnmɔ mba pì simbi po
naa nezhi wi ni ti kaa yanni,
ti tɔnmɔ pi maga yin ma gbɔn ma piri.

17 Eɛn fɔ kanga na, ki ma waga,
kafugo sanga ni, tɔnmɔ na pye wa ki ni.

18 Yɔngɔmɛ fenne mbele pe maa tooro wa gbinri
wi ni, pe ma koro na tɔnmɔ lagajaa fɔ ma
pe konɔ li wa,
pe ma ye ma kari wa gbinri wi ni ma saa kɔ wa.

19 Tema ca tangafenne mbele pe maa tooro
yɔngɔmɛye na wa gbinri wi ni, pe ma pe
yere ti yirige na ki tɔnmɔ pi lagajaa,
Saba tara tangafenne pe ma pe jigi wi taga ki
tɔnmɔ pi na.

20 Eɛn fɔ pe jigi ŋa pàa taga pi na, a wì kanŋga
ma pye fere pe yeri,

katugu naa pàa ka saa gbɔn wa, a pe jigi wì si
kɔn pe na.

21 Koni, yoro fun pa ye wogo ki yɛn ma na yeri.
Naa yànlà jòlògò ki yan, a yè si fyɛ.

22 Naga yɛn ma, mi ye yɛnri ma yo ye yaraga ka
kan na yeri le?

Mi ye pye ma yo ye yarikanra ta lagala wa ye
yarijɛndɛ ti na mberi kan na kala na le?

23 Mi ye pye ma yo yanla shò na jugu wi kɛɛ le?
Nakoma yanla shò lewɛlɛwɛ wi kɛɛ le?

24 Yege naga na na, pa kona mi yaa pyeri,
na pɔngosaga yege naga na na!

25 Kaselege sɛnrɛ ti maa yaa,
ɛɛn fɔ ye sɛnɔgbanra yogo ki yaa yinɔi yɔn na
kan?

26 Naga yɛn ma, yaa jaa mbanla jɛrɛgi na sɛnyoro
ti kala na wi le?

Mbe lere ɲa wi jigi wì kɔn wi na wi sɛnrɛ ti jate
go fu sɛnrɛ wi le?

27 Ye mbe yɛnlɛ mbe pɛtɛ gbɔn pijiriwe go na
mbe ta mboo tafɔ wi jɛn le?

Ye mbe yɛnlɛ mbe ye wɔnlɔnɔɲa wi pɛrɛ kɛ?

28 Koni ye ye yɛngɛlɛ ke kan na na yaa na wele,
yege yan mi yɛn na finlɛlɛ ye yɛgɛ sɔgɔwɔ wi le?

29 Ye ye jatere wi kanɲga, yaga ka kambasinɲge
pye;

ye ye jatere wi kanɲga, yege jɛn ye yo fɔ na kala
li yɛn ma sin.

30 Naga yɛn ma, ye sɛnrɛ mbasinnde logo na yɔn
le?

Naga yen ma, na yon ki se ya mbe kapege senre
ti jen mberi wo ti yee ni wi le?

7

Zhobu wi yon sogomo sanmba:

Wi yen naa kayanga

ki yee yuun Yenhele li kan

¹ Senwee wi yinwege laga tara ti na, ki yen ma
ngban paa sorodashe tunngo yen;
wi yinwege piliye yi yen jologo ni paa tunmbyee
na pe maa sara wi woyo yi yen.

² Wi yen paa kulo yen wa yonlo ki na, na wi yen
na yinme jeni lagajaa,
wi yen paa tunmbyee yen, na wi jori wi sara wi
na naa singi.

³ Ki pyelomo nungba pi na, na tasaga ki pye
jologo maga le yeyen legere ni,
yembine o yembine tege ki yen na na.

⁴ Na mi ka sinle yembine, mi mala yee yewe fo:
«Mi yaa yiri wagati wiwiin?»

Yembine li ma tonlo na yee na,
mi ma koro na waa na kanngi wa na sinlesaga
fo mbe sa laga ki laga.

⁵ Fyenre ye na wire ti lagapyew ki ni, mari
kurukuru paa fenrege waga yen,
na witige kila konlo sagbanra na finriwe yinrigi.

⁶ Na yinwege ki yen na koo fyelge na paa yee
nga na gberere tifo wi lola wi maa tooro we,
ki yen na koo, jigi tagasaga fun ki yen na koo!

⁷ E, Yenhele, ma jatere wi tege ki na fo na yinwege
ki yen paa tifelege yen;

mi se fεrεwε po yan yenle ni naa fyew.

⁸ Mboro ηa maa na wele, ma yengεle ke se kanla yan naa;

ma yaa kaa na lagajaa ma yengεle ke ni, εεn fɔ ma se kanla yan.

⁹ Yεge ηga na kambaaga ki ma toro ma kɔ saw, ki pyelɔmɔ nunɔba pi na, lere na kari wa kuulo tara mbe songɔrɔ naa.

¹⁰ Wi se ka songɔrɔ mbe pan wa wi go naa, wila pye ma cεn mbele ni, pe ma fεge wi na.

¹¹ Ki kala na, mi se ya mbanla yɔn ki tɔn; mbanla ta na jatere wì piri na na, mi daga mbe para,

mbanla ta na nawa pì tanga na na, mi yaa na kayanɔa ki sεnrε yo.

¹² Naga yen ma, muwi mi yen kɔgoje we lee nakoma kɔgoje wi yarifeleɔge ye†,

fɔ a ma nεε na kɔrɔsi ma saa gbɔn ma?

¹³ Na mi ka sinle mi maa ki sɔnri wɔnlɔwɔ po yaa na kotogo ki sogo na na,

fɔ wa na sinlesaga, na kayanɔa ki mbe mbɔnrɔ na na.

¹⁴ Kona, ma ma fyere wa na na wɔɔnrɔ tijangara ni,

mbe yariyanra naga na na, nda ti maa na sunndo wi kɔɔn.

† **7:12 7:12:** Ki wagati wi ni, leele pèle la pye naga jate ma yo fɔ kɔgoje wo naa wi yarifeleɔge ki ni, tila pye yaara nda pe maa gbogo to ta; fɔ pe yarisunngo kila ya ma malaga gbɔn ma ya kɔgoje wo naa wi yarifeleɔge ki ni, mari pɔ mari wa. Ye Eza 27.1naa Yuuro 74.13lara ti kara ye wele.

15 Ki kala na, ndεε mala sere wa na yɔɔɔ ma
wɔnwɔn pi kɔn na na, mala gbo ko mbe ja
mbɔnrɔ na na,
kunwɔ po mbɔnrɔ na na, na kajeere ti ni fuun ti
yiri funwa na yεεn ko na.

16 Yinwege ki la kɪ kɔ na na ma, mi se koro
yinwege na fɔ sanga pyew!
Na yaga yeyinŋge na ma, katugu na yinwege
piliye yi woro yaraga ka.

17 Sɛnwɛe wi yɛn yinŋi, a wi kala li si gbɔɔ ma
yeri ma,
yinŋi na, a ma nεε jatere piin wi wogo na ma†?

18 Fɔ pinliwε pyew ma ma pan mboo kɔn mbe
wele,
konaa wagati pyew ma maa wa ma wele mboo
kala li jɛn.

19 Ma yaa ma yεge ki laga na na wagati wiwiin?
Ma yaa na yaga mbe wogosaga jɛnri ta mbe cɛnrɛ
yoli wagati wiwiin?

20 Na kaa pye mi kapege pye, yinŋi mi pye ma na,
sɛnwɛe piile welefɔ?

Yinŋi na, a ma nεε na gbɔɔn?

Na kala li yɛn tuguro ma go na wi le?

21 Yinŋi na ma se si ya mbanla kapere ti kun ma
yεε ni,

konaa mbanla kajɔɔɔ ki kala yaga na na?

Sanni jɛnri mi yaa ku mbe sinle wa taambugɔ ki
ni,

ma yaa kanla lagaja, εεn fɔ mi se pye wa naa.

† 7:17 7.17: Yuuro 8.5; 144.5

8

*Bilidadi wi senyoro konjbannda:
Wì yo ki mǎnǎ o mǎnǎ,
kajǎgǎǎ ti fǎgǎ ki ma tǎn*

¹ Kona, Bilidadi ña wila yiri wa Shuwa tara wì si senre ti le mɛɛ Zhobu wi pye fɔ:

² Ma yaa koro mbaa ki senre cenle nda ti yuun fɔ sa gbɔn wagati wiwiin?

Ma yɔn senyoro wara nda ti yen paa tifelingbɔgɔ yen, ti yaa kɔ wagati wiwiin?

³ Naga yen ma, Yenɲele li yaa ñga kì sin ki kanɲga wi le?

Naga yen ma, Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ li yaa kaselege konɔ li kanɲga wi le?

⁴ Kana ki mbe ya pye fɔ ma pinambiile pè kapege pye ma ye Yenɲele li ni, ko a lì si pe kapere ti go kala li wa pe na.

⁵ Eɛn fɔ mboro wo na, na ma kaa Yenɲele li lagajaa,

na ma kaa Yenɲele na yawa pi ni fuun fɔ li yenri lɔɔn yinriwe ta,

⁶ na ma ka pye jeregisaga fu konaa mbe pye sinɲe,

kona li se mɔ li yaa la wele ma na, mbe yeyinɲge le wa ma go ki ni naa, mbe yala ma yen sinɲe yege ñga na ki ni.

⁷ Pa kona ma cenlɔmɔ konjbanmba, ma se po jate naa yaraga ka, eɛn fɔ ma cenlɔmɔ fɔnmbɔ, po yaa yɔn mbe we faa woo po na.

8 Faafenne pe yewe ma wele,
 nga pe teleye paa cancan ma jen, moɔ jatere wi
 tege ki na.

9 Katugu pè woro se yunmbaan, wee yaraga ka
 jen,
 laga dunruya wi ni, we yinwege piliye yi ma toro
 paa tige yinme yen.

10 Faafenne poro pe yaa ma naga, poro pe yaa ka
 yo ma kan;
 nga ki yen wa pe nawa, pe yaa ki wogo ka yo ma
 kan fo:

11 «Gbagara wi mbe ya mbe yiri, na wi woro logo
 yon na le?
 Logo yon yan ki mbe ya mbe fi, na ki woro tonmo
 laga na le?

12 Na tonmo woro ki nogo, ki tipirige ki ma waga
 fyaw ma yan sannga ki yaga,
 mbege ta ki fyenne yiri, na pe faga kon gben.»

13 Mbele pe ma fegge Yennele li na, pa pe kala li
 ma pye ma;
 pa lepee wi jigi tagasaga ki yaa ka ko ma.

14 Wi kɛendagaserege ki ma jogo ma wo wa,
 wi jigi tagasaga ki ma tifaga paa sipee mere yen.

15 Wi yo wi yaa jiige wi go ki na, en fo, a go ki
 si to;
 wi yo wi yaa ki yigi mbe mara ki na, en fo kii
 ya yere.

16 Wi yen paa tige yen, nga kigi yee ta wa yonlo
 ki na;
 ki njere ti jaraga ma nangɔ kologo tire sannda ti
 ton.

17 Ki ma ki ninde ti migili ti yεε ni ma ye fɔ wa
sinndεεrε ti sogɔwɔ;

ki ma yesaga lagaja ma kari fɔ wa waara ti nɔgɔ.

18 Eεn fɔ pilige n̄ga ni paga ki kɔw mbege wɔ wa
laga n̄ga k̄la pye,

ki cεnsaga ki ma je ki na, maga pye fɔ: «Mi soon
jεn fyew.»

19 Wele, nayinmε mba ki lerefɔ wi ma ta laga
dunruya wi ni, pi kɔ pow yεen!

Tige ka yεge mεε fi ma yiri naa wa titege lege ki
ni.

20 Lere n̄a wi nawa pi yεn ma filige wi na,
Yεn̄gele laa je wo na fyew,

laa si kεε le kapere pyefenne pe ni mbe pe saga.

21 Li yaa ka ti ma tege naa wa ma yɔn,

mbe ti maa yɔgɔrimɔ yuuro koo wa ma yɔn.

22 Mbele fuun pɔɔn panra, pe yaa ka fεrε shɔ;

lepeele pe yinrε ti yaa ka jɔgɔ mbe wɔ wa.

9

Zhɔbu w̄ila Bilidadi wi yɔn sogo:

W̄i yo Yεn̄gele lo li yεn

fan̄ga ni ma wε

¹ Kona, a Zhɔbu w̄i si Bilidadi wi yɔn sogo ma
yo fɔ:

² Kaselege ko na, m̄igi jεn ma yo n̄ga m̄a yo, pa
ki yεn ma;

εεn fɔ s̄enwee w̄i mbe ya mbe sin mεle Yεn̄gele
lo yεge na?

³ Na maga yo ma yaa kendige wɔ Yεn̄gele li ni,

na li ka yewige waga keke (1 000) yewe, lere se
ya mbe yon sogomɔ nunɔba kan yere.

⁴ Kajenme pi yen Yenɔele lo woo, yawa si yen li
ni fo jɛnɛ;

ambo wi mbe ya yere mbeli sige mbe koro
mbajolowo?

⁵ Lo li ma yanwira ti kolɔgi wa ti yongolo ke ni,
ti yere naga jɛn,

na li ka nawa nɔban, li mari jaanri.

⁶ Li ma tara ti tigile mari yirige wa ti nogo ki na,
li mari nɔgona cɛnyaara ti yegyege.

⁷ Li ma para yonlo ki ni mbe yo kiga ka yiri, yonlo
kila yiri;

li ma wonnɔgolo ke yon ton kaa ya yiri.

⁸ Lo nunɔba li ma naayeri fowaga ki sanga maga
jaraga;

li maa tanri kogɔje wi tonmo mba pi maa yinrigi
na tuun pi go na.

⁹ Lo li wonnɔgolo ke cenle pyew ke da;

yonloparawa kamɛnɛ kee wonnɔgolo, naa
wonndaanla pe ni,

naa Ngonɔ gbɔgo pire konaa yonloparawa kalige
kee wonnɔgolo ke ni.

¹⁰ Li maa kagbɔgolo piin, ngele senwee jatere se
ya jɛn;

li maa kafonnɔgolo piin, ngele ke se ya jiri mbe
ko.

¹¹ Wele, li ma toro na tanla, ɛɛn fo mi seli yan,

li ma yiri le na tanla ma kari, mila pye ki jɛnme.

¹² Li ka yaraga nga yigi fannga na, ambo wi mbe
ya mbege sho?

Ambə wi mbe ya mbeli pye fə: «Yiŋgi maa piin yeen?»

13 Na Yenŋe li ka nawa ŋban, lere se ya mbeli nanŋbanwa pi sogo;

kəgəje nawa yaripere† to naa ti pinleyeenle sanmbala pe ni, ti maa ti yee go sogo li yee sogo.

14 Mi wo na, mbe ya mbeli yon sogo mbe yo mae? Senre titiin mi yaa ta mbe yo li ni?

15 Ali na mi ka pye sinŋe, mi se ya mbeli yon sogo; lo na li yen na kiti konfo, mbe ya mbeli yenri lilan yinriwe ta ko ce.

16 Na mi kali yeri, ali na li kanla yon sogo, mi se ya taga ki na yere mbe yo li nungbolo jan ma logo na yeri.

17 Li yen nala tongolo li tifelingbogo ki ni, li yen na jologo legere waa na na go fu.

18 Li woro nala yari mbe won mbe tigi; li yen nala nawa pi tanga na na fo jenge.

19 Na mi ka yo mi yaa ki pye fanŋga kala, lo fanŋga ko ki yen ma gbogo; na mi ka yo mi yaa kari li ni kiti konsaga, ambə wi yaa we yeri ki kiti wi na?

20 Ali na kaa pye mi yen ma sin, na yon ko ki yaa kiti wi jan na na;

† 9:13 9.13: Nga ki yo fo kəgəje nawa yaripere, Eburuye senre ti ni ki yen ma yonlogo ma yo fo *Arahavu*. Wa Izirayeli tara kee ki na, leele paa pye naga jate ma yo *Arahavu*, yarifelege kayi, nga paa pye na gbogo; ye wele wa Zhəbu 7.12 laga ki ni.

ali na kaa pye na nawa pi yen ma filige na na, na
yon senre ti yaa na jeregi.

21 Naga yen ma, na nawa pi yen ma filige na na
kaselege le? Mi si jen yere.

Na yinwege ki la ki ko na na.

22 Ki ni fuun ki yen na yegε na nungba, ki kala
na mi yo fo:

«Yenjele li ma lere na wi nawa pi yen ma
filige wi na wo naa lepee wi ni pe tongo
tongolomo nungba na.»

23 Na kapege ka ka fo mbe to lere na wi yen
jeregisaga fu wa na mboo gbo,

Yenjele li maa tege wi yesanga kala li na.

24 Na tara ta ka ye lepee wa kee wi cen ti go na,
Yenjele lo li ma ti kiti konfenne pe ma pe
yengele ke ton kaselege ki na.

Na lo ma, ambo mbe ya mbe ko pye?

25 Na yinwege piliye yi yen na tooro na fyeele ma
we fevo na wi wege wi na,

na yinwege ki yen na koo, na mi fa ferewe pi yan
yenle ni.

26 Na yinwege piliye yi yen na tooro fyaw fyaw
paa gbegewe tonmoko yon, nga ki tifaga,
paa yon yen, na wi ma tigi fyeele na yaraga nga
wi yaa le ki na.

27 Ali na mi ka yo fo mi yaa fege na kayanga ki
na,

mbanla yesanga ki yaga, mbaa yogori,

28 na jologo ki maa fyere waa na na;

katugu m̀igi j̄en ma yo Ȳen̄ɲ̄ɛ li sege jate mbe
yo mi ȳen j̄eɲ̄gisaga fu.

29 Muwi mi yaa pye j̄oḡof̄o we;
ȳiŋgi na mbe sila na ȳeɛ tege jaga?

30 Ali na mi ka woli neɓhi ŋa w̄i yan wi t̄onm̄o pa
ni,

m̄banla keȳen yi jogo tafilan ni yi laga,

31 konaa ki ni fuun, ma yaa kanla piligi naa wa
f̄enrege ki ni,

mi yaa pye mbe tijanga na yarip̄oɔ ti yeri.

32 Ȳen̄ɲ̄ɛ li woro s̄enwee paa mi ȳen,

jan̄go m̄beli ȳon sogo,

mi se ya m̄beli yeri kiti k̄onsaga.

33 Kasuluwo woro mi naa lo ni we s̄oḡow̄o,

ŋa wi yaa k̄eɛ taga we nii shȳen we na mbe we
kala li ȳege w̄o.

34 Ȳen̄ɲ̄ɛ ligi yaga lilan gb̄onr̄o ti yaga ma li
kan̄gala li ni,

fȳere kagala ŋgele li ȳen na waa na na, ke ka kaa
na sun̄do wi k̄oon naa.

35 Kona mi j̄en na ya m̄baa para li ni, mi se j̄en
naa fȳe li ȳege;

ɛ̄en f̄o ki woro ma, mi koro na ȳe.

10

Zhobu wi ȳon sogom̄o sanmba:

W̄i yo Ȳen̄ɲ̄ɛ làa wi da m̄boo t̄onḡo

1 Yinwege k̄i la ki k̄o na na!

Koni mi yaa na kaȳanga ki ȳege yo,

mi yaa para mbe yala na nawa p̄i tanga ȳege ŋga
na ki ni.

2 Mi yaa ki yo Yenṅele li kan fọ maga ka kiti kon na na mbanla le jologo,

εεn fọ maa na jeregi go nga na ki yo na kan!

3 Naga yen ma, mbaa na jolo ko ki yen mọo ndanla wi le?

Mbe je yaraga nga mà gbegele ma keε ki ni, konnaa mbe ti lepeele pe keε tunndo tila yongo pe kan, ko ki yen mọo ndanla.

4 Naga yen ma, senwee yengεle ke yen ma na wi le?

Naga yen ma, ma yaara yanlomo po naa senwee yanlomo pi ni, pi yen ja wi le?

5 Naga yen ma, ma yinwege piliye yi were paa senwee woyo yi yen wi le?

Ma yεgele yon ki were paa senwee wogo ki yen wi le?

6 Yinḡi na, a ma neε na punḡosaga ki jaa mbege jen?

Yinḡi na, a ma neε na kapege ki seḡeseḡe mbege jen?

7 Ma si yala maga jen mako ma yo fọ mi woro jogofọ,

fọ lere kpe se ya mbanla sho ma keε.

8 Yenṅele, mboro màla da, ma keyen yo yilan wire lombondo ti fanri;

εεn fọ koni ma yen na jaa mbanla tongo!

9 Ki yaga mọo jatere wi teḡe ki na fọ màla fanri paa pe ma kaa yaraga ka fanri joro ni we;

naga yen ma, ma yen na jaa mbanla tongo mbanla songoro wa taambugo ki ni wi le?

10 Maa na fyenli paa nono yen mala gbegele, a mà ti m̀ simbi paa nono nara yen.

- 11 Kona, a mà si sελεγε naa wire kara le na ni,
 μεε na sogolo γεε na kajeere naa kapannda ni.
- 12 Mà yinwege kan na yeri, ma kagbaraga pye na
 kan,
 mòò jatere wi tεγε na na, nala yinwege ki go
 singi.
- 13 Ma si yala, ma yen na larawa kala la lara wa
 ma kotogo na,
 εεν fò ηga ki yen wa ma nawa, mìgi jεn.
- 14 Maa pye na jaa mbaa na kòròsi mbe ta mbanla
 yigi kapege pyege ka go na;
 kona ma se yenle mbanla punguwò pi kala yaga
 na na.
- 15 Na kaa pye mi yen jògòfò, jòlògò yen na wogo!
 Na kaa si pye mi yen sinηε, mi se ya mbanla go
 ki yirige,
 fερε tìlan yigi matoro, na fyònwò pì kεε toro.
- 16 Na mi ka yo mi yaa na go ki yirige, ma maa na
 puro paa jara yen;
 ma maga ηgban na na jεηγε ma fanηga fyερε
 wogo ki ni.
- 17 Ma yen na yinrigi na kòrògò naga tagala ki γεε
 na,
 ma nanηbanwa pi yen na seregi na ni;
 ma malinηbòònlò pe yen na tuun na na naga waa
 na pe γεε kaan.
- 18 Yinηgi na màa si ti, a mì yiri wa na nò wi lara?
 Nδεε mìla ku, lere kπε se jεn nala yan yenle ni.
- 19 Mi jεn na pye paa lere ηa wi sila yiri laga
 dunruya wi ni;

na nɔ wi mbaa na se m̀ ku, pe sila kee na ni
teere wa fanga ki ni.

²⁰ Na yinwege piliye ỳ koro j̄enri.

Koni Ȳen̄ɛɛ lilan yaga ma.

Li laga na na, mbe ta mbe wɔn mbe tigi j̄enri;

²¹ sanni mbe sa kari wa laga ŋga mi se songoro
mbe pan naa,

wa tara nda diwi gbolo lo naa kunwo pi diwi wi
ȳen.

²² Diwi gbolo tara ri, ki laga k̀ wo conjonjo paa
yembine wolo ȳen;

kunwo pi diwi wowi, laga ŋga kala pyew l̀ gbɔn
ma piri wa;

ki laga ki yonlo yanwa pi ȳen paa yembine wolo
ȳen.

11

Zofari wi senyoro konjbannda:

W̄i yo Zhobu wi songoro

wi pan Ȳen̄ɛɛ li korogo

¹ Kona, Zofari ŋa wila yiri wa Naama tara w̄i
si senre ti ɛ, m̄e Zhobu wi pye fo:

² Naga ȳen ma, yon sogomo si daga mbe kan ki
senlegere nda t̀ yo ti na wi le?

Naga ȳen ma, yon tangawa po mbe ya mbe tanga
kan lere yeri wi le?

³ Naga ȳen ma, ma senlegere to kala na leele pe
daga mbe pyeri wi le?

Ma ȳen naga lakoo leele sanmbala poro na, ko
lere ka ka mboro tifaga wi le?

4 M̀a yere ki yo maga filige ma yo ma nagawa
senre ti yen ma sin,
fo ma yen fyongɔ fu Yennele li yege na.

5 E! Ndeɛ Yennele li mbe ja yenle mbe para,
ndeɛ li mbe ja yenle mbeli yon ki yenge mboon
yon sogo,

6 ndeɛ li mbe ja li kajenme larawa kagala ke naga
ma na,
koro ngele kè we senwee tijinliwe pi na,
pa ma jen naga jen fo Yennele loon kajogoro ta
yan, mari kala yaga ma na.

7 Naga yen ma, ma mbe ya mbe Yennele li larawa
kagala ke segesege mbe ke jen wi le?
Ma mbe ya mbe lo na yawa pi ni fuun fo li kagala
ke ni fuun ke jen mbe ke ko wi le?

8 Ke yen ma yagara ma we naayeri wi na, yingi
ma mbe ya pye?
Ke yen ma jugo ma we kuulo tara ti tijuguwo pi
na, yingi ma mbe ya jen wa ko ni?

9 Ke titonlowo pi we tara ti titonlowo pi na,
ke gbeme pi we kogojɛ wi gbeme pi na.

10 Na Yennele li kaa tooro, mbe si lere wa yigi
mbeli le kaso,
na li ka lere wa yeri kiti konsaga, ambo wi mbe
ya mbeli yege kon?

11 Katugu li leele fanlafenne pe jen,
li ma kambasinɲge ki yan, laa cen laga saga jaa
tetete.

12 Een fo lembige ki se ya mbe kajenme ta fyew,

fɔ ndɛɛ pilige ŋga ni yan sofile wi ka ca sofile se ko lembige ki yaa kajɛnmɛ ta†.

13 Mboro wo na, na maga ma jatere wi kanŋga mboo wa Yɛnŋɛɛ li na, na maga ma keyɛn yi yirige wa naayeri mbeli yɛnri,

14 na maga ma kɛɛ ki wɔ kapege pyege ki ni, na mɛɛ yere ki na kambasinŋge ki koro wa ma go,

15 pa kona ma yaa ma yɔlɔgɔ ki yirige caw, jɛɛgisaga se pye ma na; ma yaa yeresaga ta, ma saa fyɛ yaraga ka na.

16 Pa ma yaa fɛgɛ ma tege ki na; ma yaa la nawa tuun ki na paa yɛgɛ ŋga na tɔnmɔ ma kaa fo ma kari we.

17 Ma yinwege ki yaa ka yanwa ta mbe laga mbe we yɔnlɔfunŋgbanga yanwa pi na; diwi wi yaa pye paa lalaaga yanwa yɛn ma kan.

18 Pa ma yaa taga ma yɛɛ na, katugu jigi tagasaga yaa pye ma yeri; kala li ni fuun li yaa yɔn ma kan, ma yaa la sinleɛ yeyinŋge na pɔw.

19 Ma yaa ka sinle mbaa wogo, lere kpɛ se pan mboɔn jolo;

leɛgɛɛ yaa kaa paan mbaa ma yɛnri ma pe saga.

20 Ɛɛn fɔ lepeeɛ pe yaa ka wele mbe te, yɛngɛɛ ke sa wɔ sagawa wogo na;

† 11:12 11.12: Ŋga ki yo fɔ: Fɔ ndɛɛ pilige ŋga ni yan sofile wi ka ca sofile se ko lembige ki yaa kajɛnmɛ ta, ki sɛnrɛ ti woro ma filige Eburuye sɛnrɛ ti ni. Ki sɛnrɛ ti mbe ya logo fun fɔ: Lere ŋa kajɛnmɛ woro wa wi go ki ni, wi se ya pye kajɛnŋɛ paa yɛgɛ ŋga na yan sofile se ya mbe sɛnwee se we.

larasaga kpe se ka ta pe na,
 jigi tagasaga nunḡba nga ki yaa ka koro pe yeri,
 ko ki yaa pye kunwɔ we.

12

*Zhóbu wi yɔn sogomɔ:
 Nga ka Yenḡele li ndanla
 ko li ma pye*

¹ Kona, a Zhóbu wì si Zofari wi yɔn sogo ma yo
 fɔ:

² Kaselege ko na, senwee piile pe jɛnmɛ pi ni fuun
 pi yɛn yoro yeri,
 na yoro ka ku, kona kajɛnmɛ po pì ku.

³ Kona ki ni fuun, mi fun tijinliwɛ yɛn na ni paa
 ye yɛn,
 ye woro ma mbɔnrɔ na na,
 nda yè yo, lere pyew ti jɛn.

⁴ Mì pye titɛgɛrɛ yaraga na wɛnnɛ pe yeri,
 mi ḡa mi ma Yenḡele li yɛnri, jango lilan yɔn
 sogo,
 mi ḡa mi yɛn lesinḡɛ, a na nawa pi yɛn ma filige
 na na,
 mì pye pe yeri titɛgɛrɛ yaraga.

⁵ Lere ḡa wi yɛn tege na, wo wi ma tifagawa ta,
 ko ki yɛn lere ḡa wi yɛn fɛrɛwɛ na wi sɔnrimɔ
 we.
 Lere ḡa ka kurugo mbe to, ko fɔ wo daga mbe
 tifagawa ta.

⁶ Ma si yala bɛnganri pyefɛnnɛ poro yɛn
 yeyinḡɛ na wa pe yinḡɛ ti ni;
 mbele pe maa Yenḡele li yinjere jaa, poro yɛn ma
 cɛn yeyinḡɛ na pɔw,

poro mbele pe ma pe yεera fannga ki pye pe
yεnɲele le.

⁷ Ɛεn fɔ yaayoro ti yewe, ti yaa ma naga;
naayeri sannjεgele ke yewe, ke yaa ka yo ma kan.

⁸ Para tara na yaara ti ni, ti yaa ma kara,
kɔgɔje ηgbanra ti yaa ki yεge yo ma kan.

⁹ Ki yaara nda ti ni fuun ti ni, kikiin ki sigi jεn
mbe yo fɔ Yawe Yεnɲele lo ligi kagala ηgele ke
pye?

¹⁰ Yaara yεnwere ti ni fuun ti yinwege ki yεn lo
kεε,
senwee wi yinwege wɔnwɔn pi yεn lo kεε.

¹¹ Pe maa ki sεnrε nda ti yuun ma yo fɔ:
«Nunɲbolo li ma sεnrε ti logo ma wali ti na,
paa yεge ηga na yɔn ki ma suro ti tanwa pi jεn
maa wɔ pi yεε ni we.

¹² Kajεnmε yεn leleɲgbaara ti yeri,
kagala kɔrɔ jεnmε yεn yinwetɔnlogɔ fεnnε pe
yeri.»

¹³ Ɛεn fɔ kajεnmε naa fannga to yεn Yεnɲele lo
woro,
mbe kala kɔn mbeli tεge mbeli yɔn konaa tijin-
liwε, to yεn li woro.

¹⁴ Yεnɲele li ka yaraga ηga jɔgɔ, lere se ya mbege
gbegele naa,
na li ka kɔrɔ ki tɔn lere ηa na, lere se ya mbege
kɔrɔ ki yεnge wi na.

¹⁵ Na li ka tisaga ki yerege, yaraga pyew ki ma
waga,

na li ka tɔnmɔ pi yaga pila paan, pi ma tara ti jɔgɔ.

16 Fanŋga naa kapyɔ jɛnmɛ pi yɛn lo ni;
lere ŋa wì punɔgo kɔnaa lere ŋa wì pele punɔgo,
pe ni fuun pe yɛn li woolo.

17 Li ma ti tara ti yegefenne pe maa tanri tɔɔrɔ wara†,
li ma tara teele pe jatere wi jɔgɔ pe na.

18 Li ma wunlumbolo pe kurusijaraye mbele megbɔgɔ woolo pe sangala pe na,
mbe si pe pɔ kulowo mangala ni wa pe senŋgele ke na†.

19 Li ma ti saraga wɔfenne pe maa tanri tɔɔrɔ wara,
mbele pe fanŋga ki gbegele ma cɛn, li ma pe fanŋga ki jan le yɔnlɔ nunɔgba li ni.

20 Leele pe jigi wi yɛn leele mbele na, li ma senre ti kɔ wa pe yɔn,
mbe kagala yege jɛnmɛ pi sho leleŋgbaara ti yeri.

21 Li ma tifagawa kan megbɔgɔ fenne pe yeri,
mbe fanŋga fenne pe fanŋga ki kɔ le yɔnlɔ nunɔgba li ni.

22 Li ma diwi kagala ŋgele ke yɛn ma lara ke yirige funwa na,
mbe kunwɔ pi diwi wi yirige funwa na.

23 Li ma cɛngele ke jiti, kona mbe si ke tɔngɔ,

† **12:17 12:17:** Ki senre nda ti kɔrɔ wi mbe ya pye fo: Li ma tara ti yegefenne pe kajɛnmɛ pi sho pe yeri, nakoma li ma tara ti yege fenne pe le kulowo ni. † **12:18 12:18:** Ki verise ŋa wi kɔrɔ wowi ŋa fo: Li ma wunlumbolo pe fanŋga ki sho pe yeri, mbe si pe le kulowo ni.

li ma ti cengele ke ma lege, ko pungo na, li mee
ke jaraga.

²⁴ Li ma tijinliwe pi sho tara woolo pe teele pe
yeri,

mbe pe yaga paa yanri paa toro faa wa gbinri wi
ni, wo nga konɔ woro wa.

²⁵ Pe maa talitali na tooro wa diwi wi ni yanwa
fu;

li ma pe yaga pe maa gbali na tooro paa sinndire
fenne yen.

13

Zhobu wi yon sogomɔ

mbe kari yegɛ:

Wila jaa wo naa Yennele li ni

pe para pe yee ni

¹ Ee, kaselege yi, ki kagala mi ke ni fuun ke yan
yenle ni,

mi ke logo ma wali ke na wa na nungbogolo ke
ni.

² Nga ye jen, mi fun mi gi jen;
ye woro ma mbonro na na.

³ Een fo mila jaa mbe para yawa pi ni fuun fo wo
ni,

mila jaa mbe para mbanla yee sho Yennele lo
yegɛ na.

⁴ Yoro wo na, ye yen na finlele na tonni kaselege
ki na;

ye yen were pyefenne mbele pe se ya yaraga ka
yon.

⁵ Ndee ki pye ye ja pyeri yee para,
ko jen na pye ye yeri kajenne.

6 Ye logo na yeri, mi yaa para mbanla yee sho, senre nda mi yaa yo wa na yon, ye nungbolo jan yeri logo!

7 Naga yen ma, ye mbe yenle mbe senre mbasin-nde yo Yenñele li mege ni wi le?

Naga yen ma, ye mbe ya mbaa yagbogolo finlele mbe si yo Yenñele lo yaa sari wi le?

8 Yaa ki jate mbe gbogolo Yenñele li ni wi le?

Yaa ki jaa mbe para mbeli sho wi le?

9 Na Yenñele li ka ye segesege mbe wele, ki mbe yon ye na?

Ye se ya mbe Yenñele li fanla paa yege nga na pe ma lere fanla.

10 Ki woro na lere koon shyen, pa li yaa ye jeregi, na kaa pye ye yen na leele pele mbonrogi leele pele na larawa we.

11 Naga yen ma, li gbogowo pi se ka fyere wa ye na wi le?

Naga yen ma, ye se kaa fyere li yegere wi le?

12 Ye lelele senyoro nda ye yo, ti yen kayongwo fu paa conro yen;

yanla yon sogo senre nda ni ti yen fannga fu paa joro yen.

13 Ye pyeri wa, yanla yaga mi yaa para!

Nga ki yaa pye na na, ko mbe pye.

14 Mi cen kala li ni fuun li cenwe, ali mbanla go ki pere.

15 Ki ka Yenñele li ndanla lilan gbo, jigi tagasaga ka yegere woro na yeri naa.

Een fo mi yaa para mbanla yee sho li yegere na, fo na tangalomwo pi yen jeregisaga fu.

16 Na mi ka ko pye ma, ko mbe ya mbanla sho;

katugu lere ña wila la fyε Yεnñεε li yεγε, wi se
yεnλε mbe yere li yεγε sɔgɔwɔ.

17 Ye logo na yeri, yanla sεnrε ti logo jεnγε!

Ye nunɔbɔlo jan ye nda mi yaa yo ti logo!

18 Ye wele, m̀ gbεgeλε mbege yεγε naga fɔ mi yεn
kaselege ko na;

m̀gi jεn ma yo tanga yεn na yeri.

19 Ambɔ wila jaa mbe бага na na?

Na ko ka pye, pa mi yaa pyeri mbe ku.

20 Eεn fɔ, Yεnñεε, mila ma yεnri, maga kagala
shyεn ngele ke pye na kan,

kona mi se lara ma na naa.

21 Ma kεε n̄ga kila na tege, ki laga na na,

maga ka ti ma fyεε kagala kaa na sunndo wi
kɔɔn naa.

22 Ko pun̄go na, ma para, pa mi yaa ma yɔn sogo,
nakosima mi ka para, mboro mbanla yɔn sogo.

23 Kambasinnde naa pun̄guwɔ jori mi pye?

Na pun̄gosara naa na kapere ti naga na na!

24 Ȳn̄gi na, a ma nεε ma yεε lara na na,

nala jate paa ma jugu yεn?

25 Naga yεn ma, wεwaga n̄ga tifeλεγε k̄igi λε na
kee ki ni, ko ma mbe yεnλε mbaa wiin ki
ni wi le?

Ma mbe yεnλε mbe taga yan waga na mbaa ki
puro le?

26 Ma yεn na jɔlɔgɔ kan̄gbangala yɔnlɔgi na
mεγε ni;

kajɔgɔrɔ nda m̀ pye na lefɔnrɔ sanga wi ni, m̀ari
go kala li wa na.

27 M̀ala tɔɔrɔ ti le tugurɔn n̄gbεεε na,

ma yen nala kapyegele ke ni fuun ke kɔrɔsi;
mà kɔngɔlɔ gbɔn na torosara ti na.

²⁸ Ma si yala na yinwege ki yen na jogo
paa yegɛ nga na kambuguwo ma kaa ye tige ni
maga fɔngɔ we,
paa yegɛ nga na yaawere ma kaa ye paara ni
mari jɔgɔ we.

14

Zhɔbu wi yɔn sogomɔ pungo woo:

*Wì yo sɛnwɛe wì yinwege
ki yen tege ni*

¹ Sɛnwɛe, wo ɲa jɛlɛ wì se,
wi yinwege ki yen ma were, ma yin jɔlɔgɔ ni yegɛ
ki ni fuun ni.

² Wi yen paa yarifyɛnɛnɛ yen, ti ma pɛlɛgi, sanni
jɛnri mbe si fanla;

wi ma toro paa tige yinmɛ yen, pila mɔ.

³ Yɛnɲɛlɛ, ko lere wo ma yɛngɛlɛ ke yen wi na
naa kɔrɔsi,
màla yigi na kee na ni sa kiti kɔn na ni win!

⁴ Ambɔ wi mbe ya mbe yaraga nga ki yen fyɔngɔ
fu ka wɔ wa yaraga nga ki yen fyɔngɔ ni
ki ni?

Ko lere woro wa.

⁵ Kì kaa pye mà sɛnwɛe wì yinwege piliye yɔn ki
kɔn maga tɛgɛ,

kì kaa pye mà yinwege yeyɛn yɔn ki tɛgɛ,

kì kaa pye mà kɔnɔ gbɔn wì yinwege ki kan, nga
wì se ya toro ki na,

⁶ ki kala na, ma yegɛ ki laga wi na, janɲo wi
wogosaga ta jɛnri,

janngo wi nawa pi yinngi paa yege nga na
tunmbyee na pe maa sara, yonlokogo wi
kaa sara wi ta wi nawa pi ma yinngi we.

7 Jigi tagasaga yere yen tige ki yeri,
na paga ki kon, ki ma fun naa,
ki ma koro na njere fonndo yinrigi.

8 Ali ki ninde ti ka le wa tara ti ni,
ali na ki yunngongo ki ka cen ndee ki ku wa tara
ti ni,

9 na tonmo ka gbom ki na ma ko, ki ma fun naa,
ki ma njere yirige naa paa tige yirifonngo yen.

10 Een fo na lere wi ka ku, wi fannga ki ma ko
pew;

na senwee wi yinwege wonwon pi ka ko wi ni,
wi ma pye yingyi?

11 Logbogo tonmo pi mbe ya waga,
gbaanla tonmo pi mbe ya ko mbe waga,

12 ki pyelomo nungba pi na, na senwee wi ka
sinle wa kunwo pi wonlowo pi ni, wi se
yiri naa;

wi se yen mbe yiri, fo naayeri wi ka sa ko wi wo
wa,

wi se yen mbe yiri wonlowo pi na.

13 E, Yennele, ndee ki pye ma mbe ja yenle
mbanla lara wa kuulo tara,
mbanla yaga wa larasaga fo ma nanngbanwa pi
sa sogo na ni,

mbe wagati wa kon mbe tege na kan, na ni ma
yaa kon jateri wi tege na na, ki jen nala
ndanla!

14 Naga yen ma, na senwee wi ka ku, wi mbe ya
yiri mbe pye yinwege na naa wi le?

Ndeε ki mbe ja ya pye, mi jεn naga kun na yεε
ni, mbaa singi na tege tunjgo wagati wi ni
fuun wi ni,
fɔ na wagati wi ka sa gbɔn, wa mbe cεn wa na
yɔnlɔ.

15 Kona ma jεn nala yeri, pa mi jεn nɔɔ yɔn sogo;
mi n̄a m̄ala da, na la ki jεn nɔɔ yigi maa ki jaa
mbanla yan.

16 Ma si yala koni, ma yεn nala yɔngɔlɔ ke jinri,
ma se jεn naa na kapege ki wele naa.

17 Ma jεn nala kapere ti le kasha ka ni, mberi
lara, mbege yɔn ki pɔ ti na,
ma jεn nala kajɔgɔrɔ ti tɔn.

18 Konaa ki ni fuun, yanwiga ki ma to ma jaraga,
walaga ki ma jεenri ma wɔ wa ki yɔnlɔ li ni.

19 Tɔnmɔ pi maa fuun sinndelege ki na naga
mugɔ,
pi maa fuun na kee tara ti ni yege n̄ga na,
mboro fun pa ma ma sɛnwε wi jigi tagasaga ki
jɔgɔ ma.

20 Ma ma to wi na yɔnlɔ nunjba, ma ya wi ni,
wi ma toro;
ma maa yege cεnwε pi kanjga, ko punjgo na, ma
maa purɔ.

21 Wi pinambiile pe yaa ka gbɔgɔwɔ ta laga wi
punjgo na o, wi se ko jεn;
pe yaa kaa pe tifaga wi yo, wi se pye ko jεnmε.

22 Tege n̄ga ki ma pye wa wi yεera wire ti ni ko
wi ma jεn,
wi yinne li ma pye kunwɔ kayan̄ga na wi yεε
wogo na.

15

Elifazi wi senyoro shyen woro:

Wi yo lepee wi yaa jɔlogɔ ta

¹ Kona Elifazi ɲa wila yiri wa Tema ca, wì si senre ti le ma Zhobu wi pye fɔ:

² Naga yen ma, ki yen ma yala kajenje wi lere yon sogo jenne ni, mba pi yen go fu paa tifelege yen le?

Naga yen ma, wi maa fungbolo li yin yonlo yirisaga tifelege werenge ko ni, mbe sila para wi le†?

³ Naga yen ma, wi maa para mboo yee sho tonli fu senre ni wi le, nakoma senwara ni wi le?

⁴ Mboro wo na, mbaa fyɛ Yenjele li yee, ko mboro yen na jogo, leele paa jatere piin Yenjele wogo ki na yenrewe ni, ko ma yen na jogo.

⁵ Ma kajogoro to ton yon ki le ki senre nda ti yowo pi ni; tijinliwe pee fenne pe senre yolomo po ma forogo mbaa para.

⁶ Ma yera yon ko kila ma jeregi, mi ma! Ma yera yon senre to ti senre ti jan ma na.

⁷ Naga yen ma, mboro pe keli ma se senwee piile pe ni fuun pe na wi le? Pe keli ma mboro se, mee kaa jen ma tinndiye poro da wi le?

† 15:2 15.2: Ki verise ɲa wi korɔ wo wi ɲa fɔ: Ki woro ma yala kajenje wila go fu senre naa senwara yuun.

8 Naga yen ma, maa pye Yennɛle li ni wa li gbogolomɔ pi ni, mali ngundo kagala ke logo wi le?

Mà kajenmɛ pi ni fuun pi shɔ maa ta ma yɛɛ nunɔba woo wi le?

9 Yinɔgi ma jɛn, na woro sigi jɛn?

Kagala yɛɛ jɛnmɛ pipiin pi yen ma yeri, na pi woro we yeri?

10 Yinɔzifire fɛnnɛ yen we ni, lelɛnɔbaara yen we ni,

mbele pɛ lɛ jɛnɔge ma to wi na.

11 Kotogo sogowo mba Yennɛle li kan ma yeri, konaa sɛnjɛndɛ nda fuun ti yo ma kan, to sɔɔn yenlɛ ti bere!

12 Yinɔgi na, a mà si nawa nɔɔban ma?

Yinɔgi na, a ma nɛɛ we kanli ma?

13 Mà kɔnrɔ ta Yennɛle li ni,

fɔ maga sɛnrɛ cɛnlɛ nda ti yirige wa ma yɔn!

14 Sɛnwee pyɔ wi yen yinɔgi, mbe suu yɛɛ pye mbe yo wi yen kpoyi?

Wo nɔ jɛlɛ wì se, wi mbe ya pye sɛnnɛ mɛlɛ?

15 Wele, Yennɛle lii taga li mɛrɛɛyɛ kpoyi pe na yɛɛ,

ali naayeri wi woro kpoyi li yɛɛ na yɛɛ,

16 pee ka logo sɛnwee pyɔ, nɔ wi yen yaritijaanga, ma jɔɔɔ,

wo nɔ wi maa kambasinɔge ki piin maga pye paa wi tɔnwɔɔ yen.

17 Koni logo na yeri, mi yaa ta yɛɛ yo ma kan!

Nga m̀ jen, mi yaa ki senre yo ma kan.

¹⁸ Nga kajenmbele pè yo,
ko nga pè logo pe tɛɛye pe yeri, pee ka lara wa
ki ni.

¹⁹ Ki sanga wi ni Yenɛɛlɛ l̀aa tara ti kan poro
nungba yeri;
nambanɲa kpɛ sila pan mbe pinlɛ pe ni gben,
mbe pe go jɔgɔ.

²⁰ Lepee wi maa yinwege ki ni fuun ki pye wa
jɔlogɔ ki ni;
yɛgɛɛ ngele k̀e kan lepee wɛɛwɛ wi yeri, ke yon
ki yen ma jiri ma jen.

²¹ Maganɲala ngele ke maa fyere waa, koro ke
maa yiin wa wi nungbogolo ke ni;
yeyinɲe sanga ni, jɔgɔwɔ pyefɔ wa yaa to wi
na.

²² Wi se taga ki na mbe yo fɔ wi mbe ya shɔ, mbe
wɔ wa ki diwi wi ni,
tokobi wi yen naa pɛɛɛ mboo gbo.

²³ Wi maa yanri na toro faa, naa yaakara ti
lagajaa[†],

ẁigi jen ma yo pilige ka yen ma tɛgɛ naa singi.

²⁴ Jɔlogɔ naa jatere piriwen yen na sunndo kongɔ
waa wi na,
ti yen na fanɲa taa wi na,
paa yɛgɛ nga na wunlunana wa naa wi
malɲgboonlɔ ma gbɛgɛɛ mbe sa to
malaga na;

²⁵ katugu ẁuu kɛɛ ki yirige Yenɛɛlɛ li na,

[†] **15:23 15.23:** Nga k̀i yo fɔ: Wi maa yanri na toro faa naa yaakara ti lagajaa, wa Yenɛɛlɛ senre sɛwɛ ɲa wi yen gireki senre ni wi ni, k̀i yo wa ma yo fɔ: Pɛtɛɛɛ pe yaa wi wire kara ti yoli.

wi soro ma yere ma YenņeƎ na yawa pi ni fuun
fo li sige.

26 Wùu go ki liri ma yiri na kee sa to YenņeƎ li
na,
naa yeƎ go singi wi tuguron sigeyaraga lirige ki
ni.

27 Wìla tɔɔ, fo a wi yege kila yengele,
wìla gbɔɔ fo ma liri.

28 Ǝen fo cara nda ti jɔɔ, pa wi yaa ka sa cen wa
ti ni,
mbaa wɔnlɔ wa yinre nda lere woro wa ti ni, nda
tila tuunri we.

29 Ki lerefɔ wi se koro mbe pye penjagbɔɔ fo
fyew,
wi yarijendɛ Ǝegerɛ ti se yere;
wi kee yaara ti se Ǝege mbe jaraga mbe gbɔn tara
ti lagapyew.

30 Wi se ka shɔ mbe wɔ wa kunwɔ pi diwi wi ni;
wi yaa pye paa tige yen, nga kason yinne ki njere
tunmɔɔɔ ti waga,
YenņeƎ li yɔn tifeƎge ki yaa wi Ǝe mbe kari wi
ni Ǝege.

31 Wiga kaa jigi wi taga nambara wi na mboo yeƎ
punjo;
katugu nambara wo wi yaa ka songɔɔ wi na,
mbe pye wi tɔnli.

32 Ki kagala ke yaa pye mbe yɔn fili sanni wi
kupilige ki sa gbɔn;
wi yaa pye paa tige njege yen, nga ki se fun naa
fyew.

³³ Wi yaa pye paa ɛɛɛɛn tirige pire mbalende
yɛn, nda tila koon na tuun;
nakoma paa oliviye tige yɛn, nga ki fyɛɛnɛ tila
kaanla na tuun.

³⁴ Lere ɲa wila la fyɛ Yɛnɲɛɛ li yɛɛɛ, wi go ki yaa
koro waga piile fu;
leele mbele pe maa yarikanra shoo leele pe yeri
na nii, kason ki yaa ka pe yinɛ ti sogo.

³⁵ Pe ma tipege ki jate wa pe nawa,
mbe kambasinɲge pye,
ko maga kan pe ma pe yɛɛ puɲgo.

16

*Zhobu wi yon sogomɔ:
Wi yo ɲa wi yɛn wi sɛɛɛɛɔ
wi yɛn wa yɛnɲɛɛ na*

¹ Kona, a Zhobu wì si Elifazi wi pye fɔ:
² Mìgi sɛnɛ cɛnɛ nda ti lɛgɛɛ logo faa;
yoro ye ni fuun yɛn yɛɛɛɛnɛ mbele pe yɛn leele
tefɛnɛ.
³ Ye yaa ki go fu sɛnɛ ti yowo pi yaga sanga
wiwiin?
Yinɲi koon nawa pi tanga ma na, a ma silan yon
sogo yɛɛn?

⁴ Nga kì gbɔn na na, ndɛɛ ko ki ja gbɔn ye na,
mì jɛn na ya mbe para paa yɛɛɛ ɲa na ye yɛn
na para we.

Mi jɛn na sɛnɛ ta gbogolo mbe yo ye na,
mì jɛn na go yangara ye na yinriwɛ tawa ni.

⁵ Na yon sɛnɛ ti jɛn na fanɲga kan ye yeri,

senjende nda mi jen na yo, ti jen na ye koto ti
sogo ye na.

⁶ Koni, na mi ka para, ki se ka kon na jologo ki
na,
na mi ka si pyeri, ko mbe ya mbanla jologo ko
laga na na wi le?

⁷ Koni wo na, Yenjele lilan fannga ki ko na ni
pew!

Yenjele, mala go woolo pe ni fuun pe tongo.

⁸ Mala yigi kala li tijanga, a ko pye sereya naga
nari fo tanga woro na yeri;
na cogoro ti yen naga nari fo mi pye jogofa.

⁹ Wa li nangbanwa pi ni, Yenjele lilan konlo
paa yeye nga na cenge ma ki kagboro pye
we, ma to na na,
li yen nala puro nali ngangala ke kaa na mege
ni;

na jugu wi yen nala wele yenpele ni.

¹⁰ Leele pe pe yoro ti yenge na mege ni mbanla
figiri,

pe yen nala feele nala tifaga.

Pe ni fuun pe gbogolo ma yiri na korogo.

¹¹ Yenjele lilan le lembasinmbele pe kee,
lilan wonrogo mala wa wa lepele pe kee.

¹² Mila pye yeyinnga na, eon fo Yenjele li pan
mala yangara, mala gbom mala piri,
lilan yigi wa na konon li na mala wonrogo, mala
jan, mala kaari kaari;

lili wangala ke yeye sin na na mala won.

¹³ Li wangala ke yen na yinrigi kee ki ni fuun ki
na, nala sugulo;

lilan wɔn na sɛnnɛ li na mali furugu, ali yɛrɛ lii
yinriwɛ ta,

lilan tisoolo li furu mali wo tara.

¹⁴ Li yɛn na gbinri na tuun na na paa malingbɔɔn
yɛn,

mala wɛlɛgɛ lagapyew.

¹⁵ Kunwɔ kayanɔa yaripɔrɔ m̀i yɔli na nii nala
wire ti tɔnni,

m̀ilan go ki piligi wa tara ti ni.

¹⁶ Na yɛngɛlɛ kɛ yanlaga gbelege ki kala na,
kunwɔ pi diwi wi yɛn wa na yɛngɛlɛ ke ni.

¹⁷ Ma sigi ta, mi si kapege pye,
na nawa pi yɛn ma filige na na wa na Yɛnɛlɛ
yɛnrɛwɛ pi ni.

¹⁸ E, mborɔ tara, maga kanla kasanwa mba p̀i wo
p̀i tɔn,

janɔgo na gbelege ki logo lagapyew†.

¹⁹ Koni na sɛrɛfɔ wi yɛn wa yɛnɛlɛ na makɔ,
ɲa wi yɛn na para na yɔnlɔ, wi yɛn wa naayeri
lara ti ni.

²⁰ Na wɛnnɛ pe yɛn naga lakoo na na,
ɛɛn fɔ mi yɛn na Yɛnɛlɛ li yɛnri yɛntunwɔ ni.

²¹ Ki yɛn ma yala na sɛrɛfɔ wi pye kala li yɛgɛ
wɔfɔ leele poro naa Yɛnɛlɛ li sɔgɔwɔ,
wili yɛgɛ wɔ sɛnwee wo naa wi sɛnwee yɛnlɛ pe
sɔgɔwɔ.

† **16:18 16:18:** Leele p̀aa pye naga jate ma yo na pe ka lere wa gbo, na pe suu kasanwa p̀i tɔn tara ni, ki kasanwa p̀i gbelege ki ma gbɔn wa Yɛnɛlɛ li na, naga yɛnri ligi kayanɔa wɔ legbolere wi ni; Zhɛnɛ 4.10; Eze 24.7-8.

²² Katugu na yinwege piliye yi yen na kee kọsaga; mi yaa kono na ẹ mbe kari, lere na kari wa mbe songoro mbe pan.

17

*Zhọbu wi yon sogomo
mbe kari yegẹ:*

Wì yo wi wenne

pòo jigi wi kọn wi na

¹ Na wọnwọn pi yen na koo na kee, na yinwege kì gbọn ki kọsaga, fanga ko ki yen nala singi.

² Mbele pe maa kala lakoo leele na, poro pe yen mala maga; mila ya mbanla yengele ke tọn mbe wọnlọ, tẹgele na paa tegele li kala na.

³ E, Yenṅele, yere na kala li ni le ma yegẹ tanla; na mboro ma, ambo wi yaa ta mbe yere na kala li ni?

⁴ Katugu mà pe jatere wi sho pe yeri, jaṅgo paga ka tijinliwe ta, ki kala na, ma se pe yaga pe cew ta.

⁵ Pe yen paa lere wa yen, ṅa wùu wenne yeri lige na†, ma si yala, funṅo ki yen na wo jate wi piile pe gbọnlọ fo jẹṅge.

⁶ Leele pànlà le yurugo ni,

† 17:5 17.5: Nga kì yo fo pe yen paa lere wa yen, ṅa wùu wenne yeri lige na, Yenṅele senre sewe ele pele ni, ki yen ma yonlọgo ma yo fo: Pe yen paa lere wa yen, ṅa wùu wenne fanla tọnlì kala na.

mi yen lere ɲa pe yen na cɛnrɛ sunrugu wa wi
yɛɛ ki na.

⁷ Na yɛngɛlɛ kɛ wɔ na na, na nawa mba pì tanga
na na pì kala na;

na wire tì waga na na ma pye paa yaraga ka
yinmɛ yen.

⁸ Lesinmbele paga na kala li wele, ki ma to pe
yɔn na;

mbele pe yen jɛrɛgisaga fu, pe ma yiri mbele paa
la fyɛ Yɛnɲɛlɛ yɛɛ pe kɔrɔɔ.

⁹ Kɔnaa ki ni fuun, lesinɲɛ wi maa ki piin papaga
ni, ma koro wa wi kɔnɔ li ni;

leele mbele pe kapyere ti yen ma filige, ka maa
tari pe fanɲa ki na na kee yɛɛ.

¹⁰ Yoro wo na, ye ni fuun ye sɔngɔrɔ ye sɛnyoro
ti na naa ye!

Mi si kajɛnɲɛ nungba yan wa ye sɔgɔwɔ.

¹¹ Na yinwege piliye yì kɔ, kagala ɲgele mì kɔn
ma tɛɛ, kɛ jɔgɔ,

kɔnaa kagala ɲgele kànla ndanla wa na kotogo
na ke ni.

¹² Pe ma yɛmbinɛ li lɛ nali jate ma yo yɔnlɔ yi,
pe ma yo yanwa pi laga si lali, mbe sigi ta diwi
wo wi yen na paan.

¹³ Cɛnsaga ɲga mi yen na singi, ko ki yen kuulo
tara re;

mi yaa sanla sinlesaga ki gbɛgele wa ki laga ki
diwi wi ni.

¹⁴ Mi yen na jɔrɔgi na fanga ki yinri na yuun fɔ:
«Mboro ma yen na to we!»

Mi yen naga yuun fyɛnrɛ ti kan fɔ: «Yoro ye yen
na nɔ kɔnaa na nɔsepiile jɛɛlɛ wele.»

- 15 Na jigi tagasaga ko yen se san?
Ambo wi yen nala jigi tagasaga ki yaan naa?
- 16 Ki yaa pinle mbe tigi na ni, mbe kari wa kuulo tara,
na waga ka pinle mbe ye wa tara ti ni, mbe saa wogo we.

18

Bilidadi wi senyoro shyen woro:

Wì yo lepee wi kòwò pi ma tijanga

¹ Kona, Bilidadi ña wìla yiri wa Shuwa tara wì si senre ti le, mæe zhóbu wi pye fò:

² Ye yaa ki senlegere nda ti yowo pi yaga sanga wiwiin?

Ye jatere ta, ko pungo na, wee jen we para.

³ Yिंगi na we sila we yee piin paa yaayoro yen?

Yिंगi na ye sila ki yaan ndæe we yen lembire?

⁴ Zhóbu, mboro ña mà nawa ngban, fò a ki nangbanwa pila ma jolo,

naga yen ma, mboro yen naga jaa dunruya wo mbe koro waga mboro kala na wi le?

Konaa walaga ki yiri wa ki yongolo nungba ke ni wi le?

⁵ Ee, lepee wi fitanla yanwa pi yaa ka figi, wi gbongolo kason yinne li yaa figi.

⁶ Yanwa pi yaa ko wa wi go ki ni, wi fitanla ña wi maa yanwa yinrigi wi kan, wi yaa figi.

⁷ Wìla pye na tanri fannga ni, koni wi tangala li yaa yinngi;

kagala ngele wì kòn ma tɛgɛ mbe pye, koro ke
yaa wi jan.

⁸ Katugu mɛrɛ yaa wi tɔɔɔ ti yigi,
wi yɛn na kee saa yɛɛ le wa mɛrɛ ti ni tuu yigi.

⁹ Pɛnɛ yaa wi yigi wi yɛŋgbele li na,
mana yaa wi tɔlɔgɔ ki yigi mbege gbɛrɛ.

¹⁰ Wi yigimana li yɛn ma pɛri ma lara wa tara ti
ni,

pɛnɛ yɛn ma pɛri wa wi kɔnɔ li ni.

¹¹ Fyɛrɛ kagala yaa kaa sunndo kɔngɔ waa wi na
kɛɛ ki ni fuun ki na,

koro ke yɛn naa tuuro tɔnri.

¹² Funjo ki yaa wi fanŋga ki kɔ,
jɔlɔgɔ ki yɛn le wi tanla.

¹³ Yama pi yɛn naa sɛlɛgɛ ki nii na kee;
yambewe yɛn naa wire ti ni fuun ti nii na kee.

¹⁴ Wi yɛn ma cɛn wi paraga go nŋa ni yɛyinŋge
na, pe yaa kaa tilele mboo wɔ wa ki ni,
pe yaa kaa tilele mbe kari wi ni wa wunluwɔ nŋa
wi maa fyɛrɛ waa† wi yeri.

¹⁵ Wi paraga go ki yaa koro waga, lere wa yɛgɛ
wi yaa ye wa ki ni,
pe yaa kiribi wo wi cɛnsaga ki na.

¹⁶ Kona wi yaa pye paa tige yɛn, nŋa kɔ ku, a ki
ninde tì waga wa tara,
a njere tì waga wa naayeri.

¹⁷ Lere se ka nawa to wi na naa laga tara ti ni,

† **18:14 18.14:** Nŋa kɔ yo fɔ: *Wunluwɔ nŋa wi maa fyɛrɛ waa, ko
yɛn na para kunwɔ po sɛnrɛ na. Kunwɔ po pi yɛn kuulo pe go
na.*

wi mege ki se ka yeri laga ka kpe ni naa.

¹⁸ Pe yaa wi wonrogo mboo wo wa yanwa pi ni,
mboo wa wa diwi ni,
pe yaa wi puro mboo wo laga dunruya wi ni.

¹⁹ Pyo nakoma pishyenwoo se ka koro wi pungo
na, wa wi woolo pe sogowo,
wi lere wa kpe se ka koro yinwege na wa wi go
ki ni.

²⁰ Yonlo tosaga kee woolo pe yaa kaa kawa wi
tongokala li wogo na,
yonlo yirisaga kee woolo pe yaa kaa fye mbaa
seri.

²¹ Pa lepee wi go ki ma ko yeen;
lere na wii Yenhele jen, pa wi laga ki ma cen
yeen.

19

Zhobu wi yon sogoma:

Wi yo Yenhele lo li yaa kaa go sho

¹ Kona, a Zhobu wi si Bilidadi wi yon sogo ma
yo fo:

² Ye yen nala nawa pi tanga na na yege nga na,
konaa nala sugulo ye senre ti ni yege nga na,
ye yaa koro mbaa ki piin ma fo sa gbɔn
wagati wiwiin?

³ Wele, yanla tegele yonlo legere na!
Naa yaa na jolo yeen, ki fere woro ye na wi le?

⁴ Ali na kaa pye kaselege yi mi pungo,
ki punguwo pi yen mi nungba go kala.

⁵ Een fo na kaa pye yaa jaa mbege naga fo ye
mbonro na na,

mbe koro mbaa na jeregi na tifagawa kala li wogo na,

⁶ kona ye daga mbege jen fo Yenhele lo jate lilan wogo ki pen,

lo lilan yigi wa li mere ti ni.

⁷ Ali na mi ka jorogo mbe yo fo: «Pe yen nala jobo,»

lere woro wa mbanla yon sogo.

Na mi ka yeri mbe yo panla sho,

lere na ta mbanla tanga ki yo.

⁸ Yenhele li konɔ li ton na na, mi se ya toro,

li diwi le wa na torokonɔ li ni.

⁹ Lilan gbogowo pi sho na yeri,

mala wunluwo njala li kow wa na go na.

¹⁰ Lilan jogo kee ki ni fuun ki na, mbanla wogo ki ko;

lilan jigi tagasaga ki ko na yeri paa pe ma kaa tige kow we.

¹¹ Li nawa ngban na ni fo jenge,

mala pye paa li jugu wa yen.

¹² Li malingbonlo ngbeleye yi pinle na paan,

pe konɔ yenge fo ma pan ma gbon laga na na;

pe pe censaga ki kan mala paraga go ki maga.

¹³ Lilan sefenne pe laga lali na ni,

na jenfenne pe laga na na.

¹⁴ Mbele pe yongo na ni, pe laga na na,

na wonlongbaala pe fegge na na.

¹⁵ Na laga woolo poro naa na tunmbyeele jele

pe ni, paa na piin paa nambanja yen;

mi pye pe yeri paa letelewe yen.

16 Mi mala tunmbyee wi yeri, wila sho na yeri;
ali na mi kaa yenri ngbanga o.

17 Na nuwo pi la ko na jo wi na,
na la ki ko na piile pe na.

18 Ali yere piile pe yen nala tifaga,
na mi ka yiri, pe maa tere na na.

19 Mbele mila pye na wonlongbaala, mi pye pe
yeri yaritijaanga;

mbele pe kala laa na ndanla, pe yiri na korogo.

20 Mi cogo fo a na kajeere ti yiri funwa na;
ki koro jeni mi se jen naga go li.

21 Yanla yinriwe ta, na wenna, yanla yinriwe ta,
katugu Yennele li kee ki gbon na na!

22 Yingi na yoro fun ye nee na jolo paa Yennele
li yen?

Na jologo nga yaa jolo ki fa ye yenle tin bere?

23 E, ndee na senre peri yonlogo, ki jen na tanla
na ni!

Ndee pe mbe ja ya mberi yonlogo sewe wa ni!

24 Ndee ki pye pe mbe ja ya mberi keregi keregi
walaga ki na

tuguron wanga konaa sunmu ni,

janjo ti koro wa fo sanga pyew!

25 Een fo, mi wo na, migi jen ma yo na go shofa
wi yen yinwege na,

wo wi yaa ka pye pungofa mbe yiri mboo yee
naga laga tara ti na.

26 Ali na na wire ti ka jogo sa ko,

mi jate mi yaa ka Yennele li yan yenle ni.

27 Mi jate mi yaa ka li yan,

na yengɛɛ ke yaa ka li yan, ki se ka pye lere wa
yegɛ yengɛɛ ni;
mi yen naga wagati wi singi ma saa jori wi kala.

²⁸ Yoro mbele ye yen naga yuun fɔ: «We yaa taga
wi na mbaa wi puro mɛɛ san?
Yingi kala we yaa yan wi na, mbe ta mboo kiti?»
²⁹ Yaa fyɛ tokobi wi yegɛ, wiga ka gbɔn ye na,
katugu yegɛ nɔɔban na na yegɛ nɔɔa na, ki mbe ya
mbe tokobi kunwɔ kan ye yeri,
kona ye yaa ki jɛn fɔ kiti kɔngɔ yen na ye singi.

20

Zofari wi senyoro shyen woro:

*Wi yo lepee wi kɛɛ yaara
tila mɔ wi kɛɛ*

¹ Kona, Zofari nɔ wila yiri wa Naama tara wi
si senrɛ ti lɛ, mɛɛ Zhobu wi pye fɔ:

² Koni jatere nɔ wi yen na ni, wi yen nala wɔnrɔgi
mbe yɔn sogomɔ kan,
na nawa mba pɛ tanga na na mi se ya mbege kun
na yɛɛ ni.

³ Mi jɛrɛgi senrɛ ta logo, nda ti yen nala tifaga,
ɛɛn fɔ tijinliwɛ jatere nɔ wi yen na yeri, mi yaa
yɔn sogomɔ kan ma yeri wo ni.

⁴ Ki daga maga jɛn fɔ maga lɛ wa fafafa,
maga lɛ Yɛnɔɛɛ lɛ senwee wi da laga tara ti na,

⁵ lepee pe cew tawa pila mɔ,
lere nɔ wila la fyɛ Yɛnɔɛɛ yegɛ wi nayinmɛ pi
ma pye wagati jɛnri ni.

6 Ali na wi ka tɔnlɔ fɔ sa gbɔn wa yennɛle na,
 ali na wi go ki kaa jirinri wa kambaara ti na,
 7 wi yaa ka kɔ mbe wɔ wa paa wi yɛera
 kongaraga ki yen,
 kona mbele pàa pye naa yaan, pe yaa kaa yuun
 fɔ: «Wi yen se yeri?»

8 Wi yaa ka toro paa wɔɔnrɔ yen, wi se ka yan
 naa,
 wi yaa ka kɔ mbe wɔ wa, paa yɛɛɛ nga na lere
 ma kaa yariyanra yan yembine we.

9 Mbele pàa pye naa yaan, pe se kaa yan naa,
 wi cɛnsaga woolo pe se kaa yan naa.

10 Wi pinambiile, ki pe ndanla ma pe mben, pe
 yaa fyɔnwɔ fenne pe kɛɛ yaara ti songɔrɔ
 pe na;
 yarijendɛ nda wila ta, wo jate wi kɛɛ ki yaa ti
 songɔrɔ pe na.

11 Wi kajeere tila pye fannga ni paa wi lefɔnrɔ
 sanga wi yen,
 konaa ki ni fuun, ti yaa ka pinle mbe ye wi ni wa
 fanga, wa tara ti ni.

12 Tipege kila tanla wa wi yɔn,
 fɔ wi maga tɛɛɛ wa wi ngayinne li nɔɔɔ.

13 Wi maga tɛɛɛ ki ma mɔ, wila yenle mbege
 yaga,

wi maga yigi maga yaga wa wi yɔn.

14 Ɛɛn fɔ ki yaakara ti yaa kannga, mbe fɔngɔ wa
 wi lara ti ni;
 ti yaa kannga mbe pye wɔɔɔɔ shɔnrɔ wa wi
 nawa.

15 Yarijende legere nda wi li leele pe yeri, wi yaa kari tuguru;

Yennele li yaa ka ti ni fuun ti yirige mberi wo wa wi lara.

16 Woggo shonro wila pye na mugu, ki kala na, merenge ki yaa kaa no mboo gbo.

17 Wi se ka senrege naa nono legere yan tila fuun naa, paa gbaan tonmo nakoma lafogo tonmo yen.

18 Yaraga o yaraga wi ta, wi yaa kaga songoro mbege kan, wi se kaga li; safari na wila waa, wi se ka ki tonli wi tanwa pi li.

19 Katugu wila fyonwo fenne pe tonyogo, fo ma pe keyen yi yaga waga, wila pe yinre ti sho pe yeri fannga, wii ka kan nungba.

20 Kila pye yaraga naa yenle tin, en fo wi se ya yaraga nga ki wogo ki gbogo wi yeri ki sho jogowo pi yeri.

21 Wi yegembatinwe pi kala na, wi sila yaraga ka kpe yaga kuu toro; ki kala na, wi ferewe pi se mo.

22 Ali mbege ta yarijende legere yen wi yeri, nandangawa yaa gbom wi na; jogogo ki cenle pyew ka yaa to wi na.

23 Na wi kaa wi fungbolo li yinni sanga na ni, ko sanga wo ni, Yennele li yaa pye nanngbanwa gbom ni wi ni,

pi yaa to wi na paa tisaga yen, mbe pye wi yaakara.

24 Na wi ka fe mbe sho tuguron malingbonyaara ti kee,

sandiga tuguyenre wanla yaa wi sun mboo furu.

25 Na wi ka ki wanla li tile mbeli kow wa wi pogo,

na wi ka ki wanla numala pyembye wolo li tile mbeli kow wa wi lara ti na,

kona sunndo kongo kunwo wogo yaa to wi na.

26 Diwi gbolo li yen ma tege wi kan, mboo yarijende ti jogo;

kason yaa wi sogo, nga senwee ma wigi gberi.

Yaraga o yaraga ki koro wa wi go ki ni, kason yaa ki ni fuun ki sogo.

27 Wi kolomo pi yaa jen wa yenjele na,

tara ti yaa yiri wi korogo mbe yo wi yen jogofa.

28 Wi go yarijende ti yaa ka pe mbe wo wa,

Yenjele li nangbanwa pilige ki na, pe yaa kari koli mbe kari ti ni.

29 Ko ki yen tasaga nga Yenjele li yen na kaan lepee wi yeri,

ko korogo ko Yenjele li wo ma tege wi kan.

21

Zhobu wi yon sogoma:

Wi yo lepee wi kala li maa yongo

na kee yeye

¹ Kona, a Zhobu wi si Zofari wi yon sogo ma yo fo:

² Ye nungbolo jan, yanla senre ti logo jenge,
yege yaga ye ko kala nungba lo pye yanla kotogo
ki sogo na na!

³ Yanla kala li kun ye yee ni, jango mbe para,
na mi ka para mbe ko, yaa ki lakoo na na.

⁴ Naga yen ma, na kayanga ki yen senwee wo ni
wi le?

Yingi na mi se si konro ta?

⁵ Ye kannga yanla kala li wele, ki yaa to ye yon
na,

fo ye yaa kee taga yon na mbe pyeri.

⁶ Na mi kaa sonri na yee kala li na, na sunndo wi
maa koon na na,

fo na wire ti maa seri na na fo jenge.

⁷ Yingi na lepeepe pe si yen yinwege na?

Yingi na pe mee le fo ma fannga ta?

⁸ Pe setirige piile pe ma yiri ma fannga ta pe yee
na, ma pye le pe ni;

pe pishyenwoolo pe ma yiri ma le pe yee na.

⁹ Yeyingge ki yen wa pe yinre ti ni, fyere kpe
woro pe na;

Yenjele li leele gbongbege kila gbɔn pe na.

¹⁰ Pe napepe pe ma pye fannga ni, na siin
naneele pe na;

pe naneele pe maa siin, wa kugbo na jɔɔ.

¹¹ Pe ma pe piile tumɔmbolo pe yaga pe maa fee
na mari paa simbangebege yen;

pe piile pe maa jinrigi na yeni na kanni.

¹² Pe maa yuuro koo na pimbigile naa juruye
gbɔn,

na yɔgɔri wegele winme ni.

13 Pe ma pe yinwege ki pye wa fɛrɛwɛ pi ni,
ko punɔgo na, pe ma tigi ma kari yew wa kuulo
tara.

14 Ma sigi ta, poro pàa pye naga yuun Yɛnɛɛ li
kan fɔ: «Ma yɛɛ laga lali we ni,
we woro na jaa mboon kongolo ke jɛn.

15 Ambɔ wi yɛn yawa pi ni fuun fɔ wo, we sila
wi gbogo?

Na we kaa li yɛnri, yinɔgi we yaa ta wa ki ni?»

16 Mbe sigi ta, ki leele pe fɛrɛwɛ pi woro poro jate
kɛɛ.

Yɛnɛɛ sanla sho mbe taga ki lepee pe kagala
ɲgele pè kɔn mbe pye ke na!

17 Naga yɛn ma, ki yɛn kaselege fɔ lepee pe
yinwege fitanla wi ma figi fyaw le?

Naga yɛn ma, jɔgɔwɔ maa tuun pe na wi le?

Naga yɛn ma, Yɛnɛɛ li nanɔbanwa kala li yaa
to pe na wi le?

18 Leele pe maa ki yuun ma yo fɔ ki daga pe pye
paa yan waga yɛn, ɲga tifelege ki maga le,
nakoma paa yan sigire yɛn, nda tisaga
tifeɲɔgbɔgo ki mari le mbe kari ti ni.

19 Ye maa ki yuun ma yo fɔ Yɛnɛɛ li yaa ka
lepee wi kapere ti fɔgo tɔn wi piile pe na;
ɛɛn fɔ ki ja daga Yɛnɛɛ ligi fɔgo tɔn wo yɛɛ
jate wi na, janɔgo wigi jɛn ki yɛn yɛge ɲga
na.

20 Ki ja daga lepee wuu yɛɛra jɔlogɔ kagala ke
yan yenle ni,

Yawa pi ni fuun fɔ wi nanɗbanwa kala li daga mbe to wo na.

21 Na wi yinwege kiga ka kɔ mbe wɔ wa, wi kala la na pye wi go woolo pe ni naa wi punɗo na.

22 Lere se ya mbe jɛnmɛ naga Yɛnɲɛlɛ li na, lo na li maa mɛrɛgɛye pe kiti wi koon we.

23 Lere wa ma ku mboo ta wi witige fanɗga ki ni bere, wi ma ku yeyinɗge na konaa jatere wi ni wi yɛn ma cɛn wi na.

24 Wi ma gbɔgɔ ma liri wi kanɗgaya yi na, wi kajeere ti ma pye ma yinyin sɔmbɛ ni.

25 Lere wa yɛgɛ ma ku wi nawa pi ni pì tanga wi na, wila fɛrɛwɛ kpɛ ta.

26 Ɛɛn fɔ ki leele shyɛn pe ni fuun pe ma ye wa fanga ki ni, fyɛnrɛ ma ye pe ni fuun shyɛn pe ni.

27 Ye wele, m̀ ye nawa jatere wi jɛn, ye yɛn na tipege ɲga sɔnri na ni, m̀gi jɛn.

28 Ye maa ki yuun ma yo fɔ: «Ki naɲa fanɗga fɔ wi go ki yɛn se yeri yinɗo? Ki lepee wila pye ma cɛn paraga go ɲga ni, ki yɛn se yeri?»

29 Naga yɛn ma, ye sila kondorowolo pe yewe wi le? Ƴga paa yan ma yo ye kan, ye woro na jaa mbe yɛnlɛ ki na wi le?

30 Jɔlɔgɔ ki panmbilige, lepee wi ma sho ki keɛ,

Yenɲele li nanɲbanwa pilige ki na, yaraga ka na
pye wi na.

³¹ Ambo wi mbe ya yere wi yege sɔgɔwɔ mboo
jerɛgi?

Ambo wi yaa ta mboo kapege ki fɔgɔ tɔn wi na?

³² Na wi ka ku, pe maa gboo wi le ma kari wi ni
wa fanra ti ni,

pe maa wele wi fanga ki na.

³³ Leele pe ni fuun pe ma taga wi gboo wi punɲo
na,

janwa gbolo ma keli wa gboo wi yege na tanri,
fanga ki kanimboro ti ma tifaga wi na.

³⁴ Naga yen ma, ye mbe ya mbanla kotogo ki sogo
mele ye senwara ti ni?

Senre nda fuun ye yo mala yɔn sogo, ti yen leele
fanlasenre.

22

Elifazi wi senyoro taanri woro:

*Wì yo Zhobu wi yen
kaselege ko na jɔgɔfɔ*

¹ Kona, Elifazi ŋa wila yiri wa Tema ca wì si
Zhobu wi yɔn sogo ma yo fɔ:

² Senwee wi mbe ya mbe yingɪ yɔn Yenɲele li
kan?

Kajenɲe wi kayɔngɔ ki ma pye wi yeɛ wogo.

³ Na ma ka pye mbe sin ko yaa yingɪ yɔn Yawa
pi ni fuun fɔ wi kan?

Na ma nawa pi ka pye mbe filige ma na, yingɪ
tonli wi yaa ta wa ko ni?

4 Ma nawa po ni, Yenṅele li yen na jòlògò waa
ma na konaa na kiti koon ma na,
naa ma yen na fye li yege ko kala na le?

5 Ma tipere legere to kala li,
ma kajògòrò ti se ya mbe jiri mbe kò.

6 Maa pye na yaara shoo ma sefenne pe yeri go
fu nari teri fògò yon na,
maa pye na pe yaripòrò ti shoo pe yeri na pe yari
witiwaga.

7 Mbele wògò la pye pe na, ma sila wòtònmò kan
pe yeri,
mbele fungo la pye pe na, maa je mbe yaakara
kan pe yeri.

8 Maa tara ti yaga, a lewelimbele pèri sho,
ma mbele pe yen yege gbògòwò ni pe tege ti go na.

9 Maa pye na nanṅunjaala pe yari paa kee kee
wara,
na pijiriwele pe fanṅa ki koo pe ni.

10 Kò kì ti kì pèṅele ṅele kè le mòò maga kee
ki ni fuun ki na;
fyere gbòrò to ma na go nunṅba nòò sunndo wi
koon.

11 Diwi wì ye ma na fò ma se ya yan naa,
tòṅgbòò pòon li.

12 Naga yen ma, Yenṅele li woro wa naayeri, wa
yenṅele na wi le?

Wòṅṅòlò ke wele wa naayeri, paa yege ṅa na
ke yen ma lali we!

13 A mbòro sho fò: «Yenṅele lo yinṅi jen?

Naga yɛn ma, li mbe ya koro wa kambaara diwi
wi ni mbe kiti kɔn lere na wi le?

14 Kambaara tili tɔn, li woro na yaraga ka yaan,
li maa yanri na mari naayeri wi go na.»

15 Naga yɛn ma, kolɛɛ lo maa jaa mbaa tanri li
na wi le,

kapege pyefenne pàa tanga konɔ na na we?

16 Pàa kari ma wɔ wa, na pe wagati wi fa gbɔn,
paa yɛɛ n̄ga na logbɔgɔ tɔnmɔ ma kaa fo ma
kari mbogo ni.

17 Ki leele pàa pye naga yuun Yɛn̄ɛɛ li kan fɔ:
«Ma yɛɛ laga lali we ni.

Yɛn̄ɛɛ na yawa pi ni fuun fɔ li mbe ya mbe
yɛngi pye we kan?»

18 Ma sigi ta Yɛn̄ɛɛ lo làa pe yinrɛ ti yinyin
yarijendɛ ti ni;

Yɛn̄ɛɛ sanla shɔ mbe taga ki lepeepe pe kagala
n̄gele pè kɔn mbe pye ke na!

19 Lesinmbele pe yaa ka pe tɔngɔkala li yan,
mbaa yɔgɔri,

mbele pe yɛn jɛrɛgisaga fu pe yaa kaa ki lakoo
pe na, mbaa yuun fɔ:

20 «We winfenne pe mbele pè tɔngɔ ma wɔ wa,
kason kì pe keɛ yaara ti sogo wele wele wele.»

21 Ki kala na, ki yaga ma yɔn wa nun̄gba Yɛn̄ɛɛ
li ni, pa ma yaa yeyin̄n̄ge ta;

ki ka pye ma, ma wogo ki yaa yɔn.

22 Nagawa senrɛ nda li yɛn na kaan, yɛn̄ɛ ti na,
li senyoro ti tege wa ma kotogo na.

23 Na ma ka songoro mbe pan Yawa pi ni fuun fo
wi korogo, wi yaa ma tege wa ma yonlele
li ni;

ma yee laga lali kambasinnye ki ni.

24 Ma te wi wa wa taambugo ki ni,

moo Ofiri tara te[†] wi wa wa yanwira laforo
sinndeeere ti sogowo.

25 Kona Yawa pi ni fuun fo wo wi yaa pye ma te
we,

mbe pye ma yeri ma warifuwe legewe.

26 Kona Yawa pi ni fuun fo wo wi yaa pye ma
nayinme kala le,

ma mbe ya mboon yeege ki yirige mbaa Yennele
li wele.

27 Maga li yenri, li yaa ma yon sogo;

pa ma yaa yon fogolo ngele ma le li yeri ke yon
fili.

28 Maga kala o kala na kon mbe pye, li yaa yon
ma kan;

yanwa yaa yiri ma kan wa ma kongolo ke ni.

29 Na lere wa ka go sogo, mboro ma yaa kaa
yirige;

katugu lere na wuu yee go sogo, Yennele li maa
saga.

30 Ali yere na wi yen jogofa, li yaa wi sho tipege
ki kee;

li yaa ma sho ma keyen yan fyongu fu yi kapyere
ti kala na.

[†] 22:24 22.24: Ofiri tara te wo wila pye ma yon te wi ni fuun wi
na (1 Wunlu 9.28).

23

Zhọbu wi yon sogomɔ:

Wì yo Yennɛɛ li je mbe para wi ni

¹ Kona, a Zhọbu wì si Elifazi wi yon sogo ma yo fɔ:

² Ali ma pan ma gbɔn, na kayanɔa ki yen na seregi na kee yege,
jɔlɔgɔ nɔa Yennɛɛ li taga na na, kì wɛ jenge nɔa mila jɛɛn ki na.

³ Enhen! Ndɛɛ ki pye Yennɛɛ li yen laga nɔa na migi jɛn,
mi jɛn na kari fɔ wa li cɛnsaga!

⁴ Mi jɛn na kari sanla kala li yege yo, mbanla tanga ki naga,
mi jɛn na sa senlegere yo na tanga ki wogo na.

⁵ Senre nda li jɛn na yo mbanla yon sogo, mi jɛn nari jɛn;
mi jɛn nali woyoro ti kɔrɔ jɛn.

⁶ Naga yen ma, li yaa li fanɔa ki ni fuun ki tege mbe win na ni wi le?
Ayoo dɛ! Ɛɛn fɔ lo na, li yaa nunɔgbolo jan mbe logo na yeri.

⁷ Li jɛn naga jɛn fɔ lesinɔe wawi wi yen na para li ni;
lo na li yen na kiti kɔnfɔ, li jɛn na tanga ki kan na yeri sanga pyew.

⁸ Ɛɛn fɔ na mi ka kari wa yonlɔ yirisaga kee yeri, li woro wa ma,
na mi ka kari wa yonlɔ tosaga kee yeri, mi seli yan wa ma.

9 Naga yen ma, li kεε yen ma yanra tunngo ka na wa yonloparawa kameŋge kεε yeri wi le? Ayoo mi seli yan wa ma.

Li saa lara wa yonloparawa kalige kεε yeri wi le? Na yenle li se taga li na?

10 Konaa ki ni fuun, mi yen na tanri konɔ na na, lili jen;
na li kanla wa mbe wele, pa mi yaa yiri kpoyi paa te yen.

11 Katugu mi yen na tanri wa li tulugo ki ni suyi; mi yen na tanri li konɔ li na, mii ke mbe wo wa li ni.

12 Mii je mbaa tanri li ngasegele ke na; milan nandanwa kala li yaga wa, ma tanga ma yala li yon senyoro ti ni.

13 Eɛn fo na li ka kala na kon mbe tege, ambo wi mbe ya mbeli kannga.

Kala na kali ndanla, lo li ma pye.

14 Nga li kon ma tege na kanngolo, ko li yaa pye, li ko kagala koro cenle legere gbegele ma tege na kan.

15 Ki kala na, na sunndo wi yen na kon na na wa li yege sogowo;
na mi kaa sonri li wogo ki na, mi maa fyε.

16 Yenjele lo lilan fannga ki ko na ni, Yenjele na yawa pi ni fuun fo lilan sunndo wi kon na na.

17 Konaa ki ni fuun, ali mbege ta diwi ye na na, kii na yon ki ton na na;
ali mbege ta diwi gbolo na ton.

24

*Zhọbu wi yon sogomọ sanmba:
Wì yo Yennẹle li ma kapege pyefọ
wi yaga wi yee na*

¹ Yinḡi na Yennẹle na yawa pi ni fuun fọ lii si
piliye ya tege mbaa kiti koon yi ni;
yinḡi na mbele pẹli jen, pe si woro nali yaan laa
kala la piin?

² Leele pe ma pe kere ngongolo ke ke ma ye pe
lewee yeenle pe ni, mbe ka taga pe yera
keere ti na†;
pe ma saa yaayoro yu ma saa nari konri nari
kaan tila kaa.

³ Pe ma pijiriwe wi sofile wi sho wi yeri ma kari
wi ni,
pe ma nanḡunjo wi nege ki sho wi yeri mbege
tege fogo nga pe le wi na ki yonlo.

⁴ Pe maga pye, ma mbele pe yen tege ni pe wo
wa konlo li ni,
pe maga ngban tara ti fyonwo fenne pe ni fuun
pe na, fo pe maa lara.

⁵ Fyonwo fenne pe yen paa yan sofilele yen wa
gbinri wi ni;
pe ma yiri pinliwe ni faa, ma kari pe tunḡo ki
na, mbe sa yaakara lagaja;
pa pe ma yaakara ta wa funwa laga falafala ki ni
mbe kan pe piile pe yeri.

† **24:2 24.2:** Mbe yala Izirayeli woolo pe lasiri wi ni, kongolo
ngele kaa gbon keere ti sogowo, lere kpe sila daga mbe ki kongolo
ke kannḡa janḡo mbe ka taga wi yera kere ti na; Dete 19.14; Oze
5.10; Yomi 22.28.

- 6 Pe ma saa yaayoro yan kɔn wa yan,
mbe sa lepee wi ɛɛzɛn pire ti ɔ wi kan.
- 7 Pe ma sinle witiwaga yembinɛ, paraga lama pi
kala na,
paritɔnɔŋɔ woro pe yeri mbe pe yɛɛ tɔn were ti
na.
- 8 Tisara tugbɔɔɔɔ nda ti maa paan wa yanwira ti
na, ti ma pe gbɔn,
pe ma telɛɛ yanwira sinndɛɛɛ ta na, naa
larasaga woro pe yeri ki kala na.
- 9 Lepeepe pe ma pijiriwe wi tile maa sho wi nɔ
wi yeri fanɔga na,
pe ma yaraga ka sho ŋa wi yen yunɔgbɔɔɔɔ ni
wi yeri, mbege tɛɛ fɔɔɔ ŋa pɛ le wi na
ki yɔnɔ.
- 10 Pe maga ŋɔban pe na, pe maa yanri na toro
witiwaga.
Pe ma pe yaga funɔgo ki ni, mbe pe ŋɔbanga mbe
yo paa yarilire pɔɔɔ ke tungu wa kɛɛ.
- 11 Pe maa oliviye tire pire sinmɛ pi woo wa ti
wɔsara ti ni pe tafɛnnɛ pe kan;
pe maa ɛɛzɛn pire ti tangala nari tɔnmɔ pi woo
wa ti wɔsara pe kan, mbe sigi ta wɔɔɔ yen
poro yɛɛ jate pe na.
- 12 Leele mbele pe yen na kuun jɔɔɔ ki kɛɛ, pe
gbeleɛ ki yen na yinrigi wa ca nawa,
mbele pɛ wɛɛɛ pe yen na gbele na sagawa jaa;
ɛɛn fɔ ki kambapyere nda tila piin pe na, Yenɔɔɔ
li woro nari jate.
- 13 Lepeepe pe ma yiri ma je yanwa pi na,

yanwa yen kongolo ngele ni, paa koro le,
paa la tanri wa ko kongolo koro ni.

14 Legbolere wi ma yiri yirifaga na,
wi ma fyɔnwɔ fɔ ɲa wi yen tege na wi gbo;
na yembinε li ka wɔ, wi ma kanɲga ma pye yoo.

15 Naɲa jataa wi maa yɔnlɔ ki singi ki kɔ;
wi ma yo fɔ: «Lere kpε sanla yan!»
Wi maa yeε go ki tɔn paraga ni.

16 Yembinε, wa wɔwɔ pi ni, yoolo pe ma kɔrɔ ki
kaw ma ye;
εen fɔ yɔnlɔ na, pe ma pe yeε tɔn wa pe yinre ti
ni ma koro wa,
paa yɔnlɔ yanwa pi jɛn.

17 Pinliwε pi ma pye ki leele pe yege na paa
kunwɔ pi diwi wi yen,
katugu kunwɔ pi diwi wi maa sunndo kɔngɔ ɲga
kaan, pɛge jɛn.

18 εen fɔ ye maa yuun fɔ: «Lepee wi yen ma
tifaga, na paga wi wa tɔnmɔ go na, pi yaa
kari wi ni fyaw!

Wi tasaga ki yen ma dangga wa tara ti ni.

Wi soo εezen tiire kere kono li le naa.

19 Wawa po naa yɔnlɔ tufunwɔ pi ni, ti ma nezhi
wi yan maa kɔ yege ɲga na,
ki pyelɔmɔ nunɲba pi na fun, kuulo tara diwi wi
ma kapere pyefenne pe tɔn saw.

20 Pe nɔsee wi ma fege pe na,
pe ma pye fanga fyenre ti yaakara tanra;
lere na la nawa tuun pe na naa,
kambasinɲge ki yaa ka tɔngɔ, paa yege ɲga na
pe ma kaa tige kɔn maga jan we.»

21 Ki leele poro pàa pye na jambasee, jële ña pyo woro wi yeri, wi kée yaara ti shoo wi yeri; pe sila nanġunġo wi yigi kala li yon.

22 Een fo Yenñele li ma lewelimbele pe puro li yawa pi fannġa na†; na li ka yiri pe korogġo, paa taga ki na mbe yo pe yaa koro go na.

23 Yenñele li ma pe yaga, pe maga yan ndee pe yen ma cen yeyinñe na pow, een fo li yege yen pe tangalomo pi na.

24 Pe ma yiri wagati jenri ni, ko punġo na mbe si ko mbe wo wa; pe ma to paa yege ñga na yarifyeenre ma kaanla ma toori we, pe ma kon ma to, paa yege ñga na pe ma yarilire sheshegele kon we.

25 Ambo wi mbe ya mbanla yon kanġa mbe yo nda mi yo ti yen yagbolo, kaselege ma? Ambo wi yaa ta mbanla senre ti kanġa senwara?

25

Bilidadi wi senyoro taanri woro:

Wi yo senwee wi se ya pye kpoyi

Yenñele li yege na

¹ Kona, Bilidadi ña wila yiri wa Shuwa tara, wi si senre ti le, mee Zhobu wi pye fo:

† 24:22 24.22: Nga ki yo fo: Yenñele li ma lewelimbele pe puro li yawa pi fannġa na, Yenñele senre seweele pele ni, pege yonlogġo ma yo fo: Yenñele li ma lewelimbele pe yinwege piliye yi lege li yawa pi fannġa na.

² «Tegere ti yen Yenḡele lo woro, a li yen sunndo
 kongo yaraga;
 li ma ti yeyinḡe ma pye wa naayeri lara ti ni.
³ Naga yen ma, ambo wi mbe ya mbeli
 malingboonlo ḡbeleye yi jiri?
 Ambo wi yen laga, ḡa li yanwa pi woro na ḡboon
 wi na?
⁴ Senwee pyo wo mbe ya mbe sin meḡ Yenḡele
 li yeḡe na?
 Senwee ḡa jeḡe wi se, wo mbe ya pye kpoyi meḡe?
⁵ Wele, yenḡe ki yere woro ma filige Yenḡele li
 yeḡe na,
 wonḡolo ke yere woro fyongḡ fu li yeḡe na;
⁶ pee ka logo senwee pyo, wo ḡa wi yen paa
 fyenge yen,
 senwee wi woro yaraga ka, na ndongḡ ma.»

26

Zhobu wi yon sogomo:

*Wi yo lere se ya mbe Yenḡele
 li kapyegele ke korḡ jen*

¹ Kona, a Zhobu wi si Bilidadi wi yon sogo ma
 yo fo:

² E, lere ḡa fanḡa woro wi ni, maa sagalomo pi
 jen fasi!

Lere ḡa wi yen fanḡa fu fo, maa sholomo pi jen
 de!

³ Ma kambajenḡe wi yerilomo pi jen de!

Ma yen noḡ jenme pi nari ḡboḡ de!

⁴ Maa ki senre nda ti yuun ambo fo kan ma?

Ambo wigi senre nda ti le ma yon ma?

⁵ Kuulo pe yen na seri

wa kɔgoje wo naa wi nawa yaara ti nɔgo.

⁶ Kuulo tara ti yen ma yenge kpengbelengbe
Yenɲele li yege na,
wege tijugo ki woro ma lara li na.

⁷ Yenɲele lo li naayeri wi yonloparawa kameɲge
kee ki tege wa fowaga ki go na,
li tara ti yerege, ma sigi ta li siri yerege yaraga
na.

⁸ Li ma tonmo pi gbogolo pi yege na wa li
kambaara ti ni,
ɛen fo kambaara tila si walagi tonmo pi nuguwo
pi kala na.

⁹ Li ma li wunluwo jongo ki yege ton,
li ma kambaara ti tege mali wunluwo jongo ki
ton.

¹⁰ Li perege kacɛn wogo kon wa kɔgoje wi na,
ma ko pye yanwa po naa diwi wi ni ti filisaga.

¹¹ Na li ka gbanla,
naayeri wi nɔgona cɛnyaara ti ma tigile fo ma
yegyeyege.

¹² Li ma kɔgoje tonmo pi tigile li yawa pi fanɲga
na,
li ma kɔgoje yarifelege Arahavu† ki tongo li
kajenme pi fanɲga na.

¹³ Li yon tifelege ki ma yenɲele li pe mali sulu
coyi,
li kee ki ma woogo pepege† ɲga kila fee ki furugu.

† **26:12 26:12:** Senre nda ti yo kɔgoje yarifelege Arahavu ki wogo na, yege senre ti wele wa Zhubu 7.12; 9.13lara ti ni. † **26:13 26:13:** Ki woogo pepege ki senre ti yo fun wa Eza 27.1laga ki ni.

14 Ma si yala, ko wogo nga ko yen Yenḡele li kapyegele ke ke ni fuun jeele le. Tinme jenri wè logo ce wa ki kagala ke ni; na liga ka li yawa pi naga paa yenḡele gbaanra yen, ambo wi mbe ya mberi jen mbe wali ti na?

ZHỌBU WI SENYORO PUNGO WORO

27

27-31

Zhọbu wi yon sogomɔ sanmba:

Wi yo wi yen jeregisaga fu

¹ Kona, a Zhọbu wì si ka taga wi lelele senyogo ki na, ma yo fo:

² Yenḡele na yinwege wolo, m̀ wugu li mege ki na, lo na li je mbanla tanga ki yo, lo na yawa pi ni fuun fo na wilan nawa pi tanga na na,

³ mbanla ta yinwege na sanga na fuun ni, mbege ta Yenḡele li wonwon tifelege ki yen na yinrigi wa na numawegele ke ni sanga na fuun ni,

⁴ mi se senre mbasinnde yo, mi se si java senre yo wa na yon.

⁵ Mi konli se tanga kan ye yeri fyew! Fo sa gbɔn na kunwo pi na, mi yen jeregisaga fu, mi se je ki na.

⁶ M̀ taga ki na ma yo mi yen sinḡe, mi se ki wogo ki yaga; na nawa pii na jeregi kala la kpe na, na yinwege ki ni.

7 N̄ga ki ma pye lepee wi na, ko mbe pye na jugu wi na,
 lere n̄a wi woro ma sin, n̄ga ki ma pye wi na, ko mbe pye na winfɔ wi na.

8 Jigi tasaga kikiin ki yaa koro n̄a wi woro na fye Yenn̄ele yeḡe wi kan naa,
 na wi yinwege ki ka ka kɔ,
 a Yenn̄ele l̄uu ni wi wɔ we?

9 Naga yen ma, na jɔlɔgɔ ki ka gbɔn wi na sanga n̄a ni,
 Yenn̄ele li maa wi gbelege ki nuru wi le?

10 Naga yen ma, wi mbe yɔgɔrimɔ ta yawa pi ni fuun fɔ wi yeri naa wi le?

Naga yen ma, wi mbe koro mbaa Yenn̄ele li yenri sanga wi ni fuun wi le?

11 Koni, mi yaa ye naga Yenn̄ele li yawa kapyegele ke ni,
 mi se yawa pi ni fuun fɔ wi nawa kagala ke lara ye na.

12 Ye ni fuun yège yan yenle ni;
 naga yen ma, yinḡi ki yen na ye nii ki jatere fu senre nda ti yowo pi ni?

13 Wele, tasaga n̄ga l̄i teḡe lepee wi kan koyi ȳen;
 kɔrɔgɔ n̄ga yawa pi ni fuun fɔ wila kaan lepee wel̄ew̄e wi yeri koyi we†.

14 Na wi ka piile leger̄e ta, tokobi wi yaa pe gbo,
 wi setirige piile pe se kaa yaakara taa mbaa tinni.

† 27:13 27.13: Mbege le konɔ 13 sa gbɔn 23, senre nda ti yo le ki laga ki ni, ti yiri Zhọbu wi wenne pe senyoro ti kɔrɔgɔ. Ki kala na, pele yen naga jate nde Zofari wi yerewe senre taanri woro tori.

15 Mbele ka sho mbe koro go na, tifelege yama
yaa ka poro gbo,
pe nangnjaala pe se ka ya mbe pe kunwo pi
gbele.

16 Ali na paga warifuwe legere gbogolo pe yee
kan paa taambuwo yen,
ali na paga yariporo legere gbogolo ti yee na paa
joro yen,

17 ye pe yaga paa ti gbogolo, een fo lesinhe wa wi
yaa kaa ti nii;
ki warifuwe wi yaa ka pye lere na wi yen
jeregisaga fu wo wa woo.

18 Lepee wi ma go nga kan, ki ma tifaga paa
fyenge forogo yen;
ki maa yege paa kere welefenne gbata yen.

19 Wi ma sinle na wonlo paa penjagboro fo yen,
een fo ki mee pye ko ki yen wi kosaga ye;
na wi ka ka yengele ke yenge, yaraga kpe na koro
wi kee naa.

20 Fyere gboro ma fo maa yigi paa yege nga na
tonngboo ma kaa fo ma yaraga le;
tifelinjolo maa le ma kari wi ni yembine.

21 Yonlo yirisaga tifelege werenge ki maa le ma
kari wi ni lege,
ki maa le fannga na maa wo wa wi censaga ki
ni.

22 Yennele li maa won wangala ke ni, laa wi
yinriwe ta,

wo wi ma bala ma fe, jango mboo yee sho ke kee.

23 Pe maa kendagala gboon wi tolo li kala na,

wila pye ma cen laga nga na, pe maa ki wele na
kawa, fo na wofegele wiin.

28

Kajenme pi ma ta se yeri

- ¹ Warifuwe wi wosaga yen wa,
te wi ma jogo ma conri laga nga na ki yen wa.
- ² Pe maa tuguron ti woo wa tara ti ni,
pe ma yaannguro ti yan ma tuguyenre ti wo.
- ³ Leele pe ma ye kason yanwa ni wa tara ti nogo,
ma diwi wi ko maa wo wa,
pe maa tara ti tunru nari, sannu ma tigi fo wa
nagona,
pe ma saa na sinndere woro ti lagajaa wa diwi
wi ni, wa diwi wolo li ni.
- ⁴ Pe ma were ti wo mari jugo, mari laga lali leele
pe censara ti ni,
lara nda senwee se ya yere wa tooro na;
pe ma manda po mari yigi na yolo ti na wa ki
were ti ni, to nda ti ma pye ma lali leele pe
ni.
- ⁵ Senwee wi yaakara ti maa taa na yinrigi tara
nda ni,
pe ma ki tara ti nagona wi tugu, mari pagala,
mari wa mari kannga,
maga tege ndee kason yaraga sogo.
- ⁶ Pa pe maa safiri sinndere sonngbanga woro ti
taa wa ki yaannguro ti ni,
pa pe maa te muwe pi taa wa fun.
- ⁷ Kara kasannjere ti sigi konu li saga jen,
peteele pe faga konu li yan yenle ni.

8 Yan yaara ti wunluwọ wi fa gbọn wa gbẹn;
jara wi fa gbọn wa ki laga ki na gbẹn.

9 Senwee piile pe ma saa to walaga ki na mbege
ya,

pe ma yanwiga ki pagala fọ wa ki nọgọ ki na.

10 Pe ma walaga ki ya ma torosaga wọ wa ki
nawa;

pe ma tara ti nọgona yarijendẹ ti ni fuun ti yan
yenlẹ ni.

11 Pe ma tọnmọ wegele ke tọn ma ke fanri,
ma yarijendẹ nda ti yen ma lara wa ti lẹ ma yiri
ti ni funwa na.

12 Eẹn fọ kajenmẹ pi maa taa se yeri?

Tijinliwẹ pi tasaga ki yen se yeri?

13 Senwee wi se ya mboo sọnngọ ki jẹn,

katugu pila la taa mbele pe yen yinwege na laga
tara na poro sọgọwọ.

14 Tọnngbọọ tijuguwo pì yo fọ: «Pi woro laga mi
ni!»

Kọgọje wì yo fọ: «Pi woro laga mi yeri!»

15 Lere se ya mbe kajenmẹ pi suru tẹ piiri na,

lere se ya mboo lọ warifuwe ni.

16 Ofiri tara tẹ ọn ma wẹ, wi se ya taanla
pi ni,

onikisi sinndelege sọnngbanga wogo nakoma
safiri sinndelege sọnngbanga wogo ki se
ya taanla pi ni.

17 Tε nakoma duwale sɔnɔgbanga woo† wi se ya taanla pi ni,
pe se ya mboo suru tε piiri cɔɔ yenlε na.

18 Sinndεεε sɔnɔgbanga woro nda pe yinri Korayi† nakoma Kirisitali ti woro yaraga le pi tanla;

kajenmε pi mbɔnrɔ somu sɔnɔgbanga woo na.

19 Etiyopi tara topazi sinndεlεgε sɔnɔgbanga wogo ki se ya taanla pi ni,
tε piiri wi se ya taanla pi ni.

20 Eεn fɔ kajenmε pi maa yinrigi se yeri?
Tijinliwε pi tasaga ki yen se yeri?

21 Pi yen ma lara yaraga yenwege pyew ki na,
pi yen ma lara naayeri sannjεrε ti na.

22 Kuulo tara to naa kunwɔ pi ni, tì yo fɔ:
«We nunɔgbogolo kàa pi senrε logo jate.»

23 Yenɔlε lo lì pi konɔ li saga jen,
lo nunɔgba lì pi laga ki saga jen;

24 katugu lo li maa wele na gbɔɔn fɔ wa tara ti kɔsaga ki na,
yaraga o yaraga ki yen laga tara na, li yege yen ki ni fuun ki na.

25 Sanga ɔa ni làa tifelegε ki nuguwɔ pi kɔn maa tεgε,

sanga ɔa ni làa tɔnmɔ pi legewe pi jate maa tεgε,

26 sanga ɔa ni làa ɔgasele kɔn ma tεgε tisaga ki kan,

† 28:17 28:17: Kila pye faa, duwale wi tawa sila tanla, ki kala na wila pye yaraga sɔnɔgbanga wogo. † 28:18 28:18: **Korayi, sinndεlεgε sɔnɔgbanga wogo kayi, ɔga ki yege cεnwε pi yen yeεn nakoma fuwe?**

ma kongolo wɔ yɛnɛɛ yɛngɛɛmɛ naa yɛnɛɛ
gbaanra ti kan,

²⁷ ko sanga wowi làa kajɛnmɛ pi yan, ma para pi
wogo na,

maa gbegele maa tɛgɛ, maa cancan jɛɛgɛ ma pi
lɔmɔ pi naga.

²⁸ Ko punɔgo na, a lɛ si sɛnwɛɛ wi pye fɔ:

«Wele, mbaa fyɛ we Fɔ wi yɛgɛ, ko ki yɛn
kajɛnmɛ we!

Mboɔn yɛɛ laga kapege ki na, ko ki yɛn tijinliwɛ
we!»

29

*Zhóbu wíla para
wi faa yinwege ki sɛnrɛ na*

¹ Kona, a Zhóbu wì si ka taga wi leɛɛɛ sɛnyogo
ki na naa, ma yo fɔ:

² E, ndɛɛ ki pye mbe ja ya sɔngɔɔ mbe pye paa
wagati ɲa wì toro faa wi yɛn,
mbe pye paa wagati ɲa Yɛnɛɛ làa pye na wele
na na wi yɛn!

³ Wagati ɲa ni li fitanla wíla pye na yíin na go
na,
a li yanwa pìla na yɛgɛ sinni wa diwi wi ni.

⁴ E, ndɛɛ ki pye mbe ja ya pye paa yɛgɛ ɲga na
mìla pye wa na lefɔnrɔ sanga wi ni;
ki wagati wi ni, Yɛnɛɛ làa pye wɛɛnrɛ na na ni,
na wele na go ki go na.

⁵ Ki wagati wi ni, Yawa pi ni fuun fɔ wíla pye na
ni,
na piile pe ma cɛn mala maga.

6 Ki wagati wi ni, kila pye ma tanla, a mila na tɔɔɔ ti jogo wa nɔnɔ wi ni, oliviye tige pire sinme legere la pye na fuun na yinrigi wa walaga ki ni na kan†.

7 Kila pye, na mi kaa kee wa lelele pe gbogolosaga wa ca ki mbogo yeyongo ki na, mbe sa cen wa finliwe pyesaga, wa katogo,

8 na lefonmbolo pe kanla yan mila paan, pe ma yiri wa, ma laga ki kan na yeri, lelembaara ti ma yiri ma yere mbanla gbogo.

9 Ca ki fannga fenne pe ma pe senre ti yerege, mbe kee taga yon na, mbe pyeri mbanla gbogo.

10 Ca ki teele pe ma pe magangala ke sogo, pe ngayinngede ke ma mara wa pe yonro ti naayeri.

11 Lere na wila pye na nuru na yeri, wo la pye na yuun fo ferewe yen na woo; lere na wila pye nala yaan, wo la pye nala metanga yinri;

12 katugu kila pye, mi ma fyonwo fo na wila pye na sagawa jaa wi sho, sagafu sila pye pijiriwe na na, mi maa saga.

13 Kila pye, lere na kaa jaa mbe ku wi ma duwaw pye na kan;

mila pye na nangunjaala pe nawa pi yinngi pe na.

† 29:6 29.6: Mbe tɔɔɔ ti jogo wa nɔnɔ wi ni, ko kɔɔ wo yen fo nere legere la pye wi yeri; oliviye tige pire sinme legere la pye na fuun na yinrigi wa walaga ki ni, ko kɔɔ wo yen fo wi keere tila pye na yongo fo jenge.

14 Mbe pye mbe sin kila pye na yeri paa yariporo
yɛn na na,
na kaselege ko kila pye paa derigboɔ yɛn na yeri
konaa paa gbogwo njala yɛn.

15 Muwi mila pye fyoon wi yengele wele, mbaa
wi yegɛ sinni,
konaa jejogolo fo wi jegele wele mbaa wi sari.

16 Muwi mila pye fyonwo fenne pe to we, na pe
go sinni,
kila pye mi ma nambanmbala pe kala li cancan
jenge mbe yere pe ni.

17 Eɛn fo kila pye mi ma lembasinmbele pe
tugbilala pe kaari pe na,
mbe yaara nda pe sho ti tile mberi wo wa pe yon.

18 Ki wagati wi ni, mila pye nala yee piin fo mi
yaa ka ku yeyinɛge na wa na go,
fo na yinwege piliye yi yaa lege paa kogojɛ yon
taambugɔ ki yɛn.

19 Mi yɛn paa tige yɛn, nga ki ninɛge ki ye ma
gbon wa tonmo pi na,
yembinɛ fongɔ ki ma wo na njere tunmooɔ ti
na.

20 Kona mi yaa koro mbaa gbogwo fonmbo taa
suyi,
na sandiga ki yaa koro mbaa fannga taa na keɛ
sanga pyew.

21 Ki wagati wi ni, paa pye na nuru na yeri, nala
singi,

pe ma pyeri mbe ta mbanla yerewe senre ti logo.

22 Na mi ka para mbe ko, lere nala senre ti ke;

na senre t̄ila pye na yiin pe ni, na taan pe ni paa
yege nga na f̄oŋgo ma kaa na wuun we.

²³ Leele p̄aa pye nala singi, paa yege nga na p̄aa
pye na tisaga ki singi,

p̄aa pe ȳon ki yenge na singi, paa yege nga na pe
ma kaa na tisaga koŋgbannga singi.

²⁴ Na pe kee ka k̄on pe na sanga ŋa ni, mi maa
tege pe ni fuwee mbe nayinme kan pe yeri,
yaraga ka nala yege k̄on mbe kajenge pye pe kan.

²⁵ M̄ila pye na k̄on na pe yaa le li nari pe na,
m̄ila pye pe yege sinvo;

m̄ila pye pe soḡowo paa yege nga na wunluwo
ma pye wi malingboonlo soḡowo,

paa lere ŋa wi maa mbele pe jatere w̄i piri pe na
pe kotogo ki sogo pe na.

30

*Zhōbu wi senre
punḡo woro sannda:*

Wi yen na para wi nala yinwege

ki senre na

¹ Een f̄o koni, mbele pe yen na k̄oroḡo j̄eenle, poro
pe yen na tege na na,

poro mbele pe teele mi sila pye na pe jate yaraga
ka,

mi sila yenle yere mbe pe pinle na pyoonlo pe ni
pe taga na yaayoro ti punḡo na, mbaa ti
k̄oroḡo.

² Naga yen ma yere, yinḡi ki leelee pe fannga kee
ki mbe ya ȳon na kan san?

Poros mbele pe fannga kila ko pe ni mak̄o we.

³ Fȳonwo po naa funḡo ki ni, t̄ila pe fannga ki ko
pe ni,

pàa pye na yanri na yaakara jaa wa lawaga ki ni,
wa tara nda tɔnmɔ woro wa, konaa laga nga ki
yɛn ma tijanga.

⁴ Pàa pye na yanwɛɛ ti kologi wa tipire ti nɔɔ,
tipigile ninde to tìla pye pe yaakara re.

⁵ Pàa pe purɔ ma pe yirige wa pe woolo pe
sɔɔwɔ,
pàa pye na jɔɔgi pe na, paa yɛɛ nga na pe maa
jɔɔgi yoo na.

⁶ Kila pye, pe ma saa koro yanwira were ta ni,
naa waliwere konaa tara were ta ni.

⁷ Leele pàa pye na pe gbeere ti nuru wa tipire ti
sɔɔwɔ,
pe ma saa gbogolo pe yɛɛ na wa wuuro ti sɔɔwɔ.

⁸ Pàa pye lejagala naa lewee cɛnleye,
mbele pàa gbɔn, ma pe purɔ, ma pe yirige wa
tara ti ni.

⁹ Koni, muwi paa na mɛɛ ki koo wa pe yuuro ti
ni,
pe yɛn nala sɛnrɛ yuun wa pe baro pyege ki ni.

¹⁰ Mi la kɔ pe na, fɔ a pè pe yɛɛ laga na na,
pe yɛɛ na singi mbe cɛnrɛ surugu wa na yɛɛ
sɔɔwɔ.

¹¹ Katugu Yɛnɛlɛ lilan sandiga manɔa ki sanga
mala go sogo;
leele pee pe yɛɛ yigi na ni naa.

¹² Lejagala pèle yiri na kɔɔɔ mbe ta mbe бага
na na,
pe yɛn nala jele li lee mbe ta mbanla jan,
pe yɛn na tuun na na mbe ta mbanla tɔngɔ.

¹³ Pè kono pyew li tɔn na na,

pe yen nala tongsaga jaa,
pe ni wa kpe woro na sagawa jaa.

14 Mbogo nga kila pye mala maga nala go singi,
pège furu,

pè toro wa ki wege ki ni mbogo sinndεεε nda ti
toori ti na, na paan na kɔrɔgɔ.

15 Fyεε gbɔrɔ yen nala yinri;
na gbɔgɔwɔ pì kɔ paa yege nga na tifelege ma
kaa kari yaraga ni we,
na ferewe pì kari ma wɔ wa paa kambaara yen.

16 Koni, mila kee kusaga,
jɔlɔgɔ piliye gbɔn na na.

17 Yεmbine, yama pi maa na kaa fɔ wa na kajeere
ti na,
yama pila na kaa win, pila ya sinle.

18 Yεnɲεle lilan yigi na yaripɔgɔ ki na li fanɲga
ki ni fuun ki ni,
lilan yɔlɔgɔ ki fyenri na na paa derege nga ki
yɔlɔgɔ ma lere yigi ki yen.

19 Lilan jan wa fεnrege ki ni,
mì pye paa gbanɲban naa cɔnrɔ yen.

20 E Yεnɲεle, mi maa gbele nɔɔ yinri mala saga,
εεn fɔ maa na yɔn sogo;
mi ma yere ma yege sɔgɔwɔ mbɔɔn yenri, εεn fɔ
maa yenle mbanla wele.

21 M̀a pe na ni fɔ tipege,
m̀a to na na ma fanɲga ki ni fuun ki ni.

22 M̀a ti a tifelege kilan le ma kari na ni,
a tisaga tifelege kilan le na mari na ni keε ki ni
fuun ki na.

23 Mìgi jèn ma yo ma yèn na kee na ni wa kunwo
pi ni,
wa lere pyew wi karisaga ki ni.

24 Een fo lere ña wila kee kuwele, wii daga mboo
kee ki yirige mboon yènri wi le?
Naga yèn ma, lere ña jòlògò gbòn wi na, wo si
daga mboon yeri maa saga wi le?

25 Naga yèn ma, mi sila pye na gbele ja mbele pàa
pye na jòlò pe ni wi le?
Naga yèn ma, na nawa pi sila pye ma tanga na
na fyonwo fenne pe kala na wi le?

26 Mìla pye na ferewe singi, een fo, a kapege si
pan;
mìla pye naga singi yanwa mbe yiri na na, een
fo, a diwi si tòn na na.

27 Na nawa pì wò na na kònlò fu,
maga e ki jòlògò ñga kì to na na.

28 Mi yèn na tanri na nawa pi ni pì tanga na na,
yonlò yanwa woro wa mbe nayinme kan
na yeri;

mi ma kaa yiri ma yere wa janwa wi sògòwò,
mbe gbele ñgbanga mbe yo panla saga.

29 Na jatere piriwen gbeere ti kala na, mì pye paa
dabaala pe sefo yèn,
koonaa ma pye paa kònròsogolo wi pinleyenle
yèn†.

30 Na wire tì wò na na tititi fo na fogolo,
witiwerewe pilan kajeere ti gbo na na.

† 30:29 30:29: Dabaala koonaa kònròsogolo wi ni, ti maa gbele ti
ye yege ñga na wa wasege ki ni, pa Zhubu wi wogo ki pan ma
pye ma.

31 Na ṅṅoni wì koro koni na gbɔɔn kunwɔ yuuro
na,
na wele li koro na wiin kunwɔ gbelefenne yuuro
na.

31

*Zhɔbu wi sɛnrɛ
punjo woro sannda:*

Wi yɛn na tanga kaan wi yɛɛ yeri

1 Mila yɔn fɔlɔ kɔn na yɛnmbigile ke kan,
ma yo fɔ mi se sumboro wele mbe yɛɛ yirige wi
na.

2 Na ki yɛn yɛɛn, tasaga kikiin Yɛnɲɛlɛ li tɛɛ na
kan wa yɛnɲɛlɛ na?

Kɔrɔɔ kikiin Yawa pi ni fuun fɔ wi yaa kan na
yeri wa yɛnɲɛlɛ na?

3 Naga yɛn ma, jɔɔwɔ pi woro ma gbɛɛlɛ ma
tɛɛ lepee wi kan wi le?

Naga yɛn ma, jɔlɔɔ ki woro ma gbɛɛlɛ ma tɛɛ
kapere pyefenne poro kan wi le?

4 Naga yɛn ma, Yɛnɲɛlɛ li woro nala tangalɔmɔ
pi yaan wi le?

Naga yɛn ma, li woro nala yɔngɔlɔ ke yaan wi
le?

5 Naga yɛn ma, m̀ tanga yagbogolo na wi le?
Naga yɛn ma, mila jele li le nambara kapyere ni
wi le?

6 Ki yɛn ma yala Yɛnɲɛlɛ lilan taanla wa li culo
ṅa wì yala wi na!

Kona li yaa ki jɛn fɔ mi yɛn jɛrɛgisaga fu.

7 Na kaa pye m̀ kɛ ma wɔ wa kozinne li ni,
na kaa pye na yɛngɛlɛ ke yɛn na ṅga yaan pa na
jaterɛ wi yɛn ki na,

na kaa pye mi kala la pye na keyen yi ni, na lilan
tege fyongɔ ni,

⁸ kona yaruluguro nda m̀ lugu, lere wa yegɛ mbe
ki yarilire ti kɔlogi wiri li,
na yaruluguro nda t̀ fi, peri kɔlogi peri wa.

⁹ Na kaa pye jɛɛ wa na nɛgɛ, a m̀ yegɛ yirige wi
na,

na kaa pye mi saa lara na cɛnyɛnɛ wa yeyongɔ
na naa jɔ wi singi,

¹⁰ kona Yɛnɛɛ li ti na jɔ wi saa muwɛ tire naɲa
wa yegɛ kan[†],

nambala pele yegɛ mbe sinɛ wi ni.

¹¹ Katugu ki jɛn na pye kapegbɔgɔ,
kambasinɲge yi ɲga ki daga kiti kɔnfɛnnɛ pe kiti
kɔn ki pyefɔ wi na.

¹² Kasɔn kayi ɲga ki jɛn na jɔgɔwɔ pye mbe tigi
fɔ wa kuulo tara,

ki mbe ya ti na kɛɛ yaara ti ni fuun ti jɔgɔ na
yeri.

¹³ Na kaa pye kiti kɔnkala la ye mi naa na
tunmbyee naɲa nakoma tunmbyee jɛɛ wa
sɔgɔwɔ, a m̀u tanga ki tifaga,

¹⁴ kona na Yɛnɛɛ li ka ka yiri ki sɛnrɛ ti ni, yinɲi
mi yaa pye?

Na li ka kanla yewe ki kala li ni, mi yaa li yɔn
sogo mbe yo mɛɛ?

¹⁵ Yɛnɛɛ na lilan gbegele wa na nɔ wi lara, lo
ma lilan tunmbyee wi gbegele fun wi le?

[†] **31:10 31:10:** Na jɔ wi saa muwɛ tire naɲa wa yegɛ kan, ko kɔrɔ
wo yɛn fɔ Yɛnɛɛ li ti na jɔ wi pye naɲa wa yegɛ tunmbyee.

Yenɲele nunɓa lo ma li we ni fuun shyen we fanri wa we neele pe lara wi le?

16 Naga yen ma, fyɔnwɔ fenne panla yenri yaraga ni, a mi je le?

Naga yen ma, nanɓunjo wilan wele ma te mi suu saga wi le?

17 Naga yen ma, mila yaakara ti ka na ye wi le? Mi si pijiriwe wi tasaga kan wi yeri wi le?

18 Katugu maga le wa na leƙonro sanga wi ni, mi pijiriwe wi gbegele ma pye paa wi to yen; maga le panla se, mi yen nanɓunjo wi yege sinwo.

19 Naga yen ma, lere na wi yen tege ni, mi wa yan yariporo fu,

kona ma fyɔnwɔ fo wa yan paritonɓo fu,

20 na mi silan simbaala pe sire nda pe ti yariporo ta kan ki fo wi yeri wuu ye ton were ti na, mbe ti wila duwaw piin na kan wi le?

21 Na kaa pye mi pijiriwe wa figiri kiti konsaga na,

katugu kiti konfenne pe mbe ya mbanla saga,

22 kona na keyen yi konlo yi laga wa na pajoro ti na,

na keyen yi konlo wa na kanmishoolo pe na yi toori.

23 Katugu mila pye na fye Yenɲele li jalogo wa na na,

mi saa ya mbe yaraga ka pye li gbogowo gbembe pi yege sogowo.

24 Naga yen ma, mila na jigi wi taga te na wi le? Naga yen ma, mila ki yo te piiri wi kan ma yo fo: «Pa na jigi wi yen mboro na wi le?»

25 Na kaa pye mi yen na yɔgɔri na penjagboro
tawa pi wogo na,

konaa na yarijendɛ ti lɛgɛwɛ pi kala na,

26 na kaa pye mi yɔnɔ ki yan kila yinrigi
ɲgbanga,

nakoma ma yɛŋge ki yan kɪ pan na finri,

27 na kaa pye na jatere wɪlan fanla mala punɔ
larawa,

na kaa pye milan kɛɛ ki taga wa na yɔn ki na ki
yaara ti mɛgɛ ni mari gbɔgɔ,

28 ki pyewe pi na ma, ki jɛn na pye kapege na na,
ɲga kiti daga mbe kɔn ki na,

kona mi jɛn na Yɛnɲɛlɛ na wa naayeri li java.

29 Naga yen ma, mila pye na yɔgɔri na jugu wi
jɔlɔgɔ ki wogo na wi le?

Naga yen ma, mila pye na yeni nayinmɛ ni
kapege ɲga kùu ta ki kala na wi le?

30 Mi sila yenlɛ yɛrɛ na yɔn ki para ki wa ki la,
mbe danɔa sɛnrɛ yo mbe wa wi na, mbaa ki jaa
wi ku.

31 Leele mbele pàa pye wa na go ki ni, pàa pye
na yuun fɔ:

«Ambɔ wi fa kara ka wa wi yeri mbe tin?»

32 Nambanɲa na wɔnɔ na yeri laga funwa na;
na go kila pye ma yɛngɛ ma nambanmbala pe
kan.

33 Naga yen ma, mila kapere ti lara paa sɛnwee
piile sanmbala pe yen wi le?

Mila kambasinnde ti tɔn wa na nawa pi ni wi le?

34 Mi sila pye na fyɛ janwa wi sɛnyoro ti yɛgɛ,
leele paa na tifaga ki sila pye na sunndo kɔngɔ
waa na na,

mbanla kan mbe pyeri mbe koro wa na go.

³⁵ Enhən, mi yaa ambo ƒo ta wi logo na yeri?
 Na senre punɔgo woro tori yeen.
 Ki yen ma yala Yenɲele na yawa pi ni fuun ƒo
 lilan yon sogo!
 Sewe ɲa na winfo wi yonlogo na бага na na,
³⁶ mi yaa wi le wa na pajoro ti na,
 mboo pye paa wunluwo njala yen, mbeli kan wa
 na go ki na.
³⁷ Mi yaa na yongolo yon ki ni fuun ki yege yo
 Yenɲele li kan;
 mi yaa fulo li tanla paa wunluwo pyo yen.

³⁸ Na kaa pye na keere ti yen na gbele na бага
 na na ma yo miri yu,
 na kaa pye na keere palaye pe yen na yanli nala
 jeregi,
³⁹ na kaa pye mi keere ti yarilire ti li mi siri sara,
 na kaa pye mi ti jologo to ti tunmbyeele pe na
 mbaa pe kuun,
⁴⁰ kona wuuro mbe fi wa keere ti ni bile wi yonlo,
 yanpege mbe fi wa orizhi wi yonlo.

Zhobu wi senre pa ti ko namena.

ELIHU WI SENYORO

32

32-37

*Elihu wi yen naga yege yuun
 korɔ ɲa wi ti wi daga mbe para*

¹ Kona, a ki nambala taanri pè si Zhöbu wi yon sogomo pi yaga, katugu Zhöbu wila pye naa yee jate lesinne.

² A ko si Barakeli pinambyo Elihu wi ya fo jenge. Elihu wila pye Buzi cenle woo, ma yiri wa Aramu setirige ki ni. Wila nawa ngban Zhöbu wi ni fo jenge, katugu wila pye naa yee piin ma yo wi yen ma sin Yennele li yee na.

³ Wila nawa ngban fun Zhöbu wi wenne taanri pe ni, katugu pe sila senre ta mbe Zhöbu wi yon sogo, een fo paa pye naa jeregi.

⁴ Maga ta leele sanmbala paa pye ma le Elihu wi na, ki pye ma Elihu wila sige ghen, mee kaa jen ma para Zhöbu wi ni.

⁵ Naa Elihu wila kaa ki yan senre sila ta ki nambala taanri pe yeri mbe Zhöbu wi yon sogo, a wi si nawa ngban fo jenge.

⁶ Kona, Barakeli pinambyo Elihu na wila pye Buzi cenle woo, wi si senre ti le ma yo fo: Muu yen pyo jee, yoro wo yen lelengbaara, ki kala na, mi yen na fye, a kila na koon shyen mbanla nawa jatere wi yee yo ye kan.

⁷ Mila pye nala yee piin ma yo fo yoro mbele ye le, yoro ye daga mbe para, yoro mbele ye yee yon ka ta, yoro ye yaa kajenne pi yee naga.

⁸ Een fo kaselege ko na, Yennele li yinne lo li ma tijinliwe kan senwee wi yeri, Yawa pi ni fuun fo wi yon tifelege ko ki ma jenne kan wi yeri.

⁹ Yeele yon legere ko ma ki ma senwee wi pye kajenne,

lelewe po ma pi ma kaselege ki koro jenme pi
kan senwee wi yeri.

10 Ki kala na, mi yo ye logo na yeri,
mi fun mi yaa nga mi jen ki yege yo.

11 Ye wele, mila sige mbe ye woyoro ti logo,
mila nungbolo jan ma ye senre yolomo pi logo,
ma ye yaga, a yeri cancan fo ma saa gbɔn wa ye
senre ti kosaga ki na.

12 Mila na jatere wi tege laga nungba, ma logo
ye yeri jenge,
ye ni, wa kpe si ya yo mbe senre ti ko wa Zhobu
wi yon;
wa kpe si ya mbe yon sogomo kan wi senyoro ti
na.

13 Konaa ki ni fuun, yaga ka yo fo we pye tijinliwe
fenne,
Yenjele lo nungba li mbe ya mbe tanga ta Zhobu
wi na, en fo senwee se ya.

14 Ma si yala Zhobu wi suu senre ti yo mberi sin
mi na,
ki kala na, mi se ye senyoro lomo po le mboo yon
sogo.

15 Wele, ki to pe yon na, pee ya yon sogomo kan
naa,
senre ti ko wa pe yon.

16 Mila pe sige pe para, en fo ki kaa pye pe woro
na para naa,
ki kaa pye pe senre ti yerege, pe woro na yon
sogomo kaan naa,

17 ki pye ma, mi fun mi yaa na yon sogomo kan;
mi fun mi yaa nga mi jen ki yege naga.

18 Katugu senlegere yen na yeri mbe yo,
na nawa jatere wi yen nala wonrogi mbe para.

19 Ki yen paa duven yen, na wi yen na kanni wa na nawa,
paa selege kashara fonndo yen, nda duven wi yen na jaa mberi walagi.

20 Ki kala na, mi yaa para mbe ta mbanla yee ta, mi yaa na yon ki yenge mbe yon sogomo kan.

21 Mi se para mbe lere wo lere ni, mi se para mbe lere fanla.

22 Katugu mi si lefanlaga jen, na mi kaga pye, na Dafu wi yaa na wo laga fyelenge na.

33

Elihu wi yo Yennele

li maa senwee

wi nari joloko sanga ni

1 Koni Zhubu, na senre ti logo na yeri!

Nungbolo jan mala senre ti ni fuun ti logo!

2 Wele, mi yaa na yon ki yenge mbe para, mi yaa na yon senre ti yo.

3 Kaselege nga ki yen wa na kotogo na, ko mi yaa yo,

jenme mba pi yen na ni, po senre mi yaa yo wa na yon mboo filige.

4 Yennele li yinne lo lilan gbegele, Yawa pi ni fuun fo wi yon tifelege ko kigi kan mi yen yinwege na.

5 Na kaa pye ma mbe ya mbanla yon sogo, ma yee gbegele ma yere na yee sogowo, moo woyoro ti yo!

6 Wele, mi naa mboro ni we yen ja Yennele li yeege na,

katugu mi fun joro pè tẹge mala fanri.

⁷ Ki kala na, kii daga ma sunndo wila koon maa
seri na yege sọgowa,
mi se ya mbanla fannga ki taga ma na.

⁸ Mà para, na nungbogolo yen ki senre ti na,
ma senyoro miri logo.

⁹ Mà yo fọ: «Mi yen kpoyi ma pye kapege fu,
mi yen ma yala, kajooḡo kpe woro na na.

¹⁰ Konaa ki ni fuun, Yenḡele li yen nala jereḡisaga
jaa,

li yen nala jate paa li jugu yen.

¹¹ Lilan tɔɔɔ ti le ḡbɛere na,
li yen nala torosaga pyew ki korosi.»

¹² Mi yen nɔɔ yon sogo Zhọbu naga yuun ma kan
fọ tanga woro ma yeri wa ki kala na li ni,
katugu Yenḡele li gbogɔ ma we senwee wi na.

¹³ Yinḡi na ma nee kendige woo li ni,
fọ li woro na li kapyegele ke pyego ki yuun lere
kan?

¹⁴ Yenḡele li ma para yege ka na wagati wa ni,
mbe ka para yege ka yege na wagati wa ni, ɛen
fọ senwee wo wila laga korosi.

¹⁵ Li ma para senwee wi ni wɔonɔ na, naa
yariyanra ni yembine,
sanga ḡa ni senwee wi ma wonlo ma ku we,
sanga ḡa ni wi ma pye ma sinle na wonlo wa wi
sinleyaraga ki na we.

¹⁶ Ko sanga wowi li ma senre le senwee piile pe
nunḡbolo,
mbe nagawa kan pe yeri jenge;

¹⁷ janḡo mbe senwee wi laga wi kapyere tijan-
gara ti na,

mboo sho yee gbogowo pi kee.

18 Ki ka pye ma, wi yaa wi yee sho fanga ki kee,
koonaa mboo yee sho sogbo kunwo pi kee.

19 Mbe taga wa ko na, Yenhele li ma yama tege
ma lere wa koro, mboo ta sinlesaga wa wi
fuuro ti na;

kona wi wire ti maa seri wi na werewe pi kala
na.

20 Yaakara tila tanla wi yon naa,
ali yaakara tanra ti la ma ko wi na.

21 Wi ma cogoo ma cen kekeleke,
wi kajeere nda ti sila pye na yaan, koni wi ma
koro kajeere.

22 Ko sanga wo ni, wi ma yongoo fanga ki ni,
wi yinwege ki ma pye kunwo merewe wi kee na.

23 Een fo, na ki ka pye merewe wa yen le ki nanja
wi tanla,
na merewe nungba pe ka yiri wa Yenhele li
merewe mbele kasulumbolo pe waga
kele (1 000) sogowo,

mbe kaselege konoo li naga ki nanja wi na,

24 na ko merewe wo kaa yinriwe ta, mbe Yenhele
li pye fo:

«Wi sho wiga ka ta mbe tigi wa fanga ki ni,
katugu muu go shogo sara wi ta.»

25 Kona wi wire ti ma kannga ma pye paa wi
punwe sanga wire ti yen,
wi ma songoro ma pye paa wi lefonro sanga wi
yen.

26 Wi ma Yenhele li yenri, li maa yenrewe pi logo;
wi ma kari wa li yee sogowo yogorimo ni,

katugu Yenɲele lo li ma songoro na senwee wi
jate naa lesinɲe.

27 Ki lerefo wi maa yuuro koo leele pe yege na na
yuun fo:

«Mila kapege pye, mi sila tanga kasinɲge ki na,
ɛen fo nga kila daga mbe pye na na, Yenɲele lii
ko pye na na.

28 Yenɲele lilan sho, jango mi ka ka tigi wa fanga
ki ni,
ki pye ma, mi yen yinwege na, mi yen na yanwa
pi yaan.»

29 Wele, Yenɲele lo li maa ko ki ni fuun nga ko
piin senwee wi kan,
li maga pye pyesaga shyen, maga pye pyesaga
taanri,

30 jango mbe senwee wi yinwege ki sho mbege
wo wa fanga ki ni,
jango mbe weele pe yanwa pi yirige wi kan.

31 Koni Zhobu, nunɲbolo jan ma logo na yeri,
pyeri maga yaga mi yaa para.

32 Na kaa pye senre yen ma yeri mbanla yon sogo,
ti yo!

Ma para, katugu ki yen mala ndanla mbege yan
ma tanga ta.

33 Na kaa si pye senre si woro ma yeri, ma logo
na yeri!

Ma pyeri mi yaa ma naga kajenme pi ni.

34

Elihu wi yo Yenɲele li yen ma sin

¹ Kona, a Elihu wi si senre ti le ma yo fo:

² Yoro kajenmbele, yanla senre ti logo!
Yoro mbele jenme pi yen ye yeri, ye nungbogolo
jan ye logo na yeri!

³ Katugu nungbolo li ma senre ti segesege mari
jen yege nga na,
pa yon ki ma yaakara ti nene mari tanwa pi jen
ma fun.

⁴ Koni nga ki yen ma sin, we ko wo,
nga ki yen ma yon, waa ko jaa we yee sogowo.

⁵ Zhobu wigi yo ma yo fo: «Mi yen sinne,
een fo Yennele li je mbe tanga ki kan na yeri.

⁶ Ali mbege ta mi yen sinne, pe yen nala jate
yagbogolo fo,
na welegesaga yama pi woro na koo, ma sigi ta
mii kapege pye.»

⁷ Lere wiwiin wi yen wa paa Zhobu wi yen,
wo na wi maa yee nagawa senre yuun paa lere
ma kaa na tonmo woo we?

⁸ Wo na wi kapere pyefenne pe pye wi tan-
gayeenle,
ma lepee pe pye wi pinleyeenle.

⁹ Katugu wi ma yo fo: «Na lere kaa ki jaa wi kala
li Yennele li ndanla,
tonli woro ki ni.»

¹⁰ Ki kala na, ye logo na yeri, yoro kajenmbele
wele,
tipewe pi laga yen ma lali Yennele li ni,
kambasinne ki laga yen ma lali Yennele na
yawa pi ni fuun fo li ni.

¹¹ Li ma senwee wi sara mbe yala wi kapyegele
ke ni,

li ma lere nunḡba nunḡba pyew wi sara mbe
yala wi tangalomo pi ni.

12 Kaselege ko na, Yenḡele laa tipege pye,
Yenḡele na yawa pi ni fuun fo laa kiti kon mbe
kasinḡge ki ke.

13 Ambo wi tara ti tegere ti kan li yeri?
Ambo wi dunruya wi ni fuun wi le li kee?

14 Na kaa pye Yenḡele laa pye na jatere piin li
yeera wogo ko ce na,
ndee ki pye lili yinne lo naa li yinwege wonwon
pi songoro maa wo we ni,

15 yaara yenwere pyew ti jen na ku mbe wo wa
yonlo nunḡba,
senwee pyo wi jen na songoro wa taambugo ki
ni.

16 Zhobu, na kaa pye ma jilige, ma logo na yeri,
ma nunḡbolo jan mala senre ti logo!

17 Naga yen ma, Yenḡele li mbe ya cen dunruya
wi go na mbege ta li yen ma kasinḡge ko
panra wi le?

Naga yen ma, Yenḡele na sinne naa fanḡga fo,
mboro mbe ya kiti kon wi to li na wi le?

18 Lo li maga yo wunluwo wa kan fo: «Ma woro
yaraga ka,»
mbege yo fanḡga fenne pe kan fo: «Ye yen
lepee!»

19 Yenḡele laa fanḡga fenne pe wo pe ye leele
sanmbala pe ni,
laa si yarijende tafo wi mbonro fyonwo fo wi na,
katugu lo li pe ni fuun shyen pe gbegele li kee ki
ni.

20 Pe ma ku le yonlo nunḡba li ni,

tara woolo pe ma yiri ma je yindege na, kundigile
pe ma tongo ma wo wa,
fannga fenne pe ma ko ma wo wa, mbe sigi ta
lere kee na gbɔn pe na.

21 Katugu Yenɲele li yege yen senwee wi tan-
galomo pi na,

li yen na senwee wi yongolo ke ni fuun ke yaan.

22 Diwi wo wa woro wa nakoma kunwo pi diwi
wo wa woro wa,

ɲa tipege pyefenne pe mbe ya lara wa wi ni.

23 Yenɲele lii jori mbe lere kala wele mbe mo,
mbe si ka jen mbe kiti kon wi na wa li yee yege
sogowo.

24 Li ma fannga fenne pe jan laa cen mbaa yewe
pe wogo na,

mbe si pele yege tege wa pe yonlo;

25 katugu li pe kapyegele ke jen,

li ma pe jan yembinɛ ma pe tongolo.

26 Li ma pe gbɔn lere pyew wi yege na,

paa lepeele yen.

27 Katugu paa pe yee laga Yenɲele li na,

pe sila yenle mbe tanga li konɲolo ke ni fuun ke
na.

28 Paa ti a fyonwo fenne pe gbelege mbe sagawa
ja ki gbɔn wa li na,

a li mbele pe yen tege ni pe gbelege ki logo.

29 Na Yenɲele li ka pyeri lii yaraga ka pye, ambo
wi mbe ya mbeli jeregi?

Na li ka li yege ki lara, ambo wi mbe ya mbeli
yan?

Konaa ki ni fuun, li maa cengele ke korosi yege
ɲga na, pa li maa senwee piile pe korosi
ma;

30 jaŋgo mbele pe woro na fyε Yεnŋεle li yege,
 mbe pe yege kɔn wa ka ka cεn fanŋga ki
 na,
 konaa paga ka pye paa penε yen tara woolo pe
 na.

31 Ndεε ki pye lere wa mbe ja ya mbege yo
 Yεnŋεle li kan mbe yo fɔ:
 «Milan kapege ki jɔlɔgɔ ki jɔlɔ makɔ, mi se
 kapege pye naa.

32 Yaraga ŋga mi woro na yaan, ki naga na na,
 na kaa pye mi kambasinŋge pye, mi se ka pye
 naa.»

33 Naga yen ma, mboro ŋa mà je Yεnŋεle li
 kapyegele ke na,
 mbe yala ma jatere wi ni, li daga mbe ki lerefɔ
 wi le jɔlɔgɔ wi le?
 Mboro ma daga mbe ka yo, mi ma.
 Nga mà jen ki yo na kan!

34 Leele mbele pè jilige,
 mbe pinle kajεnmbεle mbele pe yen na nuru na
 yɔn na pe ni, pe yaa kanla pye fɔ:

35 «Zhɔbu wi yen na para jenme fu,
 tijinliwε woro wa wi senre ti ni.

36 Ki kala na, ki daga Zhɔbu wi wamawelewe pi
 pye wi na fɔ sa gbɔn wa pi kɔsaga ki na,
 katugu wùu yɔn sogomɔ pi kan paa lepee yen.

37 Katugu wi yen na yinrigi na jege, na ka tari wa
 wi kapege ki na,
 wi yen na senlegere yuun Yεnŋεle li na, maga
 kan we jatere wi yen na kɔɔn shyen we
 na.»

35

*Elihu wì yo go fu senre
Zhọbu wi yen na yuun*

¹ Kona, a Elihu wì si ka taga wa wi senre ti na, ma yo fọ:

² Naga yen ma, maa ki sọnri tanga yen ma yeri wi le?

Naa mà yo fọ: «Mi yen ma sin Yenḡeḡe li yeḡe na we!»

³ Mà yo naa fọ: «Na mii kapege pye, yinḡi tọnli mi yaa ta wa ki ni? Yinḡi ki yaa yọn na kan†?»

⁴ Muwi mi yaa ma yọn sogo, mboro naa ma wennḡe pe ni.

⁵ Ma yeḡeḡe ke kan ma naayeri wi wele jḡḡe, kambaara ti wele wa naayeri fọ wa lege!

⁶ Na maga kapege pye, ko yaa yinḡi jọḡo Yenḡeḡe li na?

Na ma kapere ti ka lege, ko yaa yinḡi pye Yenḡeḡe na?

⁷ Na maga pye mbe sin, ma yaa yinḡi kan Yenḡeḡe li yeri?

Yinḡi li yaa ta ma yeri?

⁸ Ma lewee yeḡnḡe poro weḡe ma tipewe pi yaa la jọḡ;

maga pye mbe sin, ki yaa la ma lewee yeḡnḡe poro kala yọḡo.

⁹ Leele pe maa gbele, na pe jọḡfenne paga jọḡo taga pe na sa toro;

† **35:3 35.3:** Nga ki yo fọ: *Yinḡi ki yaa yọn na kan*, ki mbe ya logo fọ: Yinḡi ki yaa yọn ma kan.

pe maa gbele na sagafọ jaa wi pe sho fannga
fenne pe kee.

10 Eɛn fọ lere kpe na ta mbe yo fọ: «Na Dafọ
Yennele li yen se yeri,

lo na li ma ti senwee wi maa sonmo yuuro koo
yembinε,

11 lo na li ma we naga ma we pye tijinliwε fenne
ma wε yan wongaala pe na,

ma we pye tijinliwε fenne ma wε naayeri
sannjεre ti na.»

12 Leele pe maa gbele na sagafọ jaa, εen fọ
Yennele laa pe yon sogo,

lepeele pe yεε gbogowo pi kala na.

13 Kaselege ko na, pe yen na gbele wagafe;
Yennele li woro na nuru pe yeri,

Yawa pi ni fuun fọ wi suu jatere wi tεge pe na.

14 Eɛn fọ Yennele li yaa ma yon sogo mele, mboro
na ma yo ma woro nali yaan,

fọ mọo kala li le li kee, mali sige ma saa te.

15 Hεen koni, mbege ta li nangbanwa pi woro na
yaraga ka piin lere na,

a kɪ cεn ndεε naa senwee wi ma yiri ma je li woro
naga jate;

16 kɪ pye ma, Zhọbu wùu yon ki yenge na senwara
yuun,

wi yen na senlegere yuun, nda ti yen jenme fu.

36

*Elihu wì yo Yennele
li ma lere wì koro jolowo ni*

¹ Kona, a Elihu wì si para Zhọbu wi ni naa, ma yo fọ:

² Na sige naa jẹnri, mi yaa ma yεge naga, katugu sẹnre yẹn na yeri bere mbe yo ma kan Yẹnnele li wogo na.

³ Mi yaa na jẹnme pi lagaja mbe yiri fọ lege, mi yaa para mbe tanga kan na Dafọ wi yeri.

⁴ Kaselege ko na, na sẹnre ti woro yagbogowo sẹnre;
lere ọa wi jẹnme pi yẹn jembe ma yon fili, wo wi yẹn na ma yεge sọgowa yeen.

⁵ Wele, Yẹnnele li yẹn yafọ, laa lere tifaga; li yawa pi gbogọ li tijinliwe gbọọ pi fannga na.

⁶ Laa yere ki na lepee wi yinwege ta; εen fọ mbele pe yẹn tege ni, li ma pe tanga ki kan pe yeri.

⁷ Laa li yεge ki laga lesinmbele pe na mbe pungo le pe ni,
li ma pe tenge wunluwa jongo na paa wunlumbolo yẹn;

li ma pe tεge wunluwa pi na fọ sanga pyew, jango mbe pe yirige.

⁸ Na paga yongowa le pe na, nakoma na jologo ka to pe na,

⁹ kona Yẹnnele li ma pe kapyere ti yirige funwa na mari naga pe na,
mbe taga wa ko na, naa pè yiri ma je pe yee gbogowa pi kala na we.

¹⁰ Li ma ti pe ma nungbolo jan nali yerewe sẹnre ti nuru,

li maga yo pe kan fọ pe kambasinnde ti yaga.

¹¹ Na paga logo li yeri mbe yere li wogo ki na,

pa pe yaa pe yinwege ki pye ki sa kɔ wa fεrεwε
pi ni,

pe yεgεle yɔn ki yaa sa kɔ wa yɔgɔrimɔ pi ni.

¹² Εεν fɔ na pee logo li yeri, li yaa ti pe pe gbo
sɔgbo ni,

pe yaa ku wa pe kambajenme pi ni.

¹³ Mbele pe woro na fye Yεnnele li yεge, pe ma
nawa ηgban li ni,

ali na Yεnnele li ka pe pɔ li yɔngɔwɔ pi ni, paa
gbele mbeli yeri li pe saga.

¹⁴ Ki kala na, pe ma ku wa pe lefɔnrɔ sanga wi
ni,

pe ma ku paa nambala jajara pyefenne yen†.

¹⁵ Εεν fɔ Yεnnele li ma ηa wi yen tege ni wi tege
ki tεge mboo shɔ,

li ma jɔlɔgɔ ki tεge mboo yeri.

¹⁶ Mboro fun, li yaa ma tile mbɔɔn wɔ wa jɔlɔgɔ
ki ni,

mbɔɔn keε yaara ti lege, yaraga ka sɔɔn yanra,
mbe ti yaakara tanra ti lege le ma tanla.

¹⁷ Εεν fɔ koni, jɔlɔgɔ ηga ki daga mbe to lepeelee
pe na, kɔ kɔ to ma na;

kiti wo naa jɔlɔgɔ ki ni, tɔ to ma na.

¹⁸ Εεν fɔ maga ka ti nanɔbanwa pɔɔn kan ma
yiri ma je;

maga kaa ma yeε fanla mbaa ki sɔnrɔ ndεε ma
yaa Yεnnele li go jɔgɔ yarikanra legerε ni.

† **36:14 36:14:** Nambala jajara pyefenne pa paa pye na ki jajara ti piin wa pe yarisunndo gbɔgɔyinre ti ni. Pa jεεle paa pye na kee ki nambala pe kɔrɔgɔ wa, ki wogo kila pye yarisunndo ti ngasele la (Dete 23.18; 1 Wunlu 14.24).

19 Naga yen ma, gbelege nga maa gbele na sagafɔ
 jaa ki mbe ya mbɔɔn shɔ jɔlɔgɔ ki ni wi le?
 Ma yɛera fannga ki ni fuun ki se ya mbɔɔn shɔ
 ki ni†.

20 Ma kaa ki yegeri yembinɛ li wɔ,
 ki yembinɛ na cɛngɛɛ ke yaa ka yiri wa ke
 censara ti ni.

21 Ma yɛɛ yingiwɛ jɛn, maga kɔɔn yɛɛ kan kapege
 pyege ki yeri;
 katugu ko kɪ ti ma yen na jɔlɔ.

22 Wele, Yɛnɲɛɛ li yen fannga fɔ li yawa pi
 fannga na;

ambɔ wi mbe ya mbe lere naga paa lo yen?

23 Ambɔ wi mbe ya mbe konɔ na li daga mbe
 tanga li naga li na?

Ambɔ wi mbe ya mbege yo li kan fɔ li kambas-
 inɲge pye?

24 Ma jatere wi tɛgɛ ki na, maa Yɛnɲɛɛ li gbogo
 li kapyege ki kala na,

ko nga sɛnwee piile pe maa ki sɔnni yuuro ni.

25 Sɛnwee pyɔ pyew wi yen naga yaan,
 lere pyew wi ma koro lege naga wele jɛɲgɛ.

26 Yɛnɲɛɛ li yen ma gbɔgɔ, li gbemɛ pɪ toro we
 jatere wi kɔsaga ki na;

lere se ya mbeli yɛgɛɛ yɔn ki jiri mbege jɛn.

27 Li ma tɔnmɔ pi tile jɛɛnnjɛnri ma kari pi ni wa
 naayeri,

† 36:19 36:19: Yɛnɲɛɛ sɛnre sɛwɛɛɛ peɛ ni, ki vɛrise ɲa wi yen
 ma yɔnlɔgɔ ma yo fɔ: Naga yen ma, yarijɛnde ti mbe ya mbɔɔn
 shɔ jɔlɔgɔ ki ni wi le? Ma tɛ wo naa ma fannga ki ni fuun ki se
 ya mbɔɔn shɔ ki ni.

mbe suu kannga mboo pye tisaga wa kambaara
ti ni.

²⁸ Kona kambaara ti mee tisaga ki yaga ki ma tigi,
ki ma to senwee piile janwa legelē li na.

²⁹ Ambō wi mbe ya mbe kambaara ti torolomo pi
jen

konaa yennele gbanlaga ki ma tin yege nga na
wa yennele na ki ni?

³⁰ Wele, Yennele li ma yennele yengeleme pye li
kee ki ni fuun ki na wa naayeri,

mbe kogōje wi latijuro ti ton diwi ni.

³¹ Li ma ki kagala ke tege ma kiti kon cengele ke
na,

li ma yaakara legere kan ke yeri.

³² Li ma yennele yengeleme pi yigi wa li keyen yi
ni,

mbe suu torogo wa pi karisaga.

³³ Li ma li yee naga wa yennele gbaanra ti ni,
yaayoro ti ma pye li panga ki jenme.

37

Yennele li kapyege ki yen ma gbogo

¹ A Elihu wi sho naa fo:

Na sunndo wi yen na kon na na ki kagala ngele
ke kala na,

fo a wila suun na jaa mbe wo wa wi yonlo li ni.

² Ye pyeri ye logo, ye Yennele li gbanlaga magala
li logo,

konaa gbaanra nda ti yen na yinrigi wa li yon ti
ni!

³ Li yen na yennele yengeleme piin naayeri wi
lagapyew,

li yenņeεe yengeleme pi ma gbօn fօ wa tara ti
kօsaga ki na.

⁴ Ko pungo na, pe ma Yenņeεe li magala gbօlօ li
logo,

li ma yenņeεe tinme yirige ηgbanga,
ko sanga wo ni li ma yenņeεe yengeleme pi torogo
kee ki ni fuun ki na.

⁵ Yenņeεe li ma tin ηgbanga fօ ki ma pye
kafօnnօ,
li maa kagbօgօlօ piin, ηgele we se ya ke kօrօ
jen.

⁶ Li maga yo sinndεere tisaga ki kan ma yo fօ ki
to laga tara ti na,
li ma tisaga ki pye ki ma pan, mbe tisagbօgօ ki
pye ki ma pan.

⁷ Ki pyewe pi na ma, li ma senwee pyօ pyew wi
tunņgo ki yerege,
janņgo pe ni fuun pege jen fօ lo keε tunņgo yi.

⁸ Yan yaara ti ma ye wa ti were ti ni,
ti ma koro wa ti sinlesara ti ni.

⁹ Tisaga tifeλεge ki maa paan na yinrigi wa
yօnlօparawa kalige keε yeri,
yօnlօparawa kameņge keε tifeλεge ko maa paan
were ni.

¹⁰ Yenņeεe li yօn tifeλεge ki ma tօnmօ pi simbi,
tօnmօ pi gona wi ma simbi paa sinndεeλεge yen.

¹¹ Li ma kambaara ti yin tօnmօ pi ni;
yenņeεe yengeleme maa piin kambaara ti sօgօwօ
kee ki ni fuun ki na.

¹² Li ma ti ti maa kee na mari na yala li
nandanwa kala li ni,

janngo nga fuun li yen na jaa, paa ki piin laga tara
ti na.

13 Na li ka yo li yaa tara ti gbɔn li gbegɛ ki ni,
nakoma na li ka yo li yaa kagbaraga pye,
ko yaara to li ma torogo†.

14 Zhɔbu, nungbogolo jan ki kagala ke yeri ma
ke logo!

Ma yere jɛnri, ma sɔnri Yɛnɲɛɛ li kagbɔgɔɔ ke
na.

15 Yɛnɲɛɛ li maa ki yaara ti yɛgɛ sinni yɛgɛ nga
na,

konaa li maa yɛnɲɛɛ yɛngɛɛmɛ pi piin yɛgɛ nga
na wa kambaara ti sɔgɔwɔ, maga jɛn le?

16 Kambaara ti ma yere yɛgɛ nga na wa naayeri
fowaga ki ni, maga jɛn le?

Na wi jɛnmɛ pi yen ma yɔn fili wo wi ma ko
kafɔnnɔ tunɲgo ko pye.

17 Na yɔnlɔparawa kalige kɛɛ tifeɛgɛ ki kaa
gbɔɔn mbe tara ti wɛri,

mboro ɲa ma yaripɔɔ ti maa kafugo waa ma na,

18 naga yen ma, mboro mbaa ya mbe Yɛnɲɛɛ li
saga mbe naayeri wi gbɛgele mboo jaraga
le,

nakoma mboo pye wi sheli paa duwale ɲa pɛ
tugurɔn tɛgɛ maa gbɛgele wi yen le?

19 Nga we daga mbe yo Yɛnɲɛɛ li kan ki naga
we na,

woro se ka jɛn mbe yo, we yen wa wɔwɔ pi ni.

† 37:13 37.13 Ki verise ɲa, Yɛnɲɛɛ senre sewɛɛɛ pele ni, ki yen
ma yɔnlɔgɔ ma yo fɔ: Na li ka yo li yaa jɔlɔgɔ wa tara ti na,
nakoma mberi suguru tɔnmɔ ni, nakoma mbe duwaw ti na, ko
yaara to li ma torogo.

20 Naga yen ma, sannni mbe sa para, ki daga pege
yo li kan wi le?

Naga yen ma, lere daga mbe Yenñele li kɔgɔri
kala la na, jango li ta li ki kala li jen wi
le†?

21 Yɔngɔɔ ke ni, kambaara ti ma kaa yɔnɔ
yanwa pi tɔn lere naa yan,
ɛɛn fɔ tifelege ka mɛɛ kaa pan mari pe mari laga
wa.

22 Yanwa pa na yinrigi wa yɔnɔparawa kamɛnge
kɛɛ yeri, na yengɛle paa tɛ yen;

Yenñele li gbɔgɔwɔ yanwa pi yen fyɛɛ ni dɛ.

23 Yenñele li yen yawa pi ni fuun fɔ, we se ya
gbɔn li na,

li gbɔgɔ li yawa pi fannga na naa li kasinnye ki
fannga na,

laa jɔɔgɔ wa lesinnye wi na.

24 Ki kala na sɛnwee piile pe daga mbaa fyɛ li
yɛgɛ;

ɛɛn fɔ mbele pe maa pe yɛɛ jate kajɛnmbɛle laa
la pe jate.

YENÑELE LAA ZHÓBU WI YÓN SOGO

38

38.1–42.6

*Yenñele làa naayeri wo naa tara
ti dakala li yɛgɛ yo Zhóbu
wi kan*

† 37:20 37:20: Nga ki yo fɔ: Naga yen ma, lere daga mbe Yenñele li kɔgɔri kala la na, jango li ta li ki kala li jen wi le? Yenñele sɛnre sɛwɛɛle pele ni, ki yen ma yɔnɔgɔ ma yo fɔ: Ambɔ wila jaa poo tɔngɔ?

¹ Kona, a Yawe Yennéle lì si yón sogomó kan Zhóbu wi yeri, mali ta wa tisaga tifelege ki nandogomó, ma yo fó:

² Ambó wi mboro, mboro ña maa na kagala ñgele mì kón mbe pye ke tónni ma kambajenme senre ti ni we?

³ Ma kurusijara wi pó wa ma senne paa lenaña kotogofó yen; mi yaa ma yewe, mala naga.

⁴ Sanga ña ni míla pye na tara ti nógó nii, maa pye se yeri?

Ki yo na kan na kaa pye tijinliwe yen ma ni.

⁵ Ambó wila tara ti gbeme naa ti titonlowó pi kón maa tege, maa jen le?

Ambó wila mana li sanga mari taanla?

⁶ Tara ti nógó ki yen ma tenge yinigi na?

Ambó wila ti yenle sinndelege kongbannga ki tege;

⁷ sanga ña lalaaga wónngoló kaa pinle na yógorimo yuuro koo,

a Yennéle li merégeye paa yógori na jórógi we?

⁸ Sanga ña ni kógóje wila janri ma yiri ndee pò se,

ambó wila saa kóro le wi na, maa yón tón maa yerege?

⁹ Sanga ña ni míla kambaara ti pye wi yaripóro maa tón,

ma diwi gbóló lo pye wi paara maa maga we?

¹⁰ Sanga ña ni míla ñgasegele tege wi na,

ma kóro le wi na maa yón tón, ma sógyaara le wi na we?

11 A m̀i suu pye ma yo f̀o:
 «Ma yaa pan mbe gb̀on f̀o namena, ɛɛn f̀o mɛɛ
 daga mbe ko laga ɲga ko kaanla,
 katugu ma t̀onɲgb̀o mba pi maa k̀oon na tuun,
 pa pi yɛɛ gb̀og̀o pi yaa yere namena!»

12 Maga ɛ ma yɛn yinwege na, maa ki yo lalaaga
 ki kan ma yo ki laga le?

Maa lalaaga ki lagasanga wi naga ki na le,

13 jaɲgo ki yanwa pi tara ti lagapyew ki laga,
 mbe lepeepe pe puro le?

14 Ko wagati wo ni, tara ti yɛɛ cɛnwɛ pi ma
 kanɲga paa joro yɛn, nda pɛ mɛɛɛ tɛɛɛɛ
 tɛɛɛyaraga taga ti na,

ti ma pye ndɛɛ tiri yɛɛ fere yariporo ni.

15 ɛɛn f̀o lepeepe pe yanwa pi ma sho pe yeri;
 kɛɛ ɲga paa yirige mbe gb̀onro pye, ki ma kaari.

16 Naga yɛn ma, ma ye ma gb̀on wa k̀og̀o je wi
 tonmo pi yirisaga ki na le?

Ma ye maa latijuro ti yanri mari yan le?

17 Pe kunwo pi yeyoɲgo k̀oro ti yengele mari
 naga ma na le?

Naga yɛn ma, ma kunwo pi diwi yeyoɲgo ki yan
 le?

18 Naga yɛn ma, ma tara ti gbeme pi yan maa jen
 ma ko le?

Na kaa pye ma ki kagala ke ni fuun ke jen, ki yo!

19 Yanwa pi ca konɔ li yɛn se yeri?

Diwi wi censaga ki yɛn se yeri?

20 Ma mbe ya yanri mberi wele f̀o wa ti censaga,

na kaa pye pe ma gbɔn wa ti na yege nga na
maga jɛn we?

21 M̀aga jɛn jate, katugu kila yala p̀ɔn se mako,
ma yegele yɔn k̀i lege fo jɛnge!

22 Maa gbɔn wa nezhi wi tegesaga ki na wi le?
Maa sinndɛere tisaga ki tegesaga ki yan wi le?

23 M̀i ki yaara ti tege wa pilipeye yo kala na,
malaga gbɔnpilige naa malaga ko kala na.

24 Yanwa pi ma toro konɔ liliin ni mbe si gbɔn
lagapyew ki ni?

Yɔnlɔ yirisaga tifelege ki ma yiri se yeri mee tara
ti tɔn?

25 Ambɔ wi ma konɔ yenge tisaga ki kan?

Ambɔ wi ma konɔ wɔ yenjele yengeleme naa
yenjele gbaanra ti kan?

26 Tara nda lere woro ma cɛn wa ti ni, ambɔ wi
ma ti tisaga ki ma to wa ti ni,

mbe ti ki ma to wa gbinri ɲa lere woro wa wi ni,

27 jango mbe tara nda t̀i waga ma jɔgo ti kan
tɔnmɔ ni,

mbe ti yan mbe fi wa ki yiri?

28 Naga yen ma, to yen tisaga ki yeri le?

Ambɔ wi fɔngɔ ɲga ki maa wuun ki sɔɔɔsaga
nunɲba nunɲba pyew ki da?

29 Tɔnmɔ mba pi ma simbi pi ma yiri se yeri?

Ambɔ wi tisaga yaanɲgumbire ti da?

30 Ko sanga wo ni, tɔnmɔ pi ma simbi ma sheli
paa sinndelege yen,

pi gona wi ma pinle ma sheli ma pye nunɲba.

31 Wɔnɲgɔɔ ke wele, mboro mbe ya mbe Ngonɔ
gbɔgo pire ti pɔ ti yee na,

nakoma mbe wɔnndaanla pe sangala mbe pe lagala pe yɛɛ na?

32 Ma mbe ya ti yɔnlɔparawa kalige kɛɛ wɔnɔɔlɔ kaa yinrigi ke yirisanga wi ni le?

Ma mbe ya mbe konɔ wɔ yɔnlɔparawa kameɔɔge kɛɛ wɔnɔɔlɔ naa ke wɔnmbigile ke kan le?

33 Naga yɛn ma, ma naayeri kondɛgeɔgele ke jen wi le,

ke maa nɔa piin laga tara ti ni mboro ma maa ki yɛge nari ke na wi le?

34 Naga yɛn ma, mboro mbe ya para nɔbanga kambaara ti ni,

mbe ti ti pan tisagbɔɔ ni ma na wi le?

35 Mboro ma ma ti yɛnɔele yɛgelemɛ pi maa yinrigi na kee wa pi karisaga wi le?

Naga yɛn ma, na maga pi yeri pi mɔɔ pye mbe yo fɔ: «Mi nɔa» wi le?

36 Ambɔ wila kajɛnmɛ pi le wa sɛnwee wi kotogo na,

ambɔ wila kagala kɔrɔ jenmɛ pi le wa wi tijinliwe pi ni†?

37 Ambɔ wi mbe ya wi kajɛnmɛ pi ni mbe kambaara ti jiri?

Ambɔ mbe ya mbe naayeri tɔnmɔ kugboro ti go sogo mbe ti tisara ti pan,

38 mbe taambugɔ ki yinɔgi mbege pye fɛnrege, mbe tara ti kanimboro ti mara ti yɛɛ na?

† **38:36 38:36:** Ki verise nɔa, Yɛnɔele sɛnre sɛweele pele ni, ki yɛn ma yɔnlɔɔ ma yo fɔ: Ambɔ wi kajɛnmɛ pi kan tɔnmɔ sannjege ki yeri, konaa ma tijinliwe pi kan nɔɔpɔlɔ wi yeri, a wi sigi jen ma yo gbaan wi yaa yin?

39 Mboro ma ma kara lagaja mberi kan jara no
 wi yeri wi le?
 Mboro ma ma yaakara kan jara piile pe yeri mbe
 pe funjo ki ko wi le,
 40 sanga na ni ti ma pye ma sinle wa ti were ti ni,
 nakoma sanga na ni ti ma pye ma lara wa kologo
 ki ni na kara singi mbe to ti na we?
 41 Na kaankaan pire ti kaa gbele mbaa Yenjele li
 yinri liri saga sanga na ni,
 mbaa yanri la toro yaakara lama pi kala na,
 ambo wi ma ti yaakara ti kan ti yeri?

39

Yenjele li yen wongaala pe tafɔ

Likatolo

1 Likatoloye pe ma pe piile pe se sanga na ni, maa
 jen le?
 Lufanɛɛɛ pe kaa siin sanga na ni, ma maa pe
 yaan le?
 2 Pe ma yeyen yon nga pye kugbo ki ni mbe si
 jen mbe se, ma maga jen le?
 Pe ma kaa pe piile pe se sanga na ni, maa jen le?
 3 Pe ma sugulo, mɛɛ pe piile pe se;
 kona pe mɛɛ sho pe sege jologo ki keɛ.
 4 Pe piile pe ma fannga ta, ma le wa yan,
 pe ma kaa lagala pe neɛɛ pe na, paa songoro
 mbe pan pe korogo naa.

Yan sofile

5 Ambo wi yan sofile wi yaga wi yee kan wila
 kee?
 Ambo wi mana li sangala wi na maa wa?
 6 Tara nda ti yen ma waga, miri pye wi laga,

ma tara laga falafala nga ki yen ko ni ki pye wi censaga.

⁷ Wi kala woro wa ca nawa tinme pi ni, wotoroye mbele sofilele maa tilele, wila la pe fevenne pe jorogomo mba pe maa jorogi pe na pi nuru.

⁸ Wi maa yanri na toro wa yanwira ti na naa yaakara ti lagajaa, wi maa yan tipirige cenle pyew ki lagajaa.

Yanno

⁹ Naga yen ma, yanno wi mbe yenle mbaa tunngo piin ma kan le?

Wi mbe yenle mbe sinle wa nangbongo ki ni le?

¹⁰ Ma mbe ya mboo le manga na mbe yo wila fali ma kan le?

Wi mbe yenle mbaa falinere capire ti tile ma pungo na, mboon kere laga ki yon yala wa gbunlundegge ki ni le?

¹¹ Naga yen ma, mboro mbe yenle mboon jigi wi taga wi na, fo wi yen fannga ni, ki kala na ma yaa ma kere tunndo ti ni fuun ti le wi kee le?

¹² Ma mbe yenle mbe taga ki na fo wi yaa ma yarilire ti shiye ma kan, mbe kari sari gbogolo wa ma yarilire sunsaga ki na le?

Konrosogolo

¹³ Konrosogolo wi maa wi kanwira ti gboon yogorimo ni, en fo wi se ya yiri sire na paa jagapan yen.

¹⁴ Wi maa jenrewe pi se le tara, mbe kari mboo toro le, mbe ti taambugo ki tufunwo pi maa weri.

15 Wi ma fege ki na fo yaraga ka mbe ya mboo tangala mboo yaari tologo ni, wi ma fege ki na fo wongbɔ wa mbe ya mboo tangala mboo purugu.

16 Wi yen ma weli wi piile pe ni, ndee wo yera piile ma, wila la wi pisege tege ko jate.

17 Katugu Yenɲele lii kajenme kan wi yeri, lii si tijinliwe kan wi yeri.

18 Een fo na wi ka yiri mbe yere mbaa fee, wi ma fe ma saa shon naa wi fevo pe toro pew.

Shon

19 Naga yen ma, mboro ma fannga kan shon wi yeri wi le?

Mboro ma mbelewe kan wi yeri maa yologo ki fere wi le?

20 Mboro ma ti wi ma ya na yeni paa gbato yen wi le?

Wi yee gbogowo gbelege ki maa fyere waa lere na.

21 Wi maa gbunlundegge tara ti gbɔɔn wi yenjoro ti ni, na yogori wi fannga ki kala na, wi ma fe mbe sa malingbɔɔnlo pe fili.

22 Wila la fyere ti jate yaraga ka, yaraga ko ka kpe na sunndo kongɔ wa wi na, wila tokobi fo yan mbe songoro pungo na.

23 Sanngbo na wi yen ma yannga wi kanngaga ki na, wi maa tinni wangala ke ni, naa njanraga nga ki maa yengele ki ni konaa sogbo wi ni.

24 Wi maa wire mbaa fee mbaa kee lagapyew, na pe ka mbanlaga ki win, wi se ya yere laga nungba naa.

25 Na paga mbanlaga ki win, wi ma gbele maga sho hanhan,
 wi ma koro lege na malaga ki nuwo taa,
 wi maa malingboonlo teepe pe jorogomɔ pi nuru,
 na malingboonlo pe tinme taa.

Gbinle naa yɔn

26 Naga yen ma, mboro ma ma tijinliwe pi kan gbinle wi yeri, wi mɛɛ ya ma yiri sire na wi le?

Mboro ma ma, ti wi mɛɛ kanwira ti jaraga ma kari wa yonloparawa kalige keɛ yeri wi le?

27 Naga yen ma mboro ma ma konɔ kan yɔn wi yeri wi mɛɛ yiri wa naayeri wi le?

Mboro ma maga yo wi kan fo wi sa sere ti po lege wa naayeri wi le?

28 Pa wi censaga ki ma pye wa waara ti sogowo, pa wi maa wonlo wa, yanwiga titonlogo ki namunjo wo wi ma pye wi larasaga ye.

29 Wi ma koro wa ki laga ki na, na wi kagboro ti pɛɛɛ,
 wi ma koro wa lege nari yaan.

30 Wi piile pe ma kasanwa pi wo, yarikugo ka pye laga nga na, pa wi ma pye wa†.

40

Yɛnɛɛɛ li yo Zhɔbu wili yɔn sogo

¹ Kona, a Yawe Yɛnɛɛɛ li si Zhɔbu wi pye fo:

† 39:30 39:30: Ki senre nda ti yo fun wa (Mati 24:28; Luki 17:37).

² «Mboro ña ma yen na kendige woo mi ña Yenñele na yawa pi ni fuun fɔ na ni, naga yen ma, maa jaa mbe kiti kɔn na ni wi le? Mboro ña maa mi ña Yenñele na jeregi, ma mbe ya mbe yɔn sogomɔ kan yewige ñga m̀i yewe ki na le?»

³ Kona, a Zhóbu ẁi si Yawe Yenñele li yɔn sogo ma yo fɔ:

⁴ «Wele, mi woro yaraga ka, mi yaa ma yɔn sogo mbe yo m̀ele?

Mi yaa na kɛɛ ki taga wa na yɔn ki na mbe pyeri.

⁵ M̀i para parasaga kɔnɓannga na makɔ, mi se yɔn sogomɔ kan naa, ma nuru ma para parasaga shyen wogo na, mi se ta taga to na naa.»

*Yenñele li yo
fannga woro Zhóbu wi ni*

⁶ Yawe Yenñele làa koro wa tisaga tifelingbɔgɔ ki nandogomɔ ma Zhóbu wi yɔn sogo ma yo fɔ:

⁷ Kurusijara le maa pɔ wa ma sɛnne paa lenaɗa kotogofɔ yen,

mi yaa ma yewe, ma nagawa kan na yeri.

⁸ Naga yen ma, maa jaa na kiti kɔngɔ kila lere kɔɔn shyen wi le?

Naga yen ma, ma yen na jaa mbanla jeregi mbe tanga kan ma yɛɛ yeri wi le?

⁹ Naga yen ma, ma fannga kɛɛ ki yen paa mi ña Yenñele na wogo ki yen wi le?

Naga yen ma, ma magala li maa yenñele gbaanra yinrigi paa mi ña Yenñele na woro ti yen wi le?

10 Na kaa pye pa ki yen ma, ma yee fere wunluwo
naa gbeme ni;

ma gbogowo naa tiyonwo kan ma yee yeri!

11 Ma nanngbanwa gboɔ kala li wa leele pe na paa
tonngboɔ yen,

mbele fuun pe maa pe yee gbogo, pe wele ma pe
tirige!

12 Mbele fuun pe maa pe yee gbogo, pe wele ma
pe go sogo!

Lepeelee pe purugu yonlo nungba!

13 Ki yaga pe ni fuun pe pinle pe tigi wa tara ti
nogo yonlo nungba,

ma pe yon ton wa kunwo pi kaso wi ni.

14 Pa kona mi jate mi yaa ma shari mboon son,
katugu ma yera fannga ko ki cew kan ma yeri.

*Yenhele laa tonmo yaara
ta senre yo Zhubu wi ni*

Ngunduro

15 Ngunduro wi wele, muu da paa yege nga na
mo da we;

wi maa yan ki kaa paa nege yen.

16 Een fo wi wele, fannga yen wa wi senne li ni,
fannga yen wa wi lara kafyoolo pe ni.

17 Wi maa naga ki yirige maga sheli paa sediri
tige yen,

kapannda nda ti yen ma ti yee faara wa wi
jegbogolo ke ni, ti yen fannga ni.

18 Wi kajeere ti sheli paa tuguyenre tugumbo-
gongolo yen,

wi kendingaanra ti yen paa tugumbiile yen.

19 Wi yen kafonno yaraga yaara nda mi na
Yenhele mi da ti ni,

mi ŋa wi dafɔ mi nunɔba mbe ya fanŋga ta wi na.

²⁰ Wi maa wi yaakara ti taa wa yanwira ti na, wa laga ŋga wonɔaala pe ni fuun pe maa fee na jinrigi.

²¹ Wi ma saa sinle wa loɔ yɔn tire ti nɔɔ, wi ma lara wa gbagara wi sɔɔwɔ, wa ŋgbɔrɔɔ tonmɔ pi ni.

²² Loɔ yɔn tire ti yinme pi ma tɔn wi na, yanwira laforo yɔn soli tire ti ma pye maa maga.

²³ Ali na gbaan wi ka yin yeɛ o yeɛ, wila la fyɛ wi yeɛ,

ali na Zhuriden gbaan wi ka yin mbe gbɔn wa wi koŋɔ ki na, wi ma cɛn yeyinŋge na pɔw.

²⁴ Mboo yengele ke ta ke yen ma yenge, ambo wi mbe ya mboo yigi?

Ambɔ wi mbe ya mboo yigi penɛ ni mboo numaga ki furu wanga ni?

Yarifɛleɛ Leviyatan ki sɛnrɛ

²⁵ Naga yen ma, ma mbe ya mbe yarifɛleɛ Leviyatan ki yigi njegenɛ ni le?

Ma mbe ya mbege ŋgayinne li pɔ mana ni le?

²⁶ Naga yen ma, ma mbe ya mbe mana le ki numaga ki na le?

Ma mbe ya mbege tugbila wi furu wanga ni le?

²⁷ Maa ki jate ki yaa ma yenri ŋgbanga mbe yo maga yaga wi le?

Nakoma maa ki jate ki yaa sentanra yo ma ni wi le?

²⁸ Ma nawa po ni ki yaa tanwa le ma ni, mbege yeɛ pye ma kulo fɔ sanga pyew wi le?

- 29 Naga yen ma, ma yaa la jinrigi ki ni paa sannjele yen wi le,
nakoma ma yaa ki po mana ni ma sumborombi-
ile paa jinrigi ki ni wi le?
- 30 Naga yen ma, ngbanra wofenne gbogolomo pi
mbe ya mbege yigi mbaa ki pere wi le?
Pe mbe yenle mbege koonlo mbege yele jawo
pyefenne pe na wi le?
- 31 Ma mbe ya mbege won wangala ni mbege
selege ki furugu lagapyew wi le,
nakoma ma mbe ya mbege go ki furu laje ni wi
le?
- 32 Ma kee ki taga ki na ma wele, na ma kaa ki
jate malaga ni,
nga ki yaa yiri wa, ma se ka ki shyen wogo pye
naa.

41

- 1 Wele, na maga ma jigi wi taga ki na mbe yo fo
ma yaa ya yarifelege Leviyatan ki ni, maa
ma yee fanla wi;
na maga kaga yan le teere, ma mee laga ma to
sunndo kongo ki kala na.
- 2 Lere se ya soro mbe yere mbege yon ja.
- Ko mi na Yenjele, ambu wi mbe ya yere mbanla
sige?
- 3 Ambu wi fogo taga na na, jango mbege ton wi
yeri?
Yaraga nga fuun ki yen laga dunruya wi ni, ki
yen na wogo.

4 Koni mi se ya pyeri na mi si para yarifelege
Leviyatan ki witige ki senre na,
naa ki fannga konaa ki witige cenlomo pi
tiyonwo pi senre na.

5 Ambɔ wi mbe ya mbege selege ki wo?
Ambɔ wi mbe ya ye wa ki ngangala kongolo
shyen sogowo pi ni?

6 Ambɔ wi ya maga yon ki yenge ma wele?
Ki ngangala ke maa sunndo kongɔ waa lere na.

7 Ki pogolo selege ki yen koro ni, ma tanli paa
tuguron sigeyaara yen naga go singi†.
Ti maramara ma ye ti yee ni paa tegere
tegyaraga yen.

8 Ti maramara ti yee na jenge,
ali yere tifelege se ya toro wa ti sogowo pi ni.

9 Ti ni fuun nungba nungba ti yen ma po ti yee
na, ma ti yee yigi,
ti yen mari yee yigi, ti se ya laga ti yee na.

10 Na ki ka jiri, yanwa pi ma janri ma yiri;
ki yengele ke maa yengele paa lalaaga yonlo
yanwa pi yen.

11 Kasɔn yinengele maa janri na yinrigi wa ki yon,
kasɔn njaanra maa yinrigi wa ki yon.

12 Wirige maa yinrigi wa ki numawegele ke ni,
paa yee nga na negedaga nakoma cogo ghenge
ma kaa na kanni kasɔn na, na tufunwo
yinrigi.

† 41:7 41.7: Nga ki yo fo: Ki pogolo selege ki yen koro ni, ma tanli paa tuguron sigeyaara yen naga go singi, ki koro wi mbe ya pye fun fo: Ki pogolo selege ki yen koro ni, ma tanli paa tuguron sigeyaara yen; to ti maa ki yee gbogowo pi nari.

13 Ki yon tifelege ki yen ma weri fo ki mbe ya
mbe kason nanjanra fe mberi yigi,
kason nanjanra maa janri na yinrigi wa ki yon.

14 Ki fannga ki yen wa surugubari wo ni,
ki maa sunndo kongo waa mbele fuun kaga yan
pe na.

15 Ki witige lara pyew ti yen ma sogolo ma pye ti
yee ni,

ti fanri ma ye ti yee ni, ma sheli paa tira pyo yen.

16 Ki sunndo wi sheli paa sinndelege yen,
wi sheli paa tira pyo yen.

17 Na ki ka yiri mbe yere, nambala mbele
kotogofenne jembele pe maa seri fyere ti
kala na;

sunndo kongo ki kala na, pe maa fee.

18 Ma kaga gbɔn tokobi ni, kila ya yaraga ka kpe
pye ki na,

njanraga nakoma wangala nakoma sogbo, tila ya
mbe yaraga ka kpe pye.

19 Tuguron ti yen ki yege na paa yan waga yen,
tuguyenre ti yen ki yege na paa tige fɔngɔ yen.

20 Sandiga wanla lo se ya ti ki fe,
gbafurugo sinndelege ki yen ki yege na paa yan
waga yen.

21 Ngbogo ki yen ki yege na paa yan waga yan;
njanraga ki kaa tinni la toro, ki kala na pye wa.

22 Kɔɔro nda ti yen wa ki fungbogo ki na, ti yonro
ti wowo ma tanla;

ki ka toro wa fenrege ki ni, ki ma pye ndee
falinere capire ki fulo ma toro.

23 Na ki ka tigile wa tonmo pi nogo, ki ma latijugo
tonmo pi yirige paa yege nga cogo tonmo
ma kaa na kanni kason na we;

ki ma gbaan tónmò pi tóngòlò maa tɛgɛ paa
sinmɛ nuwò taan cògò yɛn.

²⁴ Ki torosaga tulugo tónmò pi maa ñgbòrògò
kòòn na yɛngɛlɛ ki pɔ̀ngò na;
latijugo tónmò pi yɛgɛ ki ma filige paa yinzifire
yɛn.

²⁵ Yaraga ko ka woro wa ñga ki yɛn ki to laga
tara ti na;
pègɛ da ki ka ka fyɛ yaraga ko ka kpɛ na.

²⁶ Yaara tugbòròrò nda fuun tì da, ki maa ti tifaga;
ko ki yɛn wɔ̀ngaalaa mbele fuun pe yɛn yɛɛ
gbògòwò ni pe wunluwò.

42

*Zhòbu wìgi jɛn ma yo
wì yɛn kambajɛnɛ*

¹ Kona, a Zhòbu wì si Yawe Yɛnɛlɛ li yòn sogo
ma yo fò:

² Mìgi jɛn ma yo fò ma mbe ya kala pyew li pye,
yaraga ko ka kpɛ se ya mbòòn kakòndɛgɛlɛ li
sa.

³ Maa ki yo na kan ma yo fò mi yɛn nòò
kakòndɛgɛnɛlɛ ke gbòòn na ke pinri na
kambajɛnɛ senyoro ti ni.

Kaselege yi, kagala ñgele mii ke kòrò jɛn, koro
senrɛ mi yɛn na yuun,
kafònnɔ̀lò ñgele kè toro na jɛnɛ pi na, koro
senrɛ mì para ke na†.

⁴ Maa na pye fò: «Ki yaga ma logo na yeri, mi
yaa para ma ni;

† 42:3 42.3: Zhòbu 38.2

mi yaa ma yewe, mala naga[†].»

⁵ Na nungbolo làa ma senre logo,
 een fo koni mi yen nɔɔ yaan yenle ni.

⁶ Ki kala na, mi yen nala yee jeregi; milan kapere
 ti jen mari yaga,
 mala yee tirige ma cen wa taambugo konaa conro
 ti ni.

SEWE WI KOSAGA SENRE

42.7-17

Yenhele làa songoro

ma Zhubu wi wogo ki yon naa

⁷ Naa Yawe Yenhele làa kaa para Zhubu wi ni
 ma saa ko, a li si para Elifazi na wila yiri wa
 Tema ca ki ni, maa pye fo: «Mì nawa ngban
 mboro naa ma wenne shyen pe ni fo jenge,
 katugu yee para na senre na kaselege ni paa yee
 nga na na tunmbyee Zhubu wigi pye we.

⁸ Ki kala na, ye sa napene koloshyen naa
 simbapene koloshyen lagaja, ye kari pe ni na
 tunmbyee Zhubu wi korogo; yeri wo saraga
 sogoworo ye kajogoro ti kala na. Pa wi yaa na
 yenri ye kan. Kona mi yaa wi yenrewe pi logo,
 pa mi se ye yigi mbe yala ye kambajenne pi ni,
 katugu yee para na senre na kaselege ni paa yee
 nga na na tunmbyee Zhubu wigi pye.»

⁹ Kona, Elifazi na wila yiri wa Tema ca, naa
 Bilidadi na wila yiri wa Shuwa tara konaa Zofari
 na wila yiri wa Naama tara, pe si kari ma saa ki
 pye paa yee nga na Yawe Yenhele làa ki yo pe
 kan we. A Yawe Yenhele li si Zhubu wi yenrewe
 pi logo.

[†] 42:4 42.4: Zhubu 38.3

¹⁰ Naa Zhóbu wíla kaa yenri wi wenne pe kan ma kó, a Yawe Yenñele lì si Zhóbu wi songoro maa tege wa wi faa cenlomo pi ni. Yaara nda fuun tila pye wi yeri faa, a li siri yongo shyenzhyen kan wi yeri.

¹¹ Kona, Zhóbu wi sefenne nambala naa jele konaa mbele fuun paa wi jen faa, pe si pan maa shari. A pe pinle ma li wi ni wa wi go. Jologo kagala ñgele fuun Yawe Yenñele làa ti, a kè gbon wi na, a pe si para wi ni maa kotogo ki sogo wi na ke wogo na. Ko pungo na, a pe ni fuun nungba nungba pe si warifuwe pyo nungba nungba naa te kannjingele nungba nungba kan wi yeri yarikanra.

¹² A Yawe Yenñele lì si duwaw Zhóbu wi yinwege pungo wogo ki na ma we nga wíla pye faa ki na. Wíla simbaala waga ke ma yiri tijere (14 000) ta naa, naa yongomeye waga kogoloni (6 000) ni, naa falinere waga shyen (2 000) konaa sofile jele waga kele (1 000) ni.

¹³ Wíla pinambiile kolshyen naa sumborombiile taanri se naa.

¹⁴ Wíla wi sumborombyo kongbanna wi mege taga naa yinri Yemima, na shyen woo wi yinri Keziya, nee taanri woo wi yinri Kereni Hapuki†.

¹⁵ Tara ti ni fuun ti ni, jele sila pye wa tiyoon paa Zhóbu sumborombiile pe yen. Wíla pe tasaga kan pe yeri wa wi korogo ki ni ma yala pe nosepiile nambala pe ni.

† **42:14 42:14:** Yemima mege ki koro wo yen fo jendetuwa, Keziya mege ki koro wo yen fo yarifyeenre, Kereni Hapuki mege ki koro wo yen fo yengele kale.

¹⁶ Ko punḡo na, a Zhöbu wì si yεε cεnme naa nafa shyen (140) pye naa. Wìla wi piile naa wi pishyenwoolo pe yan fɔ ma saa gbɔn wi setirige piile yirisaga tijere wogo ki na.

¹⁷ Zhöbu wìla le ma tin yinwege ki na, mee jen ma ku.

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8